

Pedagogisch beleidsplan Kinderopvang Montessorihuis

**Kinderopvang Montessorihuis
Beekstraat 41
6811 DW Arnhem**

Versie Augustus 2018

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD.....	4
INLEIDING	5
HOOFDSTUK 1: PEDAGOGISCHE VISIE KINDEROPVANG HET MONTESSORIHUIS	7
1.1 Inleiding.....	7
1.2 Visie op kinderopvang	7
1.3 Visie op opvoeden	8
1.4 De visie van Maria Montessori.....	9
1.4.1. Maria Montessori	9
1.4.2. Ontwikkelingskenmerken van het kind volgens Montessori in vogelvucht	9
1.4.3. Uitgangspunten van de montessorivisie	11
1.4.4. Kinderopvang met een montessorivisie	12
1.4.5. Kenmerken van de montessorivisie.....	13
HOOFDSTUK 2: HET PEDAGOGISCH KLIMAAT	22
2.1 Inleiding	22
2.2 Het bieden van emotionele en fysieke veiligheid	22
2.3 Het bevorderen van de sociale competentie	23
2.4 Het bevorderen van de persoonlijke competentie	23
2.5 Waarden en normen	24
2.6 Rust, regelmaat en reinheid (= hygiëne)	25
2.7 Het spel.....	26
2.8 Pedagogische benadering	28
2.8.1 Positief opvoeden	28
2.8.2 Opvoeden zonder straffen en belonen	30
2.8.3 Stagiaires	32
HOOFDSTUK 3: DE GROEPSOPBOUW.....	33
3.1 Inleiding	33
3.2 Montessori's visie op samenstelling van groepen	33
3.3 Verticale groepen	34
3.4 Indeling leeftijdsgroepen.....	35
3.5 Groepsgrootte en beroepskracht-kindratio (BKR)	35
3.6 Drie-uursregeling en afwijking BKR.....	36
3.7 Koppeling leidster-kind.....	37
3.7.1 Mentorleidster.....	37
3.7.2 Werktijden leidsters	37
3.7.3 Vaste gezichten bij 0-1 jarigen.....	38
3.8 Stamgroepen en stamgroepruimtes	38
3.8.1 De termen 'stamgroep' en 'stamgroepruimte'	38
3.8.2 Stamgroepen en stamgroepruimtes bij het Montessorihuis	38
3.8.3 Stamgroep verlaten	38
3.9 Intern wenbeleid	39
3.10 Extern wenbeleid.....	39

3.10.1 Wennen op het kinderdagverblijf.....	39
3.10.2 Wennen op de BSO.....	40
3.11 Extra dag(delen)/ruilen.....	41
HOOFDSTUK 4: HET GROEPSGEBEUREN	42
4.1 Inleiding	42
4.2 Dagindeling kinderopvang	42
4.2.1 Dagritme kinderdagverblijfgroep	42
4.2.2 Dagritme BSO	44
4.3 Werkvormen.....	45
4.3.1 Activiteiten	45
4.3.2 Individuele les.....	46
4.3.3 Oefening dagelijks leven/ wellevendheidslesje.....	47
4.3.4 Materiaalspel.....	49
4.3.5 Vrij spelen	49
4.3.6 Buiten spelen	50
4.3.7 De ontwikkelingsgebieden.....	50
4.4 Afspraken bij ons op de kinderopvang	50
4.4.1 Afspraken en regels op de BSO.....	51
4.5 Inrichting van de groepen.....	51
4.5.1 Inrichting kinderdagverblijf groep	51
4.5.2 Inrichting BSO groep	53
4.6 Het eten en drinken.....	54
4.7 Het slapen.....	55
4.8 Het brengen en ophalen.....	55
4.9 Rituelen	56
4.10 Vrijheid, regels en grenzen.....	56
4.11 Omgaan met conflicten	57
4.12 Observatie en vroegsignalering	57
4.12.1 Observatie	57
4.12.2 Rapportage	57
4.12.3 Vroegsignalering	58
4.13 Voorbereiding op de basisschool	59
HOOFDSTUK 5: OUDERS	60
5.1 Hoe wij de rol van de ouder zien.....	60
5.2 Betrokkenheid van de ouders	60
5.3 De oudercommissie.....	61
AFSLUITING.....	62
BRONVERMELDING.....	63
BIJLAGEN.....	64
Bijlage 1: Criterium voorbereide omgeving.....	65
Bijlage 2: Observatieformulier voorbeeld	71
Bijlage 3: Jaarplanning peuters.....	77
Bijlage 4: Jaarplanning BSO	78

VOORWOORD

In de eerste drie tot vier jaren van een mens wordt dé basis gelegd voor heel zijn verdere leven. Door deze overtuiging vinden we het zo belangrijk dat kinderen worden opgevangen in een liefdevolle, doordachte voorbereide omgeving waar ze de ruimte en tijd krijgen om te ervaren, te ontdekken en te experimenteren. Waar kinderen uitgenodigd worden om zelfstandig (mee) te werken en leidsters kinderen positief benaderen. Allemaal aspecten waardoor kinderen zelfvertrouwen ontwikkelen.

Kinderen zijn van nature actief en nieuwsgierig. Daarom bieden wij kinderen zoveel mogelijk de mogelijkheid om vanuit intrinsieke motivatie te handelen. En het leuke is dat kinderen binnen deze kaders uit zichzelf erg sociaal gedrag laten zien, een hoge mate van zelfstandigheid, concentratie, maar ook veel zelfvertrouwen en autonomie. De professionele leidsters bij het Montessorihuis begeleiden het kind bij het proces naar steeds meer zelfstandigheid.

Door o.a. de uitdagende materialen en de respectvolle houding van de leidsters denken wij de kinderen iets extra's te kunnen bieden met onze pedagogische werkwijze. Het belang en de behoeften van het kind staan hierbij telkens centraal. Dit betekent overigens niet dat een kind altijd zijn zin hoeft te krijgen en dat alles mag. Montessori wordt m.i. helaas te vaak kortzichtig gelijk gesteld aan ongelimiteerde vrijheid en brutale kinderen.

Het team van het Montessorihuis staat voor een persoonlijke benadering van ieder kind waar respect (voor elkaar en de omgeving), ruimte, vrijheid, vertrouwen, taal en zelfstandigheid de sleutelwoorden zijn. Respect is hierbij de basis voor alles.

Het zijn misschien soms subtiele verschillen in handelen en taal bij leidsters, maar deze kunnen net het verschil maken. Kinderen voelen dit vaak haarfijn aan. Wij hopen, door met veel liefde en aandacht te werken, uw kind díe opvang en bijdrage in de opvoeding te bieden die het verdient en nodig heeft.

INLEIDING

Het Montessorihuis is een kleinschalige kinderopvang in Arnhem voor kinderen van 3 maanden tot twaalf jaar.

Een kinderopvang draagt een gedeelde verantwoordelijkheid in de opvoeding en verzorging van de kinderen. Deze gedeelde verantwoordelijkheid reikt vooral ver wanneer de kinderen meerdere dagen per week op de kinderopvang doorbrengen. Om deze verantwoordelijkheid te kunnen dragen moet er gewerkt worden vanuit een onderbouwde visie op de opvang en ontwikkeling van kinderen. De ouders blijven echter altijd eindverantwoordelijk voor hun kind.

Het doel van dit pedagogisch beleidsplan is het ontwikkelen, verantwoorden, bewaken en zo nodig aanscherpen en bijstellen van de pedagogische kwaliteit binnen onze kinderopvang.

We werken met een gemotiveerd team van leidsters* en leidinggevende die hart hebben voor kinderen. Een lerend team dat open staat voor nieuwe invalshoeken, ervaringen en ontdekkingen. Een houding die we eveneens bij de kinderen willen ontlokken: open, nieuwsgierig, experimenterend en zelf ontdekkend. Een prachtig proces van afhankelijkheid (bij een jonge baby) naar een steeds verder ontwikkelde zelfstandigheid dat door de leidsters wordt begeleid in een doordachte, voorbereide omgeving. Met een houding van leidsters die vertrouwen uitstraalt in het kunnen van het kind en bij wie een kind zich veilig en vertrouwd kan voelen; een houding die acceptatie en respect uitstraalt waarbij een kind zichzelf kan en mag zijn; een houding die rust uitstraalt dat het kind de tijd krijgt om dingen in zijn eigen tempo te doen; een houding die gezelligheid uitstraalt waardoor er een prettige sfeer in de groep is; een uitnodigende houding waarbij een kind wordt geprikkeld om tot exploratie te komen en waarbij het kind om hulp of begeleiding kan vragen. Ofwel een houding waar oog, oor, 'liefde' en ruimte is voor het kind in zijn totaliteit.

Onze visie vormt het uitgangspunt voor het handelen van de leidsters in de kinderopvang en wordt vastgelegd in dit pedagogisch beleidsplan zodat betrokkenen kennis kunnen nemen van dit beleid. Het pedagogisch beleidsplan kan ouders een beeld geven van de werkwijze en visie bij het Montessorihuis en de normen en waarden die uitgangspunt zijn voor het handelen. Dit maakt het voor ouders mogelijk om het beleid te toetsen aan de eigen waarden en normen. Het pedagogisch beleid biedt een handvat aan leidsters bij het dagelijks werken met kinderen. De leidsters kunnen aan de hand van dit pedagogisch beleid hun manier van handelen motiveren en verantwoorden. Daarnaast biedt het formuleren van het beleid een mogelijkheid de eigen deskundigheid van de leidsters verder te ontwikkelen.

In hoofdstuk 1 wordt uitgebreid ingegaan op onze visie ten aanzien van kinderopvang en opvoeding. Er wordt ingegaan op wie Maria Montessori was en haar visie op de ontwikkeling van kinderen. Daarna worden de uitgangspunten en kenmerken van de Montessori visie verder uitgelegd.

Om een kind optimale ontwikkelingskansen te bieden, achten wij het van belang dat aan een aantal basisbehoeften wordt voldaan. Aan deze basisbehoeften wordt inhoud gegeven door het pedagogisch klimaat dat wordt gecreëerd binnen de groepen. Een juist pedagogisch klimaat draagt immers bij aan een optimale ontwikkeling. In hoofdstuk 2 wordt beschreven hoe wij dit pedagogisch klimaat in de praktijk vormgeven.

Hoofdstuk 3 geeft een concrete beschrijving van de groepsopbouw van onze groepen. Hierin wordt de opbouw en grootte van de groepen, mentorleiders, werktijden (BKR), vaste gezichten stamgroepen en het wenbeleid beschreven.

In hoofdstuk 4 wordt het groepsgebeuren beschreven. Hierbij gaan we meer in op de organisatorische aspecten, zoals: het dagritme op de groep, rituelen, regels en hoe wij positief opvoeden vormgeven.

In hoofdstuk 5 staat de ouder centraal. Hierbij wordt beschreven hoe wij de rol van ouders zien, ouderbetrokkenheid en de oudercommissie.

Uiteraard is dit document een momentopname. Het zal voortdurend dienen te worden aangepast aan de laatste inzichten, stand van zaken en afspraken. De uitgangspunten van de focus, zoals Maria Montessori dit ziet, blijven onveranderd.

* In dit pedagogisch beleid wordt telkens over leidster(s) gesproken. Uiteraard kan dit ook leider zijn. De officiële term is pedagogisch medewerker, maar dat klinkt o.i. zo afstandelijk en is een erg lange benaming.

HOOFDSTUK 1: PEDAGOGISCHE VISIE KINDEROPVANG HET MONTESSORIHUIS

1.1 Inleiding

Het team van het Montessorihuis voelt zich mede verantwoordelijk voor de opvoeding en ontwikkeling van de kinderen binnen onze kinderopvang. In de paragrafen 1.2 en 1.3 staat beschreven hoe onze visie op kinderdagopvang en op opvoeden eruitziet. De visie van Maria Montessori wordt uiteengezet in paragraaf 1.4

1.2 Visie op kinderopvang

De opvattingen over het opvoeden en de verdeling van verantwoordelijkheden zijn de laatste jaren sterk veranderd. Was het vroeger de verantwoordelijkheid van de ouders, nu is het een gedeelde verantwoordelijkheid tussen ouders, kinderopvang en overheid. Vrouwen besluiten meer en meer om na het krijgen van kinderen hun baan te continueren. Kinderopvang bevordert daarmee de arbeidsparticipatie van vrouwen en mannen met jonge kinderen en stelt ouders in staat om arbeid en zorg te combineren.

Kinderopvang dat gun je ieder kind, tenminste... pedagogisch goede kinderopvang! Goede kinderopvang biedt een meerwaarde voor kinderen. Het vormt een aanvulling op de opvoeding thuis. Kinderen met ontwikkelingsachterstanden kunnen binnen de kinderopvang extra gestimuleerd worden in hun ontwikkeling en kinderen die een normale ontwikkeling doorlopen of voorlopen in hun ontwikkeling worden extra uitgedaagd en krijgen een ruim ontwikkelingsaanbod aangeboden. Cognitieve ontwikkeling (hieronder valt ook de taalontwikkeling) is afhankelijk van een goede sociaalemotionele ontwikkeling. Voor de leeftijdsgroep van 0 tot 12 jaar is pedagogisch verantwoorde kinderopvang, naast de opvoeding door ouders of verzorgers thuis, een prachtige leeromgeving om spelend te ervaren en te ontdekken. Het spelen van kinderen nemen wij, net als kinderen dit zelf doen, heel serieus, vandaar dat wij in dit pedagogisch beleid regelmatig spreken over werken.

Wij zien kinderopvang enerzijds als een belangrijke bijdrage in de persoonsvorming van het kind in de eerste, belangrijkste jaren van zijn leven en anderzijds als een essentiële bijdrage in de voorschoolse periode als voorbereiding op de basisschool.

Wij vinden het onze taak als professionals om verantwoord te handelen en zorg en begeleiding te bieden van hoge kwaliteit. Wij willen kinderen iets extra's bieden in hun totale ontwikkeling als ze bij ons zijn.

Net als de pedagogiek van Reggio Emilia gaan wij er vanuit dat een kind drie pedagogen heeft in de kinderopvang:

1. Kinderen zijn elkaars eerste pedagoog. Kinderen leren enorm veel van elkaar door imitatie, door de feedback die ze elkaar geven, door elkaar te helpen, door conflicten, door samen dingen te doen etc.
2. Volwassenen, in de kinderopvang zijn dit de leidsters, zijn de tweede pedagoog. De wijze waarop de leidster kinderen benadert is echter van essentieel belang. Zij dient een evenwicht te bieden tussen het geven van informatie, begeleiding en het kind de ruimte te geven om dingen zelf te doen en te ontdekken.

3. De (voorbereide) omgeving is de derde pedagoog. Daarom dient deze doordacht te zijn en afgestemd op het kind in een bepaalde ontwikkelingsfase.

Wij gaan er vanuit dat kinderen het beste en meeste leren als ze intrinsiek gemotiveerd zijn.

Kinderen zijn van nature nieuwsgierig en leergierig. Wij willen daarom een omgeving creëren die daartoe uitnodigt en bij dit principe aansluit. Wij zien kinderen als competente individuen. Kinderen kunnen vaak meer dan wij denken als ze hiertoe de mogelijkheid krijgen. Dus wellicht zijn kinderen zelf wel hun allerbelangrijkste eigen pedagoog.

1.3 Visie op opvoeden

Als opvoeder is men (voor een deel) doelbewust bezig invloed uit te oefenen op een kind, zodat het opgroeit tot een volwaardig individu dat zich staande kan houden in de maatschappij. De opvoeder begeleidt het kind in zijn ontwikkeling naar zelfstandigheid, waarbij het kind verantwoordelijkheid leert dragen voor zichzelf en anderen. In eerste instantie valt de opvoeding van een kind onder de verantwoordelijkheid van de ouders. Als ouders besluiten hun kind op een kinderopvang te plaatsen, nemen de leidsters een deel van deze opvoedingstaken over.

Van de leidsters mag dan ook verwacht worden dat ze een relevante opleiding hebben gevolgd en afgerond, die hen kwalificeert voor de opvoedingstaken zoals zij daar binnen de kinderopvang mee geconfronteerd worden. Ouders blijven te allen tijde eindverantwoordelijk voor de opvoeding van hun kind. Daarom is overleg en goed contact tussen ouders en leidsters van essentieel belang. Op deze wijze wordt gezamenlijk besloten hoe aan de opvoeding van een kind vormgegeven wordt binnen de kinderopvang.

Om te zorgen dat een kind de mogelijkheid krijgt om zich optimaal te ontwikkelen gaan we uit van een aantal basisdoelen. Deze zijn te lezen in hoofdstuk 2. Naast deze basisdoelen ligt bij het Montessorihuis het accent op:

- respectvol, positief en met aandacht omgaan met het kind
- kinderen opvangen in een talige en uitnodigende omgeving waar ruimte is voor zelf ontdekken en ervaren
- het ontwikkelen van de zelfstandigheid
- humor en samen plezier hebben, zijn eveneens essentieel bij het werken met kinderen.

Voor ons is het niet voldoende om bijvoorbeeld alleen maar positief met kinderen om te gaan, maar ook de achtergronden te weten waaróm dit belangrijk is en wat dit oplevert voor o.a. het kind en de groepsatmosfeer.

We noemen onze visie en werkwijze ook wel **behoeftegerichte kinderopvoeding**. De behoefte van een kind staat telkens voorop in onze omgang met kinderen. De leidsters kijken waar het kind behoefte aan heeft en richten daar de omgeving op in of sluiten daar in de persoonlijke benadering bij aan. Het kind en zijn belang staat telkens centraal. Dat wil echter niet zeggen dat een kind in alles zijn zin krijgt en dat er slechts naar de pijpen van het kind wordt gedanst. Dit ligt veel genuanceerder en wordt in dit pedagogisch beleid onderbouwd.

1.4 De visie van Maria Montessori

1.4.1. Maria Montessori

Maria Montessori werd op 31 augustus 1870 in Chiaravalle, bij Rome in Italië, geboren. Na de middelbare school ging zij in Rome medicijnen studeren. In 1896 promoveerde zij als eerste vrouwelijke arts in Italië. Zij werd medisch assistente op de kinderafdeling van de psychiatrische universiteitskliniek te Rome en later hoogleraar in de antropologie aan de universiteit daar. Door haar contact met gehandicapte kinderen raakte zij geïnteresseerd in hun problemen en ging naar Parijs om zich te verdiepen in het werk en de ideeën van de Franse arts en onderwijzer E. Seguin. Zij deelde diens visie dat niet langs medische, maar opvoedkundige weg hulp geboden moest worden aan deze kinderen. Met deze wetenschap ontwikkelde Maria Montessori haar methode.

Op 6 januari 1907 werd de eerste Casa dei Bambini geopend in de wijk San Lorenzo in Rome. Dit was een kinderdagverblijf voor nog niet leerplichtige kinderen vanaf drie jaar. Hier kreeg zij de kans om haar steeds verder uitgewerkte ideeën in de praktijk te brengen. Er werden zelfgemaakte materialen in de praktijk door haar en de leerlingen uitgetoetst en verbeterd. De resultaten waren zo indrukwekkend dat het 'Casa dei Bambini' de belangstelling trok van vele opvoeders in tal van landen. Het was de combinatie van vrijheid, zelfdiscipline, werklust en prestaties van de kinderen die bewondering wekte. Maria Montessori praatte niet alleen met kinderen om hen iets te leren, maar ze keek en luisterde vooral ook naar kinderen. Dit was een revolutionaire manier van werken met kinderen. Immers, tot dan was het gebruikelijk dat de leerkracht alleen zelf sprak om kennis over te dragen.

In 1909 startte zij met cursussen voor leerkrachten en werden in Nederland de eerste montessorischolen opgericht. Inmiddels zijn er over de gehele wereld Montessorischolen, peuterspeelzalen en kinderdagverblijven. Nederland was een van de eerste landen waar Montessori onderwijs vaste voet aan de grond kreeg. De oudste Montessori kleuterschool dateert al uit 1914, twee jaar later gevolgd door de eerste Montessori lagere school. Nederland was ook het eerste land in de wereld waar voortgezet Montessori onderwijs ontwikkeld werd.

Peutergroepen en kinderdagverblijven waren er in het buitenland en in Nederland al langer. Pas sinds 1997 echter wordt de Nederlandse Montessori kinderopvang begeleid door de Nederlandse Montessori Vereniging. Op dit moment zijn er in Nederland ruim 70 Montessori peuterspeelzalen. Er zijn slechts een aantal Montessori kinderdagverblijven. De Montessori methode is geschreven voor kinderen vanaf drie jaar. Dit vereist dat wij zelf invulling geven aan deze uitgangspunten die wij vertalen naar het jonge kind.

1.4.2. Ontwikkelingskenmerken van het kind volgens Montessori in vogelvlucht

Het kind ontwikkelt zich in interactie met zijn omgeving. Door een voorbereide omgeving te scheppen kan het kind in vrijheid werken aan de eigen ontwikkeling. De innerlijke behoeften van het kind worden zo duidelijk waarneembaar. De leidster speelt hierop in door het kind een passend aanbod te doen.

Deze innerlijke behoeften veranderen in de loop der jaren. Aan de hand van observaties kunnen in de ontwikkeling van het kind drie fasen worden onderscheiden, namelijk die van 0 tot ongeveer 6

jaar, die van ongeveer 6 tot 12 jaar en die van ongeveer 12 tot 18 jaar. Is het kind in de eerste fase vooral gericht op opbouw van de eigen persoonlijkheid. In de tweede fase is het vooral gericht op de buitenwereld. In de derde fase is het kind maatschappijgericht. Elke fase wordt afgesloten met een moment van integratie, vóórdat het kind in staat is te beginnen aan een volgende fase. Die van de eerste twee fases zijn hieronder kort uitgewerkt.

Geestelijk embryo: 0-3 jaar

Montessori noemt de periode van 0-3 jaar de periode van de onbewuste schepper. Het lijkt wel of het menselijk embryo onvolledig geboren wordt. Montessori spreekt over een psychisch of geestelijk embryo. De periode van ongeveer 0 tot 3 jaar kenmerkt zich onder andere door oriëntatie op de naaste omgeving. Het kind heeft zijn omgeving nodig om de ontwikkeling voort te zetten. Dit gebeurt vooral door zintuiglijke onderzoeken. Het "absorberen", een onbewust leren en een onbewuste drang tot daden zijn de voornaamste karakteristieken van deze levensjaren.

Het doel van de opvoeding voor de eerste levensjaren bestaat uit het bevorderen van de motorische en zintuiglijke ontwikkeling. De omgeving moet dan ook zodanig zijn dat het kind ervan kan profiteren. Het kind selecteert uit die omgeving wat het nodig heeft om bepaalde functies (zoals praten, lopen of waarnemen) te ontwikkelen. Dit selectief gericht zijn op bepaalde aspecten van de omgeving weerspiegelt de gevoelige periode van het kind. De taak van de leidsters is het kind de gelegenheid te geven veel indrukken en ervaringen op te doen.

Bouwer van de mens¹: 3-6 jaar

In de leeftijd van 3 tot 6 jaar, wordt het kind de ontdekker of de bewuste schepper genoemd. In deze periode wil het kind zijn directe omgeving onderzoeken en is er sprake van een groeiend bewustzijn en van een toenemende differentiatie. Voor het kind dient de omgeving gericht te zijn op het geven van gelegenheid tot zintuiglijk oefenen en ordenend bezig zijn. Hij wil graag handelend met zijn omgeving omgaan. Het kind gaat in deze periode bewust ordenen door middel van de zintuigen, motoriek en de taal.

Het kind tracht zich in deze periode van zijn leven feitelijke kennis van de hem omringende werkelijkheid te verwerven. Zintuiglijk materiaal is voor dit kind "gematerialiseerde" abstractie, waarmee het in staat wordt gesteld eigenschappen te analyseren en te classificeren. Concentratie kan uitsluitend ontstaan door dit materiaal, omdat "het dingen bevat, die waardig zijn de intense aandacht van het kind tot zich te trekken", aldus Montessori.

In deze periode groeien de hersenhelften niet alleen, maar worden ook gespecialiseerder en gedifferentieerder. Aan het eind van de kleuterperiode zie je de verandering van symmetriefase naar lateralisatiefase. Het is een proces waarbij bepaalde functies een plek krijgen in de ene of de andere hersenhelft. Beide hersenhelften werken samen, ze zijn van elkaar afhankelijk. De rijping van de hersenen leidt tot een beter gezichtsvermogen en het gehoor wordt scherper. De zintuiglijke en motorische ervaringen vormen de basis voor de ontwikkeling van de begripsvorming.

¹ De Nederlandse Montessori Vereniging streeft er weliswaar naar om de kinderen vanaf hun derde jaar in de onderbouw van de basisschool geplaatst te krijgen, maar tot op heden zijn driejarigen in de basisschool niet toegestaan en dus in ons kinderdagverblijf opgenomen.

De hulp van de leidster bestaat verder uit het aanbieden van technieken, waaronder die van het schrijven, lezen, tellen en getalbegrip. Daarnaast moet de omgeving mogelijkheden bieden tot spel en expressie.

De verkenner: 6-9 jaar

Montessori noemt de periode van 6-9 jaar de verkenning. Het kind van 6 tot 9 verzamelt alle kennis die het tegenkomt en stelt telkens weer de 'waarom- vraag'. Het kind is heel bewust op de buitenwereld gericht. Door lezen en schrijven treedt het kind de wereld van volwassenen binnen. De kosmische oriëntatie bereikt het kind met behulp van verbeelding en door eigen activiteit. Tussen het zesde en twaalfde levensjaar is het brein in staat om aangelegde verbindingen verder te specialiseren en ermee door te leren. Het werkt nu als een informatie verwerkend systeem. Het kind is in deze periode in staat om enorme hoeveelheden kennis en vaardigheden op te pakken. Het is voorbereid om informatie te signaleren, op te slaan en weer op te roepen. Tussen het zesde en achtste levensjaar is de wereld een soort open raam voor het kind; alles kan gezien ervaren en opgeslagen worden

De wetenschapper: 9-12 jaar

Vanaf ongeveer 9 jaar is er een groeiende belangstelling om te weten en te onderzoeken, Montessori noemt dit de periode van wetenschap. Tussen 9 en 12 jaar verschuift de aandacht van het kind: het wil de opgedane kennis categoriseren. Het kind gaat verbanden zien tussen feiten waarmee het in aanraking komt en bouwt zo een wereldbeeld op. Dit wereldbeeld verkrijgt het kind door inzicht te krijgen in relaties in kosmische orde en positie van de mens daarin. In deze periode richt het kind zich ook op culturele informatie en er ontwikkelt zich een sociaal groepsgevoel. Montessori duidt dit laatste ook aan als morele groei. Volgens haar zijn de kinderen in deze periode gericht op regels en het belang ervan in een goede omgang tussen kinderen.

Tussen acht en tien jaar gaan de hersencellen en de verbindingen ertussen zich sterker ordenen en als ze nergens toe dienen worden verbindingen gesnoeid. Het brein wordt daardoor minder flexibel. Het kind kan niet meer alle kanten op, niet meer alle opties staan open. Door dat snoeien ontstaat er ruimte voor een nieuwe periode; redeneren en abstract denken.

1.4.3. Uitgangspunten van de montessorivisie

Maria Montessori kwam er achter dat kinderen van nature **actief, nieuwsgierig en leergierig** zijn. De drang naar zelfstandigheid is zijn sterkste drijfveer. Kinderen hebben uit zichzelf een sterke behoefte om alles **zelf** te willen doen, zich te ontwikkelen en om nieuwe dingen te ontdekken en te leren. Dat uit zich in een **natuurlijke belangstelling** van kinderen. Wij vinden het daarom belangrijk dat kinderen vanuit intrinsieke motivatie werken i.p.v. opgelegd door de leidster.

Een kind heeft vanuit zijn natuur een gevoel voor orde. Voor een kind is de wereld een chaos en hij probeert voortdurend die chaos te ordenen. Vanaf de geboorte zijn kinderen uit op contact en communicatie en hebben zij een drang om aan hun omgeving duidelijk te maken wat in hun leeft. Uitgaande van deze visie is het goed voor kinderen om naast de thuissituatie in een andere omgeving te zijn en contact te maken met verschillende kinderen en volwassenen. Het kind mag ook niet in zijn ontwikkeling worden verhaast of vertraagd. De enige taak van de volwassene is te letten op de spontane interesse van het kind en er voor te zorgen dat deze bevredigd kan worden.

De onderwerpen van die belangstelling verschillen per kind en veranderen met verloop van een aantal fasen. Het is belangrijk dat kinderen materialen, begrippen etc. aangeboden krijgen op het moment dat ze hiervoor het meest open staan. Dit wordt door Montessori aangeduid als de “gevoelige periode”. Als het kind zich in zo’n periode bevindt, is het in staat op dat moment een aspect zeer intensief te ontwikkelen. Daarom is het belangrijk dat leidsters kinderen observeren zodat zij weten wat ze kinderen wanneer aan moeten bieden.

1.4.4. Kinderopvang met een montessorivisie

Omdat kinderen zich verschillend ontwikkelen (o.a. door verschil in tempo, aanleg en interesse) staan wij voor een persoonlijke benadering bij het Montessorihuis. Kinderen ontwikkelen zich in wisselwerking met hun omgeving. Ze absorberen alles wat in hun omgeving aanwezig is en ze reageren hierop. Het is dan ook belangrijk dat de groepsruimte is ingericht naar de behoefte van het kind. Op het kinderdagverblijf hebben wij een verticale groep (3 maanden tot 4 jaar), we hebben de ruimte in verschillende zones ingedeeld om zoveel mogelijk tegemoet te treden aan elke leeftijdsfase. Doordat dit één ruimte is kunnen wij ook goed inspelen op de individuele behoefte van elk kind. De hieronder aangegeven leeftijdsgrens is dan ook een richtlijn.

Bij de inrichting van de ruimte letten wij erop dat de zintuigen niet overdadig worden geprikkeld. Dit doen wij door o.a. rustige kleuren te gebruiken en het aanbieden van een beperkt aantal materialen die een vaste plek hebben. De materialen staan in lage, open kasten, zodat kinderen dit zelf kunnen pakken.

Baby: van 3 maanden tot 1 jaar

Bij kinderen in deze leeftijdsfase zorgen we ervoor dat kinderen verschillende fysieke mogelijkheden hebben. Zo kunnen ze naar behoefte liggen, rollen, zich optrekken, zitten, kruipen en klimmen. Hiervoor hebben we een aantal verschillende objecten waaraan de kinderen zich kunnen optrekken en doorheen kunnen kruipen. Om de bewegingsvrijheid van kinderen niet in te perken, maken wij geen gebruik van boxen. In plaats daarvan hebben wij een matras op de grond liggen. De allerjongsten kunnen hier bijvoorbeeld kijken naar een mobile, van rug naar buik rollen en weer terug. In de ruimte staan lage ondiepe kastjes met zorgvuldig gekozen materialen zodat het kind het zelf kan pakken. De materialen sluiten aan bij de interesse en ontwikkelingsfasen van het kind. Denk bijvoorbeeld aan rammelaars, boekjes, puzzels en bouwmaterialen. Er staat tevens ook Montessori ontwikkelingsmateriaal.

Dreumes: van 1 jaar tot max. 2,5 jaar

Door de inrichting en de materialen wordt het kind geprikkeld om zijn zintuigen te gebruiken. De begeleidster stimuleert het gebruik van de zintuigen door het aanbieden van verschillende materialen. Zij laat het kind hiermee experimenteren, manipuleren, ontdekken en ervaren. Dit doet zij door: ruiken, voelen, proeven, horen en zien. Regelmatig wisselen wij de materialen af. Bij de dreumesen wordt ook alvast een begin gemaakt met het zitten aan een laag tafeltje. De tafel en stoel zijn op dreumes formaat.

Peuter: van circa 2 tot 4 jaar

Het kind ontwikkelt zich door middel van de gevoelige periode en het werkt zodoende aan zijn intellectuele en sociale ontwikkeling. Gevoelige perioden zijn tijdperken in de ontwikkeling waarop het kind zeer gevoelig is om een bepaalde functie te ontwikkelen. Het kind herhaalt en oefent met grote intensiteit tot het zich die functie eigen heeft gemaakt.

Er zijn verschillende gevoelige perioden zoals die van orde, voor de ontwikkeling van de motoriek van hand en voet, voor de ontwikkeling van de zintuigen, voor de taal etc.

De ruimte binnen het kinderdagverblijf is zo ingericht dat de kinderen door zelfwerkzaamheid zich zelf kunnen ontwikkelen. Alles is op maat van de kinderen. Elk stuk speelgoed of materiaal heeft een eigen plaats, is compleet en heel en ziet er aantrekkelijk uit.

Kinderen hebben bij ons een grote mate van keuzevrijheid wat aansluit bij de behoefte van jonge kinderen. Kinderen mogen grotendeels zelf kiezen voor de materialen en hoeken waarmee of waarin ze willen werken en met wie ze willen spelen en werken. De materialen kunnen kinderen zelf pakken en opruimen.

Bij het peutergedeelte bevinden zich de Montessori ontwikkelingsmaterialen, sorteerwerkjes, expressiematerialen zoals knip en plakwerkjes, schenk en schepwerkjes, en er is de mogelijkheid om muziek te maken. Daarnaast staat er een poppenhoek, constructiemateriaal zoals blokken, trein en puzzels. Er zijn ook nog een aantal oefeningen van het dagelijks leven worden genoemd. Zoals ramen zemen, de babypop in bad doen etc.

De BSO: van 4 tot circa 12 jaar

In deze periode veranderen de behoeften van het kind. Ze willen zich nu aansluiten bij anderen, gezamenlijke activiteiten ondernemen. Hun belangstelling voor waarden, normen en regels is groot. Ze zijn in de gevoelige periode voor het opnemen van kennis en het verkrijgen van inzicht in de cultuur waarin ze leven.

Net als bij het kinderdagverblijf hebben we op de BSO een verticale groep (4 -12 jaar). We hebben de ruimte in verschillende hoeken ingedeeld om zoveel mogelijk tegemoet te treden aan elke leeftijdsfase en behoefte van elk kind. Zo hebben we de hoek met de keuken en keukentafel. Hieraan wordt gegeten, maar ook bak- en kookactiviteiten vinden hier plaats. Tevens hebben hier de materialen waarbij de oefeningen van het dagelijks leven worden gedaan, zoals ramen wassen, pop in bad doen, vegen etc.

Daarnaast hebben we een rusthoek, bouwhoek en kosmische hoek. In de open kasten staan verschillende materialen, zoals constructie, creatief en Montessori materiaal.

Tevens kunnen de kinderen gebruik maken van het schoolplein. De begeleiders van de BSO werken met thema's, thema's die aansluiten bij de leefwereld van de kinderen. Deze hebben wij vastgelegd in jaarplanning, die te vinden is in de bijlage. Aan de hand hiervan worden zowel intern als extern activiteiten aangeboden.

1.4.5. Kenmerken van de montessorivisie

'Help mij het zelf te doen' en zelfstandigheid

'Help mij het zelf te doen', is een uitspraak die de kern van de montessorivisie weergeeft. De montessorivisie binnen het Montessorihuis is duidelijk gericht op de ontwikkeling tot zelfstandigheid. De kinderen krijgen de vrijheid en de gelegenheid om zelf te ontdekken, te doen en te ervaren. Dit wil overigens niet zeggen dat kinderen alleen maar doen wat ze willen. Aan het montessori-principe ligt een duidelijke structuur ten grondslag. 'Help mij het zelf te doen' is een belangrijk uitgangspunt van de montessorivisie. De leidster schept voorwaarden voor een veilige en uitdagende leeromgeving.

Vanaf de geboorte moet het kind handelingen kunnen doen waartoe het in staat is. Een kind van twee jaar wil van alles zelf doen. Bijvoorbeeld zich aan- en uitkleden, zelf eten en drinken, zelf brood smeren etc. Wij vinden het van belang dat jonge kinderen de gelegenheid krijgen om te oefenen in dagelijks terugkomende activiteiten. Mede doordat alles op kindermaat en kinderhoogte is afgestemd, krijgen zij ook de ruimte om zelfstandig te handelen. Wij geven geen onnodige hulp. Volgens Maria Montessori heeft een kind dat eens prachtig verwoord met het verzoek “*help mij het zelf te doen*”.

Voorbeelden in de praktijk

Geen box maar een matras: Op de babygroep is er geen box maar een matras. Dit geeft een baby de mogelijkheid om vrij te bewegen en op ontdekking te gaan. De baby kan van de matras af als hij daar aan toe is.

Eten en drinken: Wij streven ernaar om gelijktijdig met dreumesen en peuters te eten en te drinken. Voor peuters betekent dit dat zij zelf fruit snijden, de tafel dekken, zelf brood smeren en zelf drinken inschenken. Na het eten zorgen zij er zelf voor dat hun spullen op de trolley worden gezet. Wij stimuleren de dreumesen om zelf hun fruit, brood en yoghurt te eten. De kinderen zitten aan een lage tafel. Wij maken geen gebruik van tuitbekers maar drinken uit een glas. De kinderen eten van porseleinen borden en snijden het brood met mes en vork. Kinderen leren door morsen en breken oorzaak en gevolg van hun gedrag kennen en verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen handelen.

Voor de kinderen van de BSO geldt dat zij zelf de tafel dekken. Zij zorgen ervoor dat er brood, crackers en beleg op tafel staat. De kinderen kunnen zelf drinken pakken. Na afloop zetten de kinderen hun bord en bestek op het aanrecht of de trolley.

aan- en uit kleden: Kinderen worden vanaf het begin gestimuleerd om zelf hun jas aan de lage kapstok te hangen en zelf hun jas aan- en uit te doen. Wij leren ze om hun jas op de grond te leggen, de armen in de mouwen te steken en dan de jas over hun hoofd te gooien. Zo kunnen ze het al heel vroeg helemaal zelf doen.

Naar bed gaan en wakker worden: Na de lunch gaan de meeste peuters maar ook dreumesen hun middagslaap houden. Voor het slapen doen de kinderen hun kleren en hun sloffen in hun mandje. Als de kinderen wakker worden kleden zij zich zoveel mogelijk zelf aan. De kinderen slapen in de bedjes in de slaapkamers.

Verschillen in leertempo en leeractiviteit

Ieder kind leert en werkt in zijn eigen tempo. Niet alle kinderen zijn op hetzelfde moment toe aan dezelfde leeractiviteit. De leidster heeft in dit proces een duidelijk observerende en begeleidende functie. De leidster zorgt ervoor dat het kind uitgenodigd wordt tot activiteiten. Zij moet de specifieke ontwikkeling van ieder kind onderkennen, en die begeleiden met behulp van speciaal daartoe ontworpen materiaal. De ontwikkeling van de kinderen moet zorgvuldig begeleid worden: het is essentieel dat het kind de juiste 'prikkel' krijgt op het juiste moment.

Het zijn de kinderen zelf die aangeven of laten zien waar ze behoefte aan hebben. De leidster sluit zo natuurlijk aan bij deze leerbehoefte van het kind. Ook, of wellicht wel juist, in de voorschoolse periode leren kinderen enorm veel. Spelen = leren. Dat neemt niet weg dat een leidster regelmatig

iets nieuws aanbiedt. Het kind laat vervolgens zien of het rijp is en/of interesse toont voor dit aanbod.

De voorbereide omgeving

De speel-leeromgeving van het kind moet zodanig worden ingericht dat die het kind uitdaagt en leerrijk is. De leidster moet de speel-leeromgeving dus weloverwogen en doelgericht inrichten. De omgeving waarin kinderen werken wordt zo ingedeeld dat ze (zoveel mogelijk) zelfstandig aan het werk kunnen. Daarom zijn er open kasten bij het Montessorihuis die laag zijn. Kinderen kunnen en mogen bij ons zelf hun materialen pakken. De omgeving is voor het kind overzichtelijk en herkenbaar. Alles heeft zijn vaste plek. Deze structuur geeft het kind gelegenheid om innerlijke veiligheid op te bouwen en vanuit een positief referentiekader verder op ontdekkingstocht te gaan. De kinderen worden betrokken bij het verzorgen van de eigen omgeving. Op die manier raken zij verbonden met hun omgeving en maken zij deze eigen. Zij vinden het leuk om binnen hun mogelijkheden zorg te leren dragen voor hun leefwereld.

Ook de inrichting van de ruimte hoort erbij: kinderen werken alleen of samen aan een tafel, op de grond of in een hoek. Kinderen zien regelmatig waar een ander kind mee aan het werk is; de nieuwsgierigheid wordt geprikkeld en het kind wordt uitgedaagd om ook eens met dat materiaal aan het werk te gaan. Ook de rol van de leidster hoort bij de voorbereide omgeving: de leidster is niet centraal aanwezig, maar heeft de rol om kinderen te helpen en te coachen. De leidster besteedt veel aandacht aan het aantrekkelijk maken van de groepsruimte. Geregeld wordt het lokaal anders 'aangekleed', passend bij de tijd van het jaar of bij een thema waar de kinderen mee bezig zijn. Voor een goede voorbereide omgeving zorgen de begeleiders ervoor dat alle werkjes compleet en aangevuld zijn. Voor de BSO geldt hetzelfde principe.

Het idee achter de voorbereide omgeving is dat het kind zich uitgedaagd voelt om dingen aan te pakken en uit te proberen. Kinderen ontwikkelen zichzelf in interactie met prikkels uit de omgeving, in eigen tempo en onder invloed van gevoelige perioden. Kinderen mogen daarom bij het Montessorihuis zoveel mogelijk zelf kiezen waar ze mee willen werken.

De omgeving moet de onafhankelijke creativiteit van het kind optimaal mogelijk maken. Zij moet bewegingsvrijheid toestaan, gelegenheid geven tot zelfstandige keuze van activiteit, veiligheid bieden, gelegenheid geven tot sociale interacties met kinderen van verschillende leeftijden en in verschillende ontwikkelingsstadia en voorzien zijn van voldoende materiaal dat de ontwikkelingsprocessen kan ondersteunen.

Een dergelijke "voorbereide omgeving" moet levensecht zijn, bij het kind passen en hem ontwikkelingsmogelijkheden bieden en de ruimte moet stimulerend zijn om in te werken. Op de groep is een aandachtstafel met voorwerpen en materialen die verband houden met het thema van dat moment. Ook kan er een materiaal op staan wat onder de aandacht van de kinderen wordt gebracht. Ze kunnen ook zelf iets meenemen en toevoegen aan de aandachtstafel.

Op de groep vinden we materiaal voor de ontwikkeling van de zintuigen, de motoriek en het begrip, en bovendien gelegenheid om zich te oefenen in wat het dagelijkse leven vraagt. De kinderen kleden zich zoveel mogelijk zelf aan en uit; ze kunnen stof afnemen, pop in bad doen en de afwas doen. Tevens zijn er materialen voor kinderen voor de creatieve ontwikkeling. Kinderen kunnen tekenen, krijten, kleuren, verven, scheuren, knippen, prikken etc. Ook is er een hoek met constructiemateriaal, poppenhoek en schilderhoek. Wij hebben voor onszelf een aantal criterium

opgesteld waar de ruimte aan moet voldoen. Deze is te vinden in de bijlage. Deze nemen we regelmatig door om te kijken waar we nog kunnen aanvullen of veranderen, dit is een doorlopend proces. Bij de start van ons kinderdagverblijf zullen nog niet alle aspecten aanwezig zijn. We werken er naar toe om alle criterium begin 2019 in orde te hebben.

Montessori pleit voor een harmonische, geïntegreerde motorische ontwikkeling. Er moet daarom in het lokaal veel ruimte open blijven, niet in beslag genomen door meubilair. Behalve voor loopruimte is deze ruimte nodig om kinderen gelegenheid te geven kledjes uit te rollen om erop te werken. Verder moeten volgens Montessori de lokalen openslaande deuren hebben, die leiden naar een buitenruimte die gedeeltelijk van gras is voorzien en waarop zich voor de jongere kinderen een zandbak en ander buitenspeelgoed aanwezig zijn.

De tuin moet het kind voldoende uitnodiging bieden om tot handelen te komen. Oogsten en zaaien, met alle daarbij behorende activiteiten, zijn volgens Montessori de werkzaamheden die door de kinderen worden geprefereerd als ze vrij worden gelaten in hun keuze. Een tuin brengt het gehele jaar werkzaamheden met zich mee; werk vol afwisseling. Bovendien geeft de tuin vulling aan de behoeften tot ordening, planning en het dragen van verantwoordelijkheid.

Lesjes geven over de omgang van materiaal is van belang. Kinderen dienen te weten waar materiaal staat en hoe ze hier mee om moeten gaan. Dit geeft hun duidelijkheid en vertrouwen. Voor de kinderen betekent dit dat al het materiaal/ speelgoed door de leidsters zoveel mogelijk na gebruik wordt opgeruimd. Wij geven het goede voorbeeld zodat de kinderen van ons leren en het uiteindelijk zelf kunnen doen

Opgemerkt dient nog te worden, dat niet alleen de begeleidster deze omgeving "bewaakt", maar met haar de kinderen, die zich in een dergelijke omgeving medeverantwoordelijk voelen voor meubilair en materiaal.

Enkele punten die bij de keuze en opstelling van het materiaal van belang zijn:

1. **Uiterlijk:**
 - 1.1. De kasten en hun inhoud moeten aantrekkelijk zijn; prettig om ernaar en erin te kijken.
2. **Toegankelijkheid:**
 - 2.1. Het materiaal moet voor het kind direct toegankelijk zijn. Het mag dus niet achter gesloten deuren in kasten liggen, maar moet door het kind zelf te voorschijn kunnen worden gehaald (en opgeruimd) op elk door het kind gewenst tijdstip.
 - 2.2. Het materiaal moet altijd direct klaar zijn voor gebruik.
3. **Overzichtelijkheid:**
 - 3.1. De "stem der dingen" wordt nog het beste gehoord als het materiaal zo overzichtelijk en zo logisch mogelijk geordend in de materiaalkasten staat opgesteld en daarin een vaste plaats heeft.
 - 3.2. De ordening naar ontwikkelingsgebied maakt bovendien de intrinsieke samenhang ervan voor het kind duidelijk. Het kind kan zijn (ontwikkelings-)gang gaan.

4. **Differentiatie:**
 - 4.1. Er moeten indien mogelijk verschillende materialen voor hetzelfde leerdoel zijn, zodat kan worden ingespeeld op verschillen tussen kinderen, zoals in leerstijl of belangstelling.
5. **Beperking:**
 - 5.1. Het materiaal dient slechts in beperkte hoeveelheid aanwezig te zijn. Een te grote hoeveelheid ontwikkelingsmateriaal bleek remmend te werken; de aandacht van de kinderen voor één materiaal werd minder intens en de kinderen grepen vaak naar iets anders.
Materialen zijn geen doel op zichzelf, maar slechts (be)middel(aar) tussen de te verwerven abstractie en het kind. Montessori pleitte er dan ook voor om het materiaal dat (tijdelijk) niet in gebruik is, uit de ruimtes te verwijderen. *"No matter how professional it makes the environment appear,"* voegde Mario Montessori hier aan toe.
 - 5.2. Een tekort aan materiaal bracht de kinderen echter niet tot abstractie van bepaalde leerdoelen.
 - 5.3. De hoeveelheid materiaal van één soort in elke ruimte dient beperkt te zijn, zodat:
 - 5.3.1. kinderen die met hetzelfde materiaal willen werken, zo leren rekening te houden met elkaar;
 - 5.3.2. een brede spreiding van werkzaamheden wordt bevorderd, waardoor bij de kinderen steeds andere activiteiten aan de orde komen en zo niets vergeten wordt te hanteren.

Vrijheid in gebondenheid

De vrijheid van kinderen bij het Montessorihuis is niet onbeperkt. Het is vrijheid in gebondenheid, dus geen ongeremde vrijheid wat mensen soms denken als ze het woord vrijheid horen in combinatie met Montessori. Een kind krijgt de vrijheid die het aankan. De kinderen moeten (juist) rekening houden met elkaar. Een kind leert hierdoor de grenzen van zijn eigen vrijheid kennen en de vrijheid van anderen te respecteren. Er zijn ook regels in een groep. Kinderen leren spelenderwijs om met gestelde regels om te gaan. Montessori stelde dat de eigen vrijheid daar ophield waar anderen gestoord werden.

Kinderen kunnen en mogen vaak kiezen **met wat** ze spelen, **met wie** ze spelen, **waar** in de ruimte ze willen spelen, **wanneer** ze met iets spelen en **hoe lang** ze met iets spelen. De volwassene is niet degene die alles voor het kind bepaalt.

Activiteiten worden zowel individueel, aan kleine groepjes of aan de hele groep aangeboden. Het vrij werken ofwel het vrije spel neemt echter de belangrijkste plaats in. Het is niet des (jonge) kinds om telkens te moeten doen wat je opgedragen krijgt. Ieder kind heeft andere behoeften, interesses, etc.

Montessorimaterialen

De speel- leermiddelen waarmee de kinderen bij het Montessorihuis werken, noemen we materialen. Kinderen leren het best door zelf te ervaren hoe iets moet. Er zijn veel materialen ontwikkeld waarmee kinderen heel goed zelfstandig kunnen werken. De montessorimaterialen vormen het middel om het kind te helpen bij zijn (spel- en leer)ontwikkeling. De

leidster weet door observatie wanneer het kind toe is aan een bepaald materiaal. Zij geeft vervolgens het kind een lesje, waarin zij één van de mogelijkheden van het materiaal voordoet. Het kind neemt de voorgedane handelingen over en komt door zelfstandig werken tot **onderscheiden**, **vergelijken** en **combineren**. Het kind gaat scherper waarnemen, het leert verschillen en overeenkomsten opmerken en kan hierdoor zijn indrukken **ordenen** en begrippen vormen, waardoor het gestructureerd denken wordt ontwikkeld. Het materiaal bevat een '**controle van de fout**', dat wil zeggen dat het kind zelf zijn fout ontdekt doordat aan het eind van zijn oefening blijkt dat er iets niet past.

Het montessorimateriaal dat wij bij het Montessorihuis hebben, bevordert meerdere ontwikkelingsgebieden: de zintuiglijke ontwikkeling (zien, horen, voelen, ruiken, proeven), de cognitieve ontwikkeling (o.a. begripsvorming, bijv. groot-klein) en de motorische ontwikkeling (o.a. oog-hand-coördinatie).

Het montessorimateriaal nodigt uit tot herhaling. Herhaling is voor jonge kinderen erg belangrijk. Door herhaling bekijft iets echt en neemt de concentratieboog toe.

De meeste materialen zijn voorlopers van abstracter materiaal voor midden- en bovenbouwleerlingen van de basisschool. Montessori ging er vanuit dat de opbouw van leren zat in het eerst concreet ervaren door materialen letterlijk in de handen te hebben gehad voordat een kind kan abstraheren.

Behalve met montessorimaterialen werken de kinderen bij het Montessorihuis ook met ander speel-leermateriaal. Wij zullen niet alle materialen tegelijk neerzetten, maar dit regelmatig afwisselen.

Montessorimateriaal dat wij o.a. bij het Montessorihuis aanbieden aan de peuters/BSO

- De roze toren (zie foto)
- De bruine trap (zie foto)
- De kleurspoelen (zie foto)
- De rode stokken
- De cilinderblokken (zie foto)
- Gekleurde cilinders
- Het ruw-glad materiaal
- Verschillende rekken, zoals het knopenrek, klittenbandrek etc.
- De cilinderblokken
- De gehoorkokers en reukflesjes (zie foto)

Materialen voor de baby, dreumes en jonge peuter

Voor de jongste kinderen is er ook montessorimateriaal, het zogenaamde Toddlermateriaal. Dit is nieuw materiaal dat het laatste decennium is ontwikkeld door de firma Nienhuis in Zelhem. Deze materialen worden bij de baby's en dreumesen bij voorkeur onder begeleiding aangeboden omdat deze materialen nogal kwetsbaar zijn.

Materialen dagelijks leven

Wij vinden het van belang om kinderen vertrouwd te maken met diverse materialen uit het dagelijks leven. Zo vinden peuters het erg leuk om zelf (al dan niet met hulp van de leidster) de tafel te dekken, zelf brood te smeren, ramen te lappen, af te wassen, te vegen etc. Het aanbieden van dit soort activiteiten kan ook als montessoriaans worden bestempeld. Peuters zijn bij uitstek in een leeftijdsfase waarin imiteren van de ouder of leidster een belangrijke rol speelt.

Het belangrijkste doel en van praktische dagelijkse activiteiten zijn: het verfijnen van vaardigheden die bijdragen aan de autonomie van het kind; 'spelender'wijs de logische volgorde herkennen en toepassen van diverse handelingen; het ontwikkelen van zorg voor de omgeving en het kind. Met deze activiteiten wordt tegemoet gekomen aan de natuurlijke behoefte van kinderen om actief bezig te zijn; de grote en kleine motoriek wordt geoefend, de coördinatie van bewegingen alsmede de ooghand-coördinatie.

Samenwerking en omgangsvormen

Naast de aandacht voor het persoonlijke kind is er veel aandacht voor de omgang met elkaar. De ontwikkeling van sociale vaardigheden vinden we erg belangrijk. De kinderen leren om rekening te houden met elkaar, om iets voor elkaar te doen, elkaar te helpen en om samen te werken. Ze mogen met een ander kind een werkje maken of met een klein groepje ergens aan werken. Op deze wijze maken de kinderen zich spelenderwijs sociale vaardigheden eigen.

Wij bieden, als Montessorihuis, een opvoedingsklimaat aan waarin elk kind zich geaccepteerd kan voelen, ongeacht afkomst of nationaliteit. Wij maken kinderen attent op het feit dat er regels en grenzen gesteld worden aan de omgang met elkaar en vinden het belangrijk dit duidelijk aan de kinderen uit te leggen en te laten zien.

Bijvoorbeeld:

- Alsjeblieft en dank je wel zeggen;
- Om hulp vragen als je iets niet zelf kunt;
- Vragen of je mee mag spelen en ook leren zeggen dat je liever alleen speelt;
- Excuses aanbieden als je een ander pijn hebt gedaan;
- Boosheid op een andere manier uiten dan slaan, bijten of schreeuwen. Leren zeggen dat je iets niet fijn vindt wat de ander doet;
- Regels respecteren zoals binnen niet rennen, gillen, niet gooien met speelgoed of materiaal;
- Begroeten. Bij binnenkomst zeggen we goedemorgen en bij afscheid geven wij elkaar een hand.

De leidster als begeleider

Een leidster bij het Montessorihuis vervult in de eerste plaats de rol van begeleider, helper en ondersteuner. Ze helpt en begeleidt kinderen niet vanuit eigen belang (omdat iets bijv. zo leuk is) en niet onnodig. De leidster kijkt of en wanneer een kind haar hulp/begeleiding nodig heeft. De baby- en dreumesleidster hebben veel zorgtaken. Het contact tijdens verschonings- of eetmomenten zijn heel belangrijk. De peuterleidster vindt je vaak tussen de kinderen, bezig met één kind of met een

klein groepje. Alle kinderen worden persoonlijk benaderd en geobserveerd. De leidster houdt zoveel mogelijk bij wat een kind per dag heeft gedaan, zodat de leidster hier een volgende keer bij kan aansluiten. Bij de BSO heeft de leidster vooral een ondersteunende en begeleidende rol. Ze helpt kinderen op weg waar nodig. De BSO kinderen spelen voornamelijk zelf en de leidster is op de achtergrond aanwezig. Bij een aangeboden activiteit is de leidster wel wat meer op de voorgrond, maar zodra de kinderen zelfstandig verder kunnen trekt zij zich terug.

Montessori 's hoofddoel was: vredesopvoeding. Wij vinden het erg belangrijk om op een respectvolle en positieve manier met kinderen om te gaan. Sommige volwassenen behandelen andere volwassenen met meer respect dan een kind, vooral als het gaat om ongewenst gedrag. Wij willen dit verschil niet maken. Wij geven kinderen grenzen aan, maar willen niet de rol van 'politieagent' spelen. Door het kind positief te benaderen, het kind ruimte te geven en aan te sluiten bij de behoeften van het kind i.p.v. ons eigenbelang boven het belang van het kind te zetten, ervaren we ook veel meer rust en een relaxte houding bij de kinderen. In het hoofdstuk 'Positief opvoeden' gaan we hier verder op in.

De rol van de leidster in de groep is heel bepalend. Ze heeft een actieve rol, hoewel de leidster niet centraal staat in de groep. Deze houding voorkomt dat kinderen (te) afhankelijk van haar worden. De leidster zorgt voor de harmonie in de groep. De leidster is een voorbeeldfunctie voor de kinderen. Als een leidster zacht en rustig en vriendelijk tegen de kinderen praat, zal ze dit gedrag gespiegeld zien in het gedrag van de kinderen. Als ze hard praat en regelmatig boos is, zullen kinderen dit ook overnemen en zich op een zelfde manier uiten. De leidster is als het ware in dienst van de kinderen in de groep. Het kind staat echter centraal zonder dat het kind dit in de gaten heeft.

De non-verbale uitstraling en communicatie van een leidster is zeker zo belangrijk als de verbale. De houding van de leidster dient zoveel mogelijk in overeenstemming te zijn met de inhoud van haar taal.

De leidster zal kinderen uitnodigen tot het gebruik van taal en daarnaast zal ze veel van zowel haar eigen handelen als het handelen van de kinderen moeten benoemen. Naast het handelen, zal ze ook gevoelens en intenties benoemen. Dit is belangrijk om de taalontwikkeling en de sociaal-emotionele ontwikkeling te stimuleren, maar ook zodat een kind wordt voorbereid op komende handelingen of situaties. Het kind voelt zich hierdoor emotioneel veilig; het weet immers waar het aan toe is.

De leidster is tevens verantwoordelijk voor de voorbereide omgeving ofwel de groepsinrichting. Deze moet kinderen uitnodigen en prikkelen tot ontdekken, experimenteren m.b.t. de verschillende ontwikkelingsgebieden. De omgeving dient regelmatig veranderd te worden (bijvoorbeeld wat betreft de keuze van materialen) vooral afgestemd op datgene wat kinderen op dat moment bezighoudt. Dit vraagt een observerende, open en nieuwsgierige houding van de leidster naar het kind. Wat houdt het kind of de groep kinderen bezig? Wat vindt het interessant? Daarna volgen vragen als: hoe kan ik dit nog aantrekkelijker maken waardoor kinderen zich bijvoorbeeld kunnen verdiepen en hoe kan ik daar als leidster bij aansluiten. De leidster hoeft soms slechts wat materialen toe te voegen, weg te halen, kinderen een vraag te stellen waardoor kinderen worden getriggerd om hun spel te verbreden of te verdiepen.

Een leidster kan tijdens activiteiten pedagogische aspecten inbrengen om de kinderen spelenderwijs iets bij te brengen. Dit kan tijdens een groepsactiviteit, maar ook in een één-op-één-contact. Ook de

verzorgings- en eetmomenten zijn bij uitstek gelegenheden waarbij een kind iets leert: handelingen, nieuwe woorden, oorzaak-gevolg-denken etc.

.

HOOFDSTUK 2: HET PEDAGOGISCH KLIMAAT

2.1 Inleiding

Om een kind optimale ontwikkelingskansen te bieden, vindt het Montessorihuis het belangrijk dat er aan een aantal basiscriteria wordt voldaan. Binnen het pedagogisch klimaat dient aandacht te worden geschonken aan deze criteria. In dit hoofdstuk worden deze nader toegelicht. Deze doelen zijn beschreven in paragraaf 2.2 t/m 2.7.

Het juiste pedagogisch klimaat opent de deur naar een optimale ontwikkeling voor ieder kind. In dit hoofdstuk beschrijven we de vier basisdoelen, opvoeddoelen van Riksen-Walraven, zoals die door de Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang (IKK) worden voorgeschreven. Het vijfde basisdoel 'rust, regelmaat en reinheid' hebben wij als extra belangrijk basisdoel toegevoegd, evenals "Het spel", die nauw samenhangt met sociale competentie. De vier basisdoelen zijn de minimale voorwaarden waar kinderopvang aan moet voldoen. De 4 doelen zijn:

- Het bieden van emotionele veiligheid
- Het bevorderen van de sociale competentie
- Het bevorderen van de persoonlijke competentie
- De socialisatie van kinderen door overdracht van algemeen aanvaarde normen en waarden.

Bij het Montessorihuis vinden we deze basisdoelen belangrijk maar vrij minimaal, vandaar dat er in dit pedagogisch beleid ook veel andere pedagogische aspecten zijn opgenomen die het kind, naast de voorgeschreven randvoorwaarden, een extra dimensie geeft in zijn ontwikkeling. Om deze doelen te realiseren is de pedagogische benadering van de leidsters op de groep zeer belangrijk. In paragraaf 2.8 wordt hier dieper ingegaan.

2.2 Het bieden van emotionele en fysieke veiligheid

Het woord *veiligheid* heeft o.i. betrekking op twee aspecten. Ten eerste betekent het dat de omgeving -waarin het kind zich ontwikkelt - dusdanig moet zijn ingericht dat de kans op lichamelijk letsel zo gering mogelijk is; de omgeving is letterlijk veilig. Hierbij kan gedacht worden aan: kindvriendelijk en solide speelmateriaal, beveiliging van de omgeving door middel van traphekjes, afscherming van scherpe punten, vingersafes op de deuren, afgeschermd stopcontacten en brandpreventie- maatregelen.

Daarnaast betekent *veiligheid* dat het kind zich emotioneel veilig bij ons voelt. Het voelt zich thuis, vertrouwd en beschermd bij het Montessorihuis. Het kind moet het gevoel hebben dat het een plaats heeft binnen de groep en welkom is. Deze emotionele veiligheid wordt onder andere verkregen door: vaste groepen, een vast en voorspelbaar dagritme, gevoelens van kinderen serieus te nemen, vaste rituelen (bijvoorbeeld bij verjaardagen of het afscheid nemen), consequent op te voeden en regels te hanteren die voor kinderen duidelijke grenzen aangeven. Door emotionele veiligheid te bieden ervaart het kind dat de leidster hem serieus neemt en helpt bij onprettige en moeilijke situaties. Naarmate de band met de leidster sterker is, durft het kind meer op onderzoek uit te gaan en kan het ontspannen de wereld ontdekken. Om het opbouwen van deze vertrouwensrelatie te bevorderen wordt aanbevolen het kind minimaal twee dagen per week van de opvang gebruik te laten maken.

2.3 Het bevorderen van de sociale competentie

Kinderopvang is bij uitstek de plek om kinderen te plaatsen in een sociale omgeving. Kinderen zien leeftijdsgenootjes maar ook kinderen die jonger of ouder zijn dan zij.

Kinderen leren veel van andere kinderen. Ze kijken naar elkaar en imiteren elkaar. Kinderen maken samen plezier en sluiten hun eerste kindervriendschappen. Ze worden uitgedaagd om nieuwe en andere dingen te doen. Door met elkaar in een groepsruimte te zijn en een groep te vormen, zullen kinderen zich sociaal moeten aanpassen. In een groep gelden bepaalde regels; soms moet een kind op zijn beurt wachten, het moet delen met andere kinderen etc.

Kinderen eten en drinken samen, er worden verjaardagen of andere feesten gevierd, maar ook wordt er deelgenomen aan gezamenlijke activiteiten: samen wandelen, samen zingen, samen luisteren naar een verhaal etc. Hoe ouder het kind hoe groter het sociale aspect onderling is. De leidster zal dit sociale proces volgen en indien nodig sturen.

Ook zijn er zo nu dan conflicten onderling: kinderen pakken iets af van elkaar, doen elkaar pijn, zijn boos op elkaar of jaloers. In hun proces van groter groeien, leren ze o.a. om voor zichzelf op te komen, hun woede-uitbarstingen niet op ieder willekeurig moment te laten escaleren en hoe ze met anderen om kunnen gaan. Veel van deze leermomenten zullen kinderen leren door ze zelf te ervaren en zelf op te lossen. Soms hebben kinderen hier wat hulp bij nodig van een volwassene. Belangrijk hierbij is dat een leidster kinderen zelf leert nadenken over mogelijke oplossingen i.p.v. als volwassene telkens zelf een kant-en-klare oplossing aan te bieden.

Vanaf 3 jaar kunnen kinderen al leren hoe ze hun gevoelens onder woorden kunnen brengen, zodat ze aan een ander duidelijk kunnen maken wat iets met hen doet. De leidster heeft hierbij een soort coachende rol als begeleider. Zo kan een kind bijvoorbeeld zeggen tegen een ander kind: "Stop, houd op. Ik vind niet leuk als je ..."

Bij baby's en dreumesen bestaat het sociale aspect voor het grootste deel uit de sociale relatie tussen leidster en kind. Een kind zal zich aan (een) leidster(s) hechten en vanuit deze sociale context van veiligheid zich verder ontwikkelen.

Spel en spelen is belangrijk aspect voor de sociale ontwikkeling. Meer over spel is te lezen in paragraaf 2.7.

2.4 Het bevorderen van de persoonlijke competentie

De capaciteiten van een kind hangen samen met wat het kind in aanleg heeft gekregen. De aanleg is wat de mens in het leven van zichzelf meebrengt, van binnenuit. We kunnen die aanleg zien als de ontwikkelingsmogelijkheden van de mens. Die mogelijkheden zijn nog niet uitgebouwd, ze zijn nog maar 'in aanleg'. Het uitbouwen van deze mogelijkheden moet het kind zelf doen. Andere mensen kunnen dit voor hem vergemakkelijken, maar uiteindelijk is het kind zelf degene die alles in zich op moet nemen en het zich eigen moet maken. Belangrijk voor de ontwikkeling van een kind is - naast het niveau dat hij al heeft bereikt - het telkens net een stapje verder te helpen. Wat een kind vandaag met hulp van een volwassene kan, zal het in de toekomst zelfstandig kunnen. Het kind wordt uitgedaagd en begeleid om zijn capaciteiten te gebruiken, zichzelf beter te leren kennen, zelfstandig te worden en een positief zelfbeeld te hebben (competentie).

Hierbij is het echter van belang dat het kind niet onder- of overvraagd wordt en dat leidsters oog hebben voor de ontwikkelingsmogelijkheden van elk individu. Elk kind is immers uniek en waardevol! Het eigen en unieke ontwikkelingstempo van het kind is voor ons maatgevend in de begeleiding van de kinderen.

Daarom wordt, naast groepsprocessen, aandacht besteed aan het individuele kind. De persoonlijke aandacht kan het kind extra ondersteunen in zijn ontwikkeling. Belangrijk voor de persoonlijke competentie van ieder kind is het aanbieden van een rijke voorbereide omgeving en diverse activiteiten waarbij alle ontwikkelingsgebieden aan bod (kunnen) komen. Daarnaast ontwikkelt het kind zich voornamelijk door eigen spel. In dit spel maakt een kind keuzes. Ieder kind heeft zijn voorkeuren. Het ene kind zal zich daarom meer ontwikkelingen op het ene ontwikkelingsgebied dan op het andere.

Door middel van observatie worden achterstanden en/of voorsprongen in de ontwikkeling gesignaleerd. Er worden middelen aangeboden die het kind uitdagen om zich verder te ontwikkelen. Ouders worden van de ontwikkeling van hun kind op de hoogte gehouden. Indien nodig wordt er advies gegeven om een hulpverlenende instantie, zoals een logopedist, in te schakelen. We willen kinderen echter zo min mogelijk met elkaar vergelijken. We kijken vooral of er een ontwikkeling zichtbaar is in de persoonlijke ontwikkelingslijn van het kind. We borduren in eerste instantie voort op wat een kind allemaal wél kan.

2.5 Waarden en normen

We vinden het belangrijk dat wanneer een kind iedere week bij ons komt, dat het bijdraagt in zijn ontwikkeling een **sociaal** mens te zijn. Het kind leert spelenderwijs **verantwoordelijkheidsgevoel** te ontwikkelen voor zichzelf, de andere kinderen en zijn omgeving.

Waarden en normen die wij binnen de werkwijze en visie van het Montessorihuis essentieel vinden en om die reden kinderen mee willen geven zijn:

- zelfvertrouwen
- positief zelfbeeld
- eerlijkheid
- creativiteit
- respect
- zelfstandigheid
- sociaal zijn
- verantwoordelijkheidsgevoel
- zelf kiezen
- vrijheid

Wij vinden het van belang om kinderen te helpen een bepaald gevoel van eigenwaarde en een **positief zelfbeeld** te ontwikkelen. Vanuit een positief zelfbeeld en **zelfvertrouwen** durft een kind de wereld te gaan ontdekken. Het heeft vertrouwen in zijn eigen kunnen.

Leidsters proberen het kind het gevoel te geven dat het onvoorwaardelijk wordt geaccepteerd. Hierbij is het van belang dat het kind begrijpt en/of voelt dat bepaald ongewenst gedrag wordt 'afgekeurd' om het gedrag en niet om de persoon. Het kind als persoon wordt gewaardeerd en gerespecteerd los van het gedrag dat het kind vertoont.

Actief luisteren is een basishouding van onze leidsters in het contact met de kinderen. Wat zegt een kind werkelijk? Wat wil het kind eigenlijk duidelijk maken? Het is een onderdeel van respectvolle communicatie.

Een leidster sluit zoveel mogelijk aan bij een kind, door het kind te volgen (waar kijkt de baby naar?), aan te sluiten bij de behoeften van een kind (een kind dat moe is naar bed brengen; een peuter die beweeglijk is, bewegingsruimte bieden etc.) en ontvangstbevestigingen geven op initiatieven van een kind. Een kind zal zich dan 'gehoord' en 'gezien' voelen. Hierdoor neemt zijn zelfvertrouwen toe. Door echt aan te sluiten bij behoeften van kinderen, ervaart een kind **vrijheid** om te ontdekken en te ervaren. Hierdoor wordt het kind geprikkeld om **zelf keuzes** en initiatieven te nemen wat veelal

de **creativiteit** van een kind bevordert. Een kind heeft o.i. het recht om te kiezen met wat, met wie, waar, wanneer en hoe lang het met iets speelt. Uiteraard zitten hier grenzen aan.

Respect voor het kind houdt o.a. in dat kinderen bij het Montessorihuis hun gevoelens mogen uiten. Op deze manier kan het kind gevoelens verwerken en kan het duidelijk maken wat hem bezighoudt en wat het voelt. De leidster beschikt daarom over inlevingsvermogen en kan aansluiten bij wat ze ziet en voelt bij het kind. De leidster brengt regelmatig gevoelens van het kind onder woorden. Er is ruimte voor de emotie van het kind. Boos of verdrietig zijn hoort erbij. Een kind mag boos of verdrietig zijn als het zich zo voelt, maar ook blij en uitgelaten. Het kind wordt hierin niet afgeremd. Wel kunnen er eventuele suggesties geboden worden. Het kind wordt echter niet afgeleid of verteld dat het niet meer moet huilen. Het kind wordt hierin serieus genomen zonder het erger te maken dan het is. Kinderen die met opgekropte emoties zitten, kunnen hun frustraties op andere momenten uiten omdat er eerder geen ruimte voor was. Het tonen van gevoelens is zowel voor de leidsters als voor het kind van belang. Dat betekent onder andere, dat wat de leidster laat horen en zien, in overeenstemming moet zijn met wat zij denkt en voelt. Als de leidster haar ware gevoelens toont is zij open, direct en **eerlijk** en laat ze het kind zien wie ze werkelijk is. Zou ze dit niet doen dan merkt het kind tegenstrijdigheid en ervaart het kind de leidster als 'gemaakt', 'onoprecht' of 'onbetrouwbaar'. Er zou dan geen sprake zijn van een relatie die gebaseerd is op waardering en respect.

Door zelf respectvol met kinderen om te gaan, hopen wij dat kinderen ook leren om **respect** voor zichzelf en hun omgeving te ontwikkelen.

2.6 Rust, regelmaat en reinheid (= hygiëne)

In een drukke omgeving komen zoveel indrukken op een kind af, dat het deze nauwelijks kan verwerken. Daarom is een zekere mate van rust belangrijk. Om deze rust te waarborgen wordt bijvoorbeeld niet teveel speelmateriaal in één keer aangeboden, want dan zou het kind overspoeld kunnen raken. Een rustige groepsruimte vraagt van leidsters om goed naar de ruimte te kijken. Hangt er niet teveel aan de muur? Wat er hangt, is dat (nog steeds) functioneel voor het kind, hangt het op de goede hoogte en zou het ook rustiger (bijv. meer geordend) kunnen?

Rust wordt ook gecreëerd door een bepaalde regelmaat te bieden. Zo wordt er bijvoorbeeld een vast dagritme aangehouden bij de verschillende groepen

Een andere manier om rust en regelmaat te bieden is het streven naar de aanwezigheid van vaste leidsters op vaste dagen op de groep, zodat de kinderen altijd een bekend gezicht zien. Doordat kinderen op vaste dagen komen, biedt dit ook regelmaat en rust. Daarom vinden wij, zoals ook eerder genoemd, het ook belangrijk dat kinderen bij voorkeur minimaal 2 dagen bij ons komen. Daarnaast kan 'rustgevende' muziek, zang, het aanbieden van een rustige activiteit, een stiltespelletje bijdragen aan een rustige sfeer. Door de voorbereide omgeving heel doordacht in te richten, ontstaat er vaak al veel rust.

Een van de belangrijkste voorwaarden voor een rustige speel/werkomgeving is de rust in de houding en stem van de leidster. Een leidster die innerlijk en uiterlijk veel rust uitstraalt zal dit uitstralen op de groep.

Bij het Montessorihuis vinden wij het belangrijk dat de rust van de groep niet telkens wordt verstoord door de telefoon, mensen die binnenkomen etc. Doordat kinderen op verschillende tijden worden gebracht en opgehaald is er bepaalde momenten een storing in het groepsgebeuren. Wij vinden het als team prettig als ouders hiervoor aandacht hebben en de rust respecteren door

bijvoorbeeld zelf rustig binnen te komen en zacht te praten. Leidsters geven zoveel mogelijk het goede voorbeeld door zelf zacht met de ouder te praten. Ook kan het helpen als de leidster op een stoeltje met een ouder gaat zitten zodat er niet teveel grote, staande volwassenen in de groep zijn. Leidsters zullen ouders die de groep teveel storen hierop attenderen. Ouders die langere tijd met elkaar in de groepsruimte praten, zullen door leidsters worden verzocht om een andere plek te zoeken om het gesprek voort te zetten. De leidsters zullen relatief korte overdrachten houden om de andere kinderen die nog in de groep hun aandacht te kunnen blijven geven en in de gaten te houden.

Als professionele kinderopvang is het van belang dat de zorg hygiënisch en veilig wordt aangeboden. Kinderen zijn gevoelig voor bacteriën en onreinheden. Vooral hele jonge kinderen stoppen veel voorwerpen in hun mond. Om ziektes te voorkomen is het zaak om zo hygiënisch mogelijk te werk te gaan. Deze maatregelen zijn vastgelegd in zogenaamde werkafspraken. (zie voor alle risico's ook beleidsplan Veiligheid en Gezondheid en RI&E)

Voorbeelden van maatregelen die het Montessorihuis genomen heeft:

- Dagelijks afnemen van speelgoed;
- Dagelijks vegen, stofzuigen en/of dweilen, met name daar waar de kinderen kruipen;
- Iedere baby heeft een eigen fles en eventueel een speen, die wekelijks worden uitgekookt, etc.
- Naast de zorg voor een hygiënische omgeving is het ook van belang dat de persoonlijke hygiëne van het kind in acht wordt genomen. Voorbeelden van maatregelen zijn:
 - De kinderen worden meerdere keren per dag verschoond;
 - De handen van kinderen en leidsters worden voor en na het eten gewassen.

2.7 Het spel

Spelen gaat bij de meeste kinderen vanzelf, met bijna niets kunnen ze heerlijk spelen en vooral jonge kinderen kunnen nog helemaal opgaan in hun spel. Spelen is iets natuurlijk voor kinderen, het ontstaat uit het niets. Kind en spel zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en spel neemt in het leven van een kind een grote plaats in. Spel is een middel waardoor kinderen zich kunnen ontwikkelen. Door spel leert een kind zichzelf en de wereld om zich heen kennen. Het kind is zelf ontdekkend bezig en doet dit in zijn eigen tempo en naar eigen kunnen.

Door te spelen doet het kind zintuiglijke ervaringen op, waardoor hij de omgeving leert kennen en deze informatie leert verwerken. Spelen betekent leren, maar ook werken, want voor kinderen is spelen een hele serieuze aangelegenheid. Kinderen benoemen het zelf ook regelmatig als werk. Zo vroeg een peuter laatst aan een ander kind: 'Waar ben jij mee aan het werk?'

Door spel wordt ook de motorische ontwikkeling geoefend; door bijvoorbeeld te rennen, te klimmen of te rollen met een bal. Spel bevordert tevens de cognitieve ontwikkeling; het kind leert met spel de eigenschappen van voorwerpen kennen en leert verbanden leggen. Blokken worden geordend van groot naar klein en je kunt ze stapelen. Kinderen geven taal aan hun spel. Daarnaast bevordert spel de sociaal-emotionele ontwikkeling. Kinderen moeten op hun beurt wachten en met andere kinderen omgaan. Ze leren samenwerken en rekening houden met wensen en behoeften van anderen. Het kind leeft zich uit in zijn spel waardoor hij zijn emoties kan naspelen, wat hem helpt bij het verwerken ervan.

Kortom: het spel is het middel bij uitstek om alle ontwikkelingsgebieden te prikkelen. Ruimte om te spelen, zien wij daarom als een voorwaarde voor ontwikkeling.

Kinderen zijn tot ongeveer hun tweede jaar nog grotendeels op zichzelf gericht. Alles draait in de beleving van het kind nog om het kind en in het spel heeft het kind nog weinig anderen nodig. Het sociale aspect voor het grootste deel uit de sociale relatie tussen leidster en kind. Een kind zal zich aan (een) leidster(s) hechten en vanuit deze sociale context van veiligheid zich verder ontwikkelen. Dan zo rond het tweede jaar zien we een verandering plaats vinden. Het kind gaat zich wat meer naar buiten richten en raakt steeds meer geïnteresseerd in wat anderen doen. Deze interesse is nog wel erg op het kind zelf gericht. Een jonge peuter is benieuwd naar wat andere kinderen doen, maar vooral uit het eigen perspectief. Bij driejarige zie je vooral samenspel ontstaan wanneer twee kinderen toevallig met hetzelfde willen spelen. Het is meer de activiteit waardoor de kinderen elkaar vinden dan het vinden van elkaar en dan samen iets gaan doen.

Vanaf 4 jaar gaan kinderen elkaar echt opzoeken en ondernemen gezamenlijke activiteiten. Op deze leeftijd ontwikkelen kinderen ook steeds meer spel waarbij ze eigenlijk iemand anders nodig hebben. Vierjarige beginnen ook steeds beter te beseffen dat het kind met wie ze spelen ook gevoelens en wensen heeft en dat hier bij het spelen rekening mee moet worden gehouden. Het ene kind gaat dat wat gemakkelijker af dan het andere kind, maar voor bijna alle iedere vierjarige is dit best zo af en toe nog moeilijk. Zo rond het zesde/zevende jaar zie we dat dit kinderen gemakkelijker aangaat. Kinderen zijn dan minder op zichzelf gericht, gaan beter begrijpen wat anderen willen en vinden het gemakkelijker om hier rekening mee te houden. Kinderen van deze leeftijd overleggen vaker voor het spelen, stemmen elkaars wensen op elkaar af en vaak zien we dat er spelregels worden geïntroduceerd. Op deze leeftijd zie we ook vaker dat kinderen wat meer met een groepje gaan spelen.

Het leren samen spelen is dus zeker een ontwikkelingsproces. Kinderen moeten wel degelijk begeleid worden bij het leren samen spelen. Kinderen moeten leren rekening met elkaar te houden, te delen en verschillende sociale regels in acht te nemen. Om samen te kunnen spelen moet een kind zich in het andere kind kunnen verplaatsen en de reactie en het gedrag van het andere kind kunnen interpreteren en begrijpen. Hierin ligt een duidelijke taak voor de leidster, zij zal dit sociale proces volgen en indien nodig sturen.

Het spel van kinderen kan diverse vormen aannemen. Spelen kan zowel buiten als binnen en zowel samen als alleen. Voorbeelden van spel zijn: het vrije spel, kring- en zangspelen en tikspelen. Bij vrij spelen mogen kinderen zelf kiezen wat ze willen doen. Hierdoor leren ze een eigen keuze te maken, ze bepalen met welk materiaal ze graag spelen, maar ook met wie, waar in de ruimte en hoe lang. De groepsruimtes bieden hiertoe veel gelegenheid, zoals: zelf een boekje lezen, werken met divers montessorimateriaal, puzzelen, in de poppenhoek of bouwhoek spelen. Soms worden kinderen gestimuleerd in het vrije spel, omdat ze telkens met hetzelfde spelen of om het spel wat meer te sturen, zodat de kinderen leren er wat meer uit te halen, maar niet teveel en niet onnodig. Bij gezamenlijke spellen worden kinderen uitgenodigd om mee te doen. Als ze dit echter niet willen, wordt hier niet op aangedrongen. Misschien wil een kind een volgende keer wel. Om het spel van kinderen te bevorderen is het van belang dat het kind zich veilig en geaccepteerd voelt; het kind moet tijd en rust krijgen om ongestoord te kunnen spelen. Het kind moet de kans krijgen om zelf te bepalen hoe er gespeeld moet worden.

Ten aanzien van het speelgoed worden er een aantal regels gehanteerd:

- het speelgoed moet veilig zijn;
- het moet tegen een stootje kunnen;
- het moet aansluiten bij de leeftijd, mogelijkheden en belevingswereld van het kind;
- speelmateriaal moet uitnodigen tot herhaling en geconcentreerd spel;
- speelmateriaal moet uitnodigen tot ontdekken, ervaren en leren;
- speelgoed moet uitdagen en ruimte laten voor de eigen fantasie van het kind.

2.8 Pedagogische benadering

Een van de belangrijkste aspecten waar het Montessori huis zich mee profileert is de pedagogische benadering van de leidsters in omgang met de kinderen. Deze bestaat uit het respectvol en liefdevol bejegen van de kinderen waarbij het kind serieus wordt genomen. Het kind en zijn behoeften en mogelijkheden staan zoveel mogelijk centraal. Door ons te verplaatsen in de kinderlijke ontwikkeling en de kinderlijke beleving proberen wij het kind te begeleiden in de groei naar volwassenheid. Wij geven de kinderen ruimte en bewegingsvrijheid, vrijheid van werken en besteden aandacht aan sociale gedragsregels.

De fysieke houding, de attitude en uitstraling, de stem, de taal en de handen van de leidster zijn allemaal belangrijke aspecten in het contact met de kinderen. Onze houding is:

- terughoudend;
- rustig;
- begeleidend, niet onderwijzend;
- positief, nooit verwijtend, wel corrigerend indien nodig;
- observerend;
- non- verbale communicatie;
- bewust taalgebruik;
- ondersteunend naar de ouders.

De voorbeeldfunctie is heel belangrijk en daarom moeten wij ons altijd bewust zijn van onze manier van handelen/ werken. Wij zijn op de volgende manieren bezig met de Montessori visie:

- Het zelf ontwikkelen van nieuw materiaal en werkjes;
- Het volgen van opleidingen zowel intern als extern. De opgedane kennis wordt terug gekoppeld tijdens het maandelijks teamoverleg; De volledige scholing van begeleiders is opgenomen in het opleiding(beleids)plan.
- Het volgen van workshops aangeboden door de Nederlandse Montessorivereniging;
- Studiedag: wisselende thema's zoals 'voorbereide omgeving'.

Hierdoor zijn wij constant bezig om onze Montessori kennis in stand te houden en uit te breiden.

Leidsters dienen zich te houden aan de 'Huisregels (Pedagogisch) Medewerkers en Stagiaires'. Dit is een document dat elke medewerker van het Montessorihuis ontvangt.

2.8.1 Positief opvoeden

Maria Montessori gaat uit van een positieve opvoeding en benadering van de kinderen. In deze paragraaf leest u vooral op welke manier we de positieve opvoeding bij het Montessorihuis toepassen.

Uitgangspunt in het pedagogisch handelen is dat ieder mens beschikt over veel positieve aspecten. Belangrijk is dat deze positieve kanten ook uit het kind komen. Door als leidster een positieve attitude te tonen aan de kinderen, zullen kinderen daar zeker baat bij hebben. Er wordt op een vriendelijke manier met de kinderen gepraat. Kinderen worden serieus genomen, zodat ze zich geaccepteerd voelen als mens. Door in te gaan op de positieve kanten van een kind, krijgt het zelfvertrouwen en zelfrespect. Deze basis wordt al op zeer jonge leeftijd gelegd. Leidsters proberen actief te luisteren naar wat kinderen zeggen. Dit wordt niet alleen geuit in woorden, maar ook non-verbaal in de lichaamstaal die een leidster laat zien. Een leidster neemt de tijd voor een kind, zodat het voelt dat het belangrijk is en aardig wordt gevonden. Bij het opvoeden heeft een kind regels en grenzen nodig om zich zo goed mogelijk te ontplooien.

Bij het dagelijks handelen wordt ernaar gestreefd om kinderen zoveel mogelijk op positieve wijze te benaderen. Leidsters en stagiaires geven zoveel mogelijk het goede voorbeeld in hun gedrag en taal. Een positieve, vriendelijke en open uitstraling is een voorwaarde voor de houding van een leidster. O.a. door taal zullen kinderen bij het Montessorihuis op een positieve wijze worden gestimuleerd in hun gedrag. Leidsters benoemen zoveel mogelijk het gewenste gedrag. Stel dat een kind op een stoel staat. In plaats van te zeggen: "Niet op de stoel staan", zeggen wij dan: "We zitten op de stoel." Belangrijk is dat kinderen korte, heldere instructies en boodschappen krijgen. Soms kan er bij worden verteld waaróm bepaald gedrag gewenst is, maar dat is afhankelijk van de leeftijd van het kind en de situatie.

Er wordt niet te vaak gezegd door leidsters: "Wat **goed!**" Onbewust is dit een oordeel. Een kind kan hierdoor afhankelijk worden van het oordeel van de volwassene. Dat is jammer omdat wij het een kind zo gunnen dat het op zichzelf leert vertrouwen. Wij kiezen meer voor een benadering van oprechte belangstelling. Stel dat een kind een tekening heeft gemaakt. In plaats van te zeggen: 'Wat een mooie tekening! Wat knap zeg!' kan een leidster bij het kind gaan zitten en vragen stellen en erover praten met het kind: 'Wat heb je getekend?..... Ja, ik zie het. Ik zie allemaal verschillende kleuren.' Ons oordeel van mooi (of lelijk) is op zo'n moment niet relevant. Als een kind zijn rits zelf dicht kan doen, zeggen wij eerder 'Gelukt!' dan 'Goed zo!' Uiteraard wordt een kind vaak positief bekrachtigd, maar wij gieten dit in een andere vorm.

Vanuit dit uitgangspunt werken wij zelden met concrete beloningsvormen zoals stickers. Kinderen krijgen wel eens een sticker, maar dan allemaal en niet omdat een kind iets in onze ogen iets 'zo goed' heeft gedaan. Hiermee creëer je het begin van competitie waar onze maatschappij bol van staat. Wij willen kinderen niet op zo'n manier met elkaar vergelijken omdat ieder kind uniek is en goed zoals het is. Naast taal krijgt een kind ook (positieve) aandacht door een knuffel, een lach etc.

Bij een visie van positief opvoeden is een neutrale houding en/of vriendelijke houding van een leidster heel belangrijk. Als een kind een ander kind slaat zal een leidster hier zeker iets van zeggen, maar de manier waarop is erg belangrijk en anders dan veelal wordt gedaan. Een kind zal moeten leren dat het gedrag van slaan niet kan en dat een ander kind hierdoor verdrietig is omdat dit pijn doet. Een leidster zal zoveel mogelijk neutraal moeten blijven in haar gezichtsmimiek waardoor het kind zich niet afgewezen voelt. Het andere kind wordt niet teveel als slachtoffer gezien waardoor het ene kind als 'slecht' en het andere kind als 'zielig/goed' wordt bestempeld. Er wordt respectvol met beide kinderen gecommuniceerd. Belangrijk is ook dat er direct na een voorval met het kind of de kinderen wordt gepraat.

Er wordt te snel vanuit gegaan dat kinderen iets expres doen; dat ze expres iets afpakken, dat ze een ander kind expres pijn doen. Kinderen tussen de 0 en 4 jaar zijn zich nog helemaal niet bewust van het effect van hun gedrag; hun cognitieve ontwikkeling is hiervoor nog te beperkt. Jonge kinderen zijn nog voornamelijk op zichzelf gericht. Een kind dat iets van een ander kind afpakt, doet dit meestal omdat het ook met dat stuk speelgoed wil spelen. Het kind volgt zijn impuls. Dat het afpakken vervelend is voor het andere kind, daar denkt het kind niet over na.

Daarom is kennis van ontwikkelingen van kinderen zo belangrijk. Kennis over bepaalde (negatieve) gedragingen kan er bijvoorbeeld toe bijdragen dat je als leidster minder bevooroordeeld met sommige situaties omgaat.

2.8.2. Opvoeden zonder straffen en belonen

Wij staan een benadering en opvoeding voor zonder straffen en belonen. Kinderen dienen natuurlijk wel gecorrigeerd te worden en positief bekrachtigd.

Niet straffen

Veel mensen denken dat je kinderen niet kunt opvoeden zonder ze te straffen, maar dit is wel degelijk mogelijk. Negatief gedrag wordt niet zomaar getolereerd, maar wij gaan hier anders mee om. Voor de leidsters is het belangrijk om te observeren waardoor het negatieve gedrag tot stand komt. Dit is niet altijd duidelijk waarneembaar. Een tweede belangrijk aspect in de houding van de leidster is om het negatieve gedrag niet als zodanig te bestempelen, maar vanuit kennis en ervaring begrijpen hoe bepaald gedrag tot stand komt. Dit vraagt een verdere verdieping en een professionele kijk van de leidster. In haar houding zal een leidster bij het Montessorihuis zoveel mogelijk neutraal blijven.

Door een jong kind te straffen is niet gezegd dat het kind bepaald gedrag niet meer vertoont. Het kind zal het waarschijnlijk nog niet begrijpen. Een kind reageert vaak op een bepaalde manier omdat er niet voldoende aan bepaalde behoeften is voldaan. Een kind dat veel behoefte heeft aan beweging, maar geen ruimte krijgt om buiten te spelen of een andere plek om zijn energie kwijt te raken, zal wellicht gedrag vertonen wat in onze ogen als negatief wordt bestempeld. Een kind straffen, betekent dan eigenlijk: jij mag geen eigen behoeften hebben of jouw behoeften doen er niet toe. Het kind kan hier niets aan doen. Als leidster dien je alert te zijn op signalen en behoeften van een kind.

Wij proberen waar mogelijk aan te sluiten bij belangrijke behoeften van de kinderen.

Andere manieren om kinderen uit hun negatieve gedrag te halen zijn bijvoorbeeld:

- Het kind iets anders aanbieden wat hem mogelijk meer uitdaging biedt.
- Kind even negeren. In sommige situaties van ongewenst gedrag is negeren een goede optie. Sommige kinderen willen graag aandacht ongeacht of dit positief of negatief is. Als er minder wordt gelet op het gedrag of er niet teveel een issue van wordt gemaakt dan kan het gedrag zich ook ten positieve veranderen
- Slechts benoemen wat je ziet: "Ik zie dat je aan de gordijnen trekt."
- Als je een kind goed kent, kun je het kind soms voor zijn in zijn negatieve gedrag, door het bijvoorbeeld even iets anders aan te bieden, iets samen met het kind te doen.
- Het kind vooral positieve bekrachtigingen geven, zodat niet telkens het negatieve wordt benoemd. "Wat fijn dat je me helpt met de tafel dekken." Hierna wordt dit nog verder uitgediept.
- Het kind duidelijk aangeven wat je van hem verwacht.
- Gevoelens van het kind verwoorden. "Volgens mij ben je verdrietig/boos omdat ... Dat begrijp

- ik.”
- Een grens aangeven, zonder dat dit als straf is aanvoelt voor het kind. “Ik heb je net gezegd dat de bonen in de bak moeten blijven. Als dit niet lukt, mag je zo even iets anders gaan pakken. Misschien dat het vanmiddag/een andere keer wel lukt.” Of “Stop. Ik wil niet dat je met de boeken gooit. Dan gaan ze stuk.”

Het is telkens belangrijk dat het gedrag van het kind wordt aangesproken en niet zijn hele persoon. Daarom gebruiken leidsters bij het Montessorihuis als het kan in dit soort situaties zoveel mogelijk waarnemingen en ik-boodschappen (*Thomas Gordon*). ‘Ik zag dat je Peter schopte. Ik vind het niet leuk als je iemand schopt. Dat doet pijn.’ In minder erge situaties is soms het benoemen van je waarneming voldoende om bepaald gedrag te doen veranderen: ‘Ik zie dat je met het mes op de tafel krast.’

Kinderen die vaker ongewenst of onprettig gedrag vertonen worden in eerste instantie extra geobserveerd. Belangrijk is vaak om als leidster goed in de gaten te krijgen wat er vooraf gaat aan de momenten van ongewenst gedrag. Ook kan het zijn dat er iets is gebeurd in de thuissituatie waardoor het kind opgebouwde frustratie ervaart wat er op de opvang uitkomt. Om opgebouwde spanning te voorkomen is het ook erg belangrijk dat een kind zijn emoties kan en mag uiten op momenten dat dit belangrijk is. Een kind dat bijvoorbeeld verdrietig is bij het afscheid nemen wordt door een leidster liefdevol benaderd met begrip. Ze kan bijvoorbeeld verwoorden: “Je bent verdrietig hè omdat mama nu naar haar werk is? Dat snap ik.... Mama komt jou vanmiddag weer ophalen..... Vind je het fijn om even bij me te zitten of wil je nog even bij het raam blijven staan?” In dit voorbeeld krijgt het kind de tijd om zijn emoties er even te laten zijn. Het kind wordt niet direct afgeleid of gesust met woorden als: “Nou, zo erg is het toch niet? Mama komt je straks weer ophalen.” Heel lief bedoeld waarschijnlijk, maar het kind wordt niet echt serieus genomen. Dit serieus nemen vinden wij belangrijk zonder hierin door te schieten.

Wij hebben voor ongewenst gedrag geen standaard oplossingen. We kijken samen met de leidsters naar een passende oplossing.

Uiteraard kunnen zich situaties met kinderen voordoen waar wij als team geen antwoord op hebben. Als kinderdagverblijf hebben wij de functie van vroeg signalering. Wij zijn echter in eerste instantie begeleiders en verzorgers van kinderen en geen psychologen, orthopedagogen of dokters. In overleg met ouders zullen we deskundige hulp inschakelen.

Bekrachtigen in plaats van belonen

Jonge kinderen zijn vaak zo schattig dat ze volop worden beloond. Dit is heerlijk voor een kind al die positieve aandacht en woorden. Positieve ervaringen zijn ook van zeer groot belang, juist in deze eerste jaren van een kind.

Wij maken bij het Montessorihuis echter een onderscheid tussen kinderen belonen en kinderen positief bekrachtigen. Je hebt het letterlijke, concrete belonen en het belonen met woorden. Wij zullen kinderen niet belonen met stickers of iets leuks of lekkers op momenten dat ze iets hebben gedaan wat in onze ogen heel knap is. Ten eerste willen we niet dat het ene kind iets krijgt en het andere niet. Jonge kinderen zullen dat niet begrijpen. Ten tweede willen we niet dat een kind afhankelijk wordt van een beloning. “Als je dan krijg je een” Eigenlijk is dit een vorm van omkoperij. Op een gegeven moment leren kinderen om dingen te doen omdat ze er iets voor krijgen. Wij staan een visie voor dat kinderen van uit zichzelf die dingen doen die bij hun ontwikkeling horen en die ze doen en kiezen omdat ze dat zelf leuk vinden. Kinderen willen groeien

en leren. Hoe meer deze wil vanuit het kind komt, hoe meer een kind intrinsiek gemotiveerd is. Het kind heeft daarvoor geen stickers of cadeautjes nodig.

Natuurlijk vinden kinderen stickers of een andere verrassing erg leuk, maar dit hoeft niet gekoppeld te zijn aan iets wat ze zo geweldig volgens ons hebben gedaan. Wij leggen als volwassene daarmee een soort druk op de kinderen, in ieder geval onze wil en onze mening. Bij het Montessorihuis krijgen de peuters soms allemaal zomaar een sticker.

Wij vinden zelfvertrouwen bij kinderen erg belangrijk. Dit betekent letterlijk dat een kind moet leren om op zichzelf te vertrouwen. Hoe moet een kind dit doen als de mening van de opvoeder hier telkens doorheen klinkt? Kinderen worden anders afhankelijk van ons volwassenen. En wat we juist willen is ze opvoeden tot zelfstandige, zelfverzekerde, volwassen mensen met een eigen mening.

“Wat een mooie tekening”, “Wat knap van je”. Dit zijn voorbeelden van belonen met woorden.

Natuurlijk leven wij ook mee met een kind als het iets heeft gedaan voor de eerste keer. We zijn samen blij met het kind. Een kind kan dit zien aan onze gezichtsuitdrukking. In plaats van telkens te zeggen: “Wat goed!” of “Wat knap”, zeggen wij bijvoorbeeld: “Gelukt!” of “Ja, ik zie het.” De tekening die wij bekijken, krijgt niet de over het algemeen standaard opmerking “Oh, wat mooi!” maar we praten met het kind over wat het heeft getekend. Soms vragen oudere peuters zelf “Vind je het mooi?” Wij vragen dan vaak “Wat vind je zelf?” Het kind mag zijn eigen werk beoordelen. Wij zijn niet degene om telkens een oordeel over iets uit te spreken.

Kinderen worden dus volop positief bekrachtigd bij ons; ook non-verbaal door een knipoog, een knuffel, een glimlach en mogen van ons zelf vertrouwen op hun eigen oordeel. Kinderen zijn immers competent.

2.8.3. Stagiaires

Stagiaires, die voor de eerste keer bij ons komen, observeren de eerste week in de groep waar ze gaan stage lopen. Zo zien ze hoe leidsters de kinderen benaderen, hoe er met regels en grenzen wordt omgegaan, hoe de dagindeling eruit ziet en wat kinderen allemaal zelf doen en kunnen. Tevens kunnen kinderen zo geleidelijk aan de nieuwe stagiaire wennen. Tijdens deze week krijgen de stagiaires ter ondersteuning een formulier met vragen met betrekking tot observeerbare onderwerpen. De tweede week bieden de stagiaires voornamelijk groepsondersteuning, zoals het ophalen en wegbrengen van dingen en het ordenen van de voorbereide omgeving. Vanaf week 3 beginnen de stagiaires met de verzorging van de kinderen waarbij rekening wordt gehouden met de individuele kinderen.

De pedagogische aanpak bij het Montessorihuis is behoorlijk specifiek en niet zoals stagiaires dit gewend zijn. Een stagiaire krijgt naast de observatie, ook een uitgebreide uitleg van hun stagebegeleidster (de leidster die de stagiaire de periode van stage lopen begeleidt). Ook stagiaires ontvangen naast algemene huisregels de huisregels met betrekking tot het pedagogisch beleid. In onze startjaar 2018/2019 zullen we nog geen stagiaires hebben op de groep.

HOOFDSTUK 3: DE GROEPSOPBOUW

3.1 Inleiding

Bij onze kinderdagopvang zijn zeer bewuste keuzes gemaakt over de indeling van de ruimte, de materialen en de inzet van leidsters. Bij deze keuzes staat telkens het kind centraal wat aansluit bij onze montessorivisie.

In paragraaf 3.2 staat beschreven wat Montessori heeft geschreven over de samenstelling van de groepen. In paragraaf 3.3 staat waarom wij hebben gekozen hebben voor verticale groepen. In paragraaf 3.4 worden de leeftijden binnen deze verticale groepen beschreven. In paragraaf 3.5 staan beroepskracht-kindratio beschreven. Paragraaf 3.6 beschrijft hoe wij omgaan met de toegestane drie-uursregeling gevolgd door de koppelingen van leidsters aan kinderen en wanneer wij afwijken van de BKR. In paragraaf 3.7 wordt ingegaan op koppeling leidster-kind, mentorschap en vaste gezichten. In paragraaf 3.8 wordt uiteen gezet hoe de stamgroepen bij onze kinderopvang zijn ingedeeld en van welke stamgroep ruimtes kinderen gebruik maken. Paragraaf 3.9 en 3.10 beschrijft het interne en externe wenbeleid. In paragraaf 3.11 wordt beschreven hoe wij omgaan met extra dagdelen en ruildagen.

3.2 Montessori's visie op samenstelling van groepen

Het is, volgens Montessori, een illusie te veronderstellen, dat het schoolleven sociaal leven zou zijn, alleen omdat er veel kinderen opeengehoopt samen zijn, die overigens aan de leiding van een volwassene onderworpen blijven en hun initiatief op geen enkele wijze individueel of gezamenlijk tot ontwikkeling kunnen brengen. Het sociale leven is een organisatie van mensen die zich ieder afzonderlijk van hun verantwoordelijkheid tegenover de gemeenschap bewust zijn en hun taak daarin vervullen.

De ontwikkeling van de individuele mens verloopt geleidelijk en in nauwe samenhang met de medemensen, jongere en oudere, waarmee hij betrekkingen blijft onderhouden, zijn leven lang. Dus iedere scherpe scheiding in de omgeving is een belemmerend artefact.

Het is duidelijk dat de naar leeftijd heterogene groepssamenstelling veel mogelijkheden geeft tot sociale interactie en dus tot onderlinge hulp. Een voordeel van zo'n heterogene groepssamenstelling is dat de kinderen zowel met jongere, met even oude als met oudere kinderen moeten samenwerken. Bovendien wordt het gedrag binnen zo'n groep hierdoor evenzeer genormaliseerd door de oudere kinderen als door de begeleidster; met andere woorden, ook de oudere kinderen bepalen de sfeer binnen de groep. En heeft een kind in de één of andere vorm hulp nodig, dan kan het daarvoor zowel bij zijn groepsgenoten als bij de begeleidster terecht. Zo worden de oudere kinderen tot helden en onderwijzers en alle kleintjes tot hun grote bewonderaars, aldus Montessori.

Het aspect van de onderlinge hulp die kinderen van verschillende leeftijden elkaar verlenen, valt in goede aarde. Zo vergroot onderlinge hulp het begrip van kinderen voor het gedrag van anderen, verdiept hun inzicht in het eigen functioneren. Dit is des te belangrijker voor kinderen met relatieproblemen, die bovendien door de veilig gestructureerde situatie gemakkelijker relaties met anderen aangaan. Ook biedt het een alternatieve mogelijkheid om invloed (op jongeren) uit te oefenen in plaats van door bij voorbeeld vechten en intimidatie. Het gemakkelijker ontstaan van een identificatie met de begeleidster (wat nog iets anders is dan overmatige emotionele afhankelijkheid) zal dit alternatief voor de "helper" nog aantrekkelijker maken. Doordat de kennis in de helpende relatie een nieuwe functie, een sociale functie, krijgt, zal niet alleen het kind dat geholpen wordt,

gestimuleerd worden in zijn leerproces maar ook - en volgens sommige onderzoekers juist - degene die hulp biedt; de laatste moet zijn kennis telkens weer analyseren en opnieuw hanteren, hij ziet alles dus met grote helderheid.

De "helper" gaat met andere woorden de leerstof door de verleende hulp nog beter beheersen. De door hemzelf aanvaarde verantwoordelijkheid stimuleert niet alleen zijn verantwoordelijkheidsgevoel, maar tevens zijn gevoel voor eigenwaarde, hetgeen onder meer het verwerven van nieuwe kennis en vaardigheden plezieriger, aantrekkelijker maakt. Misschien is de positieve consequentie die de helpende relatie voor beiden heeft ten aanzien van hun gevoel voor eigenwaarde en zelfbewustzijn wel de belangrijkste bijdrage ervan.

Maria Montessori is van mening dat heterogene leeftijdsgroepen de sociale vorming bevorderen. Het kind is eerst jongste, middelste en daarna oudste. Het jonge kind kan door te observeren leren van het oudere kind, het oudere kind kan het jonge kind helpen. Ondanks dat we vier leeftijdsfase hebben (baby, dreumes, peuter en BSO), zien wij het als één groep/familie. De kinderen kennen elkaar en komen elkaar gedurende de dag tegen. Bijvoorbeeld tijdens de eetmomenten en het buiten spelen. Op deze momenten leren de jonge kinderen van de oudere kinderen. De kleine kinderen zien bijvoorbeeld het brood smeren, schenken, uit een glas drinken, wat er vooraf gaat wanneer zij naar buiten gaan etc. De kinderen kunnen elkaar bijvoorbeeld helpen met het uittrekken van de sloffen en het aantrekken van de jas.

3.3 Verticale groepen

Kinderopvang het Montessorihuis bestaat uit 2 verticale groepen; dat wil zeggen dat de groepen bestaan uit kinderen van verschillende leeftijden. Er is een dagopvanggroep van 0-4 jaar en een BSO groep van 4-12 jaar.

Voordelen van een verticale groep:

- Binnen een verticale groep zit veel verschil in leeftijd en ontwikkeling. Elk kind is een keer de jongste, de middelste en de oudste. Kinderen leren zo veel van elkaar. Dit is vergelijkbaar met een gezinssituatie.
- Bij het werken op een verticale groepen hebben kinderen gedurende hun kinderdagverblijf- en BSO periode dezelfde pedagogisch medewerkers en blijven in dezelfde groepsruimte. Kinderen kunnen een hechtere band opbouwen met de leidsters en met de andere kinderen. Dit geldt ook voor de ouders die langere tijd met dezelfde leidsters te maken hebben.
- Kinderen leren rekening te houden met andere kinderen.
- Kinderen kunnen op basis van hun ontwikkelingsniveau speelkameraadjes kiezen, zij worden minder uitgedaagd tot competitie. Er is minder concurrentie omdat kinderen die zich langzamer of sneller ontwikkelen dan leeftijdgenootjes minder opvallen in de gemengde groep.
- De inrichting van de ruimten en de geboden activiteiten zijn aangepast aan de wensen en de behoeften van de kinderen in de betreffende leeftijdscategorie. Wij hebben de kinderdagverblijf ruimte in 2 delen ingericht, een deel voor 0 -2 jaar en voor 2-4 jaar. De voorbereide omgeving sluit daarom nauw aan bij de specifieke groepen en is daardoor uitnodigend en uitdagend voor elk kind. Op de BSO hebben we veel verschillende materialen en verschillende hoeken die tegemoetkomen aan alle leeftijden, zodat elk kind plezier en uitdaging heeft.

3.4 Indeling leeftijdsgroepen

Op de kinderdagverblijf groep hebben wij 3 verschillende leeftijdsgroepen binnen één ruimte: baby, dreumes en peuter.

Bij de **baby** (3 maanden tot ca 12 maanden) ligt het accent vooral op rust, regelmaat, geborgenheid en verzorging.

Bij de **dreumes** (13 maanden-24 maanden) ligt het accent van de kinderen voornamelijk op het ontdekken van de wereld waarbij leidsters de veiligheid zoveel mogelijk zullen waarborgen tijdens deze ontdekkingstocht.

Bij de **peuter** (24 maanden-4 jaar) ligt de nadruk op het ontwikkelen van spel, het ontplooien van sociale, cognitieve en taalvaardigheden en het bevorderen van de zelfstandigheid en het doen van gezamenlijke activiteiten.

Onze dagverblijf ruimte heeft twee slaapkamers die we zowel voor baby, dreumes als peuter gebruiken. Als er tussen de middag meer peuters slapen dan er bedden zijn in de slaapkamer, dan wordt het peutergedeelte ingericht als extra slaapvertrek. De peuters die hier slapen, slapen dan op een stretcher.

Bij de **BSO** (4 jaar-12 jaar) ligt het accent op het verder ontwikkelen en ontplooien van sociale en cognitieve vaardigheden. Het kind krijgt meer interesse voor de wereld om hem heen en komt tot meer samenspel en doet aan gezamenlijke activiteiten. Het kind kan veel dingen al zelf.

3.5 Groepsgrootte en beroepskracht-kindratio (BKR)

Bij het Montessorihuis werken we in twee ruimtes, in de ene ruimte een KDV groep en in de andere ruimte een BSO groep. Voor het KDV geldt een maximale groepsgrootte van 15 kinderen. Bij de BSO geldt een maximale groepsgrootte van 20 kinderen.

De Wet Kinderopvang beschrijft hoeveel kinderen een leidster maximaal alleen mag verzorgen en begeleiden. Wij werken bij het Montessorihuis volgens deze wet.

Hieronder de berekening van de beroepskracht-kindratio en maximale groepsgroottes bij groepen in de dagopvang:

Gemengde dagopvanggroep in de leeftijd 0-4 jaar

1 beroepskracht: 5² / 6³ kinderen

2 beroepskrachten: 9⁴ / 10⁵ / 11⁶ / 12⁷ kinderen

3 beroepskrachten: 16¹ kinderen

¹ Waarvan maximaal acht kinderen van 0 jaar.

² Bij een groep met vier kinderen van 0 jaar.

³ Bij een groep met drie of minder kinderen van 0 jaar.

⁴ Bij een groep met acht kinderen van 0 jaar.

⁵ Bij een groep met zeven kinderen van 0 jaar.

⁶ Bij een groep met zes kinderen van 0 jaar.

⁷ Bij een groep met vijf of minder kinderen van 0 jaar.

Het aantal groepsleidsters bij een gemengde groep wordt bepaald volgens de Rekentool Kinderopvang <http://1ratio.nl/>

Wij zorgen er zoveel mogelijk voor dat wanneer een leidster alleen met een toegestaan aantal kinderen werkt, dat er toch een extra volwassene op de groep is voor een paar extra handen en ogen. Bv een leidinggevende.

Gemengde BSO groep in de leeftijd 4-12 jaar:

1 beroepskracht met maximaal 10 kinderen

2 beroepskracht met maximaal 20 kinderen

3.6 Drie-uursregeling en afwijking BKR

Tijdens een dag mag er maximaal 3 uur worden afgeweken van het BKR (Beroepskracht-kind-ratio), tot het maximum van de helft van de benodigde begeleiders. Deze uren hoeven niet aaneengesloten te zijn. Op onze groepen hebben we dit als volgt geregeld en ingedeeld.

Dagopvang

Wanneer er volgens de ratio 1 begeleider nodig is op de groep (zie vorige paragraaf) hebben wij de dienst gesplitst.

7.30 uur tot 13.00 uur

13.00 uur tot 18.30 uur.

Er wordt niet afgeweken van de BKR.

Wanneer er volgens de ratio 2 begeleiders nodig zijn op de groep hebben wij de volgende diensten:

7.30 uur tot 13.00 uur

13.00 uur tot 18.30 uur

8.30 uur tot 17.30 uur -> 1 uur pauze van 13.00-14.00 uur.

Wij wijken af van 7.30 tot 8.30 uur, van 13.00-14.00 uur en van 17.30 tot 18.30 uur. Totaal wijken we 3 uur af van de BKR.

Wanneer er volgens de ratio 3 begeleiders nodig zijn op de groep hebben wij de volgende diensten:

7.30 uur tot 13.00 uur

13.00 uur tot 18.30 uur

8.00 tot 17.00 uur -> 30 min pauze van 13.00-13.30 uur

8.45 tot 17.45 uur -> 30 min pauze van 13.30-14.00 uur

Wij wijken af van 7.30 tot 8.45 uur, van 13.00 tot 14.00 uur en van 17.45-18.30 uur. Totaal wijken we 3 uur af.

BSO

Tijdens gewone schooldagen, is de opvangtijd van 15.00-18.30 uur.

Wanneer er volgens de ratio 1 begeleider nodig is (max 10 kinderen) hebben wij de volgende dienst:

14.45 uur tot 18.30 uur.

Er wordt niet afgeweken van de BKR

Wanneer er volgens de ratio 2 begeleiders nodig zijn (max 20 kinderen) hebben wij de volgende diensten:

14.45 tot 17.30 uur

15.00 tot 18.30 uur

Wij wijken af van 18.00 tot 18.30 uur, totaal wijken we een half uur af van de BKR.

Op vakantiedagen of studiedagen is de 3-uurs regeling van toepassing zoals op de dagopvang. Opvangtijden zijn dan van 7.30-18.30 uur.

Wanneer er volgens de ratio 1 begeleider nodig is op de groep (max 10 kinderen) hebben wij de dienst gesplitst.

7.30 uur tot 13.00 uur

13.00 uur tot 18.30 uur.

Er wordt niet afgeweken van de BKR.

Wanneer er volgens de ratio 2 begeleiders nodig zijn op de groep (max 20 kinderen) hebben wij de volgende diensten:

7.30 uur tot 13.00 uur

13.00 uur tot 18.30 uur

8.30 uur tot 17.30 uur -> 1 uur pauze van 13.00-14.00 uur.

Wij wijken af van 7.30 tot 8.30 uur, van 13.00-14.00 uur en van 17.30 tot 18.30 uur. Totaal wijken we 3 uur af van de BKR.

Ouders hebben wij hiervan op de hoogte gebracht door middel van een brief en nieuwsbrief.

Nieuwe ouders krijgen deze ook als ze hun kind hebben aangemeld.

3.7 Koppeling leidster-kind

3.7.1 Mentorleidster

Ieder kind bij het dagverblijf van het Montessorihuis is gekoppeld aan een leidster (= mentorleidster). Deze leidster ziet het kind het meest qua tijd. Deze leidster verzorgt, begeleidt en observeert het kind het meest en doet bij voorkeur de dagelijkse overdracht naar de ouder en verzorgt de oudergesprekken en vult de observatieformulieren in en maakt mentorverslagen. (zie verder paragraaf 4.12) Voor ouders is zij het belangrijkste aanspreekpunt..

Kinderen worden besproken in teamvergaderingen. Er zijn meerdere leidsters die een kind zien. Er wordt niet slechts besproken wat opvalt of wat qua ontwikkeling niet 'volgens het boekje' verloopt, maar ook welke competenties kinderen wél laten zien en hoe daar optimaal bij aan gesloten kan worden. Ervaringen worden onderling gedeeld en leidsters ondersteunen elkaar waar nodig. We gaan ervan uit dat leidsters verschillende kwaliteiten hebben en dat zij elkaar binnen het team aanvullen waarbij gebruik wordt gemaakt van ieders persoonlijke kwaliteiten.

Bij de BSO verloopt dit in principe hetzelfde, ook daar is elk kind gekoppeld aan een leidster. (zie verder paragraaf 4.12).

De ouder weet wie de mentor van zijn/haar kind is. Op het prikbord hangt een lijst welk kind bij welke mentor hoort.

3.7.2 Werktijden leidsters

In het kader van de continuïteit en de koppeling van leidsters aan kinderen vinden wij het belangrijk dat leidsters kinderen voldoende zien en vice versa. Daarom werken de vaste leidsters bij kinderdagopvang het Montessorihuis minimaal twee dagen op groep bij een normale bezetting (bij ziekte of vakantie kan hiervan worden afgeweken). Hierdoor is er weinig wisseling en zien kinderen de hele dag dezelfde leidster(s). Bij ziekte en vakantie kan het zijn dat er een invaller op de groep staat, dit zijn zoveel mogelijk vaste invallers.

3.7.3 Vaste gezichten bij 0-1 jarigen

Aan het kind van 0-1 jaar worden twee vaste begeleiders toegewezen. Op de dagen dat het kind komt is altijd minimaal één van deze twee begeleiders werkzaam. Wanneer de omvang van de stamgroep vraagt om inzet van meer dan twee begeleiders, dan mogen er maximaal 3 vaste gezichten worden toegewezen aan het kind. Naast het vaste gezicht kunnen andere pedagogisch medewerkers worden ingezet. Ouders worden hierover geïnformeerd bij het intakegesprek, wat dit inhoudt en wie de vaste gezichten zijn bij hun kind. Mocht hierin een wijziging zijn, dan worden ouders ook (mondeling) geïnformeerd. Ook hebben wij een lijst met alle kinderen en hun vaste gezichten en mentor hangen op de groep.

3.8 Stamgroepen en stamgroepruimtes

3.8.1 De termen 'stamgroep' en 'stamgroepruimte'

Kinderen, met name jonge kinderen, hebben behoefte aan een bekende, veilige omgeving. Deze vertrouwde omgeving bestaat enerzijds uit de letterlijke omgeving, de ruimte waar een kind verblijft, en anderzijds is het van belang dat de mensen die het kind ziet vertrouwd zijn; dit zijn de leidster(s) en de andere kinderen in de groep.

Een *stamgroep* is een groep bekende mensen. In het geval van een kinderdagverblijf en BSO zijn dit bekende kinderen en bekende, vertrouwde leidsters.

Een *stamgroepruimte* is een vaste, bekende ruimte waar kinderen spelen, begeleid en verzorgd worden.

3.8.2 Stamgroepen en stamgroepruimtes bij het Montessorihuis

Bij het Montessorihuis hechten wij grote waarde aan het principe van een emotionele veilige omgeving. Een kind komt immers pas tot spel en tot ontwikkeling als het zich veilig gehecht voelt. Een vertrouwde omgeving draagt bij aan een stuk voorspelbaarheid waardoor een kind zich kan ontspannen. Wij hebben één stamgroep voor 0-4 jaar en één stamgroep BSO voor 4-12 jaar. Elk kind bij het Montessorihuis behoort daarom tot een vaste stamgroep: de dagverblijfgroep of de BSO groep.

3.8.3 Stamgroep verlaten

Op het kinderdagverblijf en de buitenschoolse opvang kunnen kinderen de stamgroep verlaten, bijvoorbeeld voor een gezamenlijke activiteit. Het aantal kinderen per begeleider blijft van kracht, toegepast op het totaal aantal aanwezige kinderen op de groep. Ouders hebben tijdens het intake gesprek aangegeven of hun kind wel of niet het terrein mag verlaten.

Op het kinderdagverblijf verlaten de kinderen alleen hun stamgroep op de volgende momenten:

- Buiten spelen
- Wandelen of een ander uitje (indien ouders hiervoor toestemming hebben gegeven)
- Op visite bij de één van de andere groepen in het gebouw. (altijd onder begeleiding een Leidster).
- Op visite bij de school of spelen op het schoolplein (altijd onder begeleiding van een leidster)
- Voorlezen

Op de BSO kunnen kinderen de stamgroep verlaten, bijvoorbeeld voor buitenspelen. Vanuit de BSO kun je een groot deel van het buitenspeelterrein zien. Oudere kinderen mogen na toestemming van

de ouders elf buitenspelen en alleen op plekken waar wij ze kunnen zien. Jongere kinderen gaan altijd onder begeleiding spelen.

Activiteiten waarbij tijdelijk de stamgroep verlaten wordt zijn onder meer:

- Buiten spelen (met de hele groep tegelijk)
- Sport en spelactiviteiten met gedeelte van de groep
- Knutselen met gedeelte van de groep
- Uitjes naar bijvoorbeeld het park of tijdens vakantieactiviteiten

Bij het verlaten van het terrein, zoals bijvoorbeeld voor een bezoek aan de bibliotheek, neemt de begeleidster een rugzak mee met daarin EHBO spullen, dag lijsten met namen en telefoonnummers, mobiele telefoon, reservekleding, eten en drinken en verzorgingsproducten/ medicijnen voor de kinderen dient altijd meegenomen te worden.

3.9 Intern wenbeleid

Bij ons is vindt intern wennen alleen plaats wanneer een kind van bijna 4 jaar van het dagverblijf naar de BSO gaat. Kinderen die voor het eerst naar de BSO komen kunnen dit om verschillende redenen een spannende aangelegenheid vinden. De leidsters, kinderen, omgeving en dagstructuur zijn nieuw voor hen. Om deze kinderen te laten wennen aan de BSO, wordt hen de mogelijkheid geboden om een korte middag te komen wennen, ongeveer een maand voordat het kind 4 jaar wordt. Dit gaat in samenspraak met de leidsters op de BSO en ouders. Het wennen gebeurt op een dag dat het kind al op het dagverblijf is. Het kind wordt opgehaald bij het dagverblijf door de BSO leidster. De begeleidsters letten deze middag extra op het kind en legt zo nodig uit waarom bepaalde afspraken op de BSO zo zijn. Na het eten kan het kind nog even kort spelen en wordt daar na ongeveer 2 uur weer terug gebracht op het dagverblijf. Mocht het kind veel moeite hebben met wennen, dan kan het kind altijd terug naar zijn vertrouwde groep, en kan het kind een andere keer komen wennen. Wij observeren het kind goed, en het kind belang staat hierbij telkens voorop. Het kind komt een andere keer wennen. Het kind dat gaat wennen telt op een wendag op beide groepen mee, zodat de ratio's en BKR kloppen.

Net zoals afspraken over het wennen, wordt met ouders ook een afspraak gemaakt voor een intake gesprek. Hierbij wordt besproken hoe een BSO dag eruit zien, wat de afspraken zijn etc. De ouder(s) komt/komen voor het intakegesprek – bij voorkeur zonder kind. Dit gesprek vindt plaats enkele weken voor de definitieve plaatsing op de BSO.

3.10 Extern wenbeleid

3.10.1 Wennen op het kinderdagverblijf

Meestal worden kinderen vanaf de babyleeftijd met circa 3 maanden voor het eerst naar het kinderdagverblijf gebracht. De belangrijkste behoefte van een baby is liefdevol en respectvol te worden verzorgd. De jonge baby lijkt zich nog niet erg druk te maken over wie zijn verzorger is; belangrijker is dát hij verzorgd wordt. De wenperiode van een jonge baby levert daardoor nauwelijks problemen op.

Voor een jong kind is het belangrijk dat hij zich veilig kan hechten. Vaste, bekende gezichten en handen zijn daarom belangrijk. Een baby heeft net als een dreumes of peuter een vaste leidster, zijn mentorleidster. Deze leidster zal als dat kan de meeste verzorgingstaken op zich nemen, zodat een kind tijdens deze momenten zoveel mogelijk een vertrouwd gezicht ziet. Met name in de begintijd vinden wij het contact tussen kind en een vaste leidster essentieel.

In de meeste gevallen went een nieuw kind – een (jonge) baby – twee dagdelen bij ons voordat het echt bij ons komt. Ongeveer een maand voordat het kind komt, neemt het locatiehoofd contact op met de ouders om een afspraak te maken voor het wennen. De eerste keer wennen is ongeveer 2 tot 3 uur en gebeurt meestal op een ochtend vanaf 9.00 uur.

De ouder blijft eerst even in de babygroep om te kijken hoe het er aan toegaat en hoe de baby reageert op de nieuwe situatie, we hebben dan ook de intake op de groep met ouders. Dit gesprek duurt circa een half uur tot driekwartier. Alle gegevens en bijzonderheden worden op een intakeformulier ingevuld. Een enkele keer krijgt een ouder dit intakeformulier al eerder mee of opgestuurd, zodat de bijzonderheden thuis kunnen worden ingevuld door de ouder. De ouder krijgt tijdens dit wendagdeel nog wat praktische informatie over diverse zaken aangaande het kinderdagverblijf. Tevens krijgt de ouder informatie over o.a. de website, de nieuwsbrieven, andere beleidszaken, de OC en het belang dat wij hechten om een bepaalde rust te handhaven binnen de groepen in het belang van de kinderen.

Na het intakegesprek kan de ouder nog even meekijken op de groep van zijn kind. De ouder vertrekt vervolgens en haalt het kind later weer op.

We vragen de ouders dit wendagdeel om 'in de buurt' te blijven en telefonisch bereikbaar te zijn. Ouders moeten het kind eerder kunnen komen halen indien noodzakelijk. Ouders kunnen de leidsters tussendoor altijd bellen om te vragen hoe het met het kind gaat. Het kind komt dan nog een tweede keer wennen. Ditmaal wat langer, 3 tot 5,5 uur.

De eerste periode dat een kind komt bij het Montessorihuis komt is een periode van verder wennen. In deze gewenningsperiode zal het accent liggen op het vertrouwd raken van zowel het kind als de ouders met de nieuwe omgeving, de leidsters en kinderen; elkaar echt leren kennen. Het opbouwen van een hechte relatie tussen leidster en kind is hierbij cruciaal. Daarnaast kunnen ouders en leidsters zaken op elkaar afstemmen zoals: het voedingsschema, het slaapritme en de pedagogische aanpak. Ouders kunnen tussendoor telefonisch informeren hoe het met hun kind gaat.

De wenperiode van oudere baby's, dreumesen en peuters beslaat meestal een langere periode dan hierboven beschreven voor jonge baby's. Een oudere baby of dreumes is vaak eenkennig en kan nog niet begrijpen dat de ouder terugkomt. En een peuter kan zich compleet verloren voelen als het plots op een vreemde plek bij vreemde mensen wordt achtergelaten. Het is van groot belang om hier met alle zorgvuldigheid mee om te gaan zonder een kind en/of zijn vertrouwen onbedoeld en onbewust tijdens dit proces te beschadigen. Het kind bepaalt eigenlijk de tijd en het tempo die het voor het wennen nodig heeft. Voor de volwassene is het belangrijk om dit tempo van het kind serieus te nemen en dit te respecteren. Wij kijken dan specifiek wat het kind nodig heeft voor het wennen en passen als dat nodig extra wenmomenten in.

3.10.2 Wennen op de BSO

Voordat een kind gebruik gaat maken van de BSO is er een mogelijkheid om te wennen. Hiervoor kan een afspraak gemaakt worden met het locatiehoofd. Het kind kan dan een halve middag komen wennen. Verder gaat het wennen hetzelfde als bij het intern wennen. Alleen wordt het nu door de ouders bij de BSO groep opgehaald (i.p.v. terugbrengen naar het kdv)

3.11 Extra dag(delen)/ruilen

Het is mogelijk om extra dagdelen af te nemen indien hier behoefte aan is bij ouders of het kind. Wanneer het gaat om incidentele extra afname kunnen ouders dit bespreken met het locatiehoofd. Zij zal, aan de hand van het leidsters kind ratio, beoordelen of extra opvang mogelijk is. Indien het leidster kind ratio het toelaat kan de extra dag worden gehonoreerd. De extra dag wordt gescheiden in rekening gebracht nadat de extra dag is afgenomen. Het is ook mogelijk om een dag te ruilen. Een ruildag moet van te voren zijn aangeven. Een ruildag kan 6 weken voor of na de te ruilen dag worden ingezet, als er plek is op de betreffende groep.

Wanneer ouders structureel een dag extra opvang willen afnemen is dit in overleg (meestal) mogelijk. Ook hier is het leidster kind ratio vanaf de gewenste datum leidend. Wanneer blijkt dat de opvang niet kan starten kan het kind op de wachtlijst geplaatst worden.

HOOFDSTUK 4: HET GROEPSGEBEUREN

4.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt ingaan op de praktijk van alledag. Een concrete indruk van de dagindeling van de verschillende leeftijden wordt geschetst in paragraaf 4.2. In paragraaf 4.3 zijn onze werkvormen terug te lezen. Afspraken en regels worden toegelicht in paragraaf 4.4. Paragraaf 4.5 beschrijft hoe de ruimte is ingedeeld. Extra details over het eten en drinken en over het slapen vindt u respectievelijk in paragraaf 4.6 en 4.7. Paragraaf 4.8 geeft informatie over het brengen en ophalen van kinderen. Welke rituelen er zoal bij het Montessorihuis zijn kunt u lezen in paragraaf 4.9. Paragraaf 4.10 gaat over vrijheid, regels en grenzen; paragraaf 4.11 over het omgaan met conflicten. In paragraaf 4.12 komen de wijze van observeren en vroegsignalering aan bod.

Hoe kinderen bij ons worden voorbereid op de basisschool staat in paragraaf 4.13 omschreven.

4.2 Dagindeling kinderopvang

Op onze groep hebben we een verticale groep, leeftijd is van 3 maanden tot 4 jaar. Ieder kind is uniek, met een eigen ontwikkeling. Het kind gaat nog helemaal op in de beleving van het moment en kent nog niet de ordenende structuur van tijd. Daarom is het van belang om het kind enerzijds tegemoet te komen in zijn behoefte om in alle rust tijdens zijn spel de wereld te ontdekken en in zich op te nemen, en anderzijds van buiten af een duidelijke structuur aan te bieden van ritme en regelmaat.

Bij de baby's is de dagindeling per kind verschillend. Deze is afhankelijk van de voedings- en slaaptijden van de baby die ouders zelf aangeven, deze houden wij ook aan. Daarnaast wordt er naar het kind zelf gekeken welke behoefte het heeft. Naast het eten, slapen en diverse verzorgings- en contactmomenten met de leidster is er voor de baby gelegenheid om te bewegen en te spelen. Tijdens dit spel is het kind zelf ontdekkend bezig: hoe voelt dit bakje? Wat kan ik ermee doen? Hoe kan ik bij dat interessante speeltje komen?

Bij alle leeftijden zorgt de leidster voor een basisrust en harmonieuze sfeer. Verzorgingsmomenten zijn belangrijk voor het contact tussen kind en leidster. De leidster neemt hier alle tijd voor. Ze zorgt via haar handelingen dat ze een vertrouwensband opbouwt met het kind waar het kind onbewust ook dingen van leert. Er is sprake van echte communicatie. Dit vraagt een rustige en alerte houding van de leidster. Ze volgt het kind o.a. in zijn bewegingen en initiatieven en sluit hier vervolgens weer op aan. Handelingen die een kind ondergaat worden zoveel mogelijk vooraf benoemd door een leidster zodat een kind wordt voorbereid. Hierdoor leert een kind te anticiperen op, te participeren en te coöpereren met allerlei handelingen, zoals tijdens het verschonen, aan- en uitkleden, eten en drinken.

4.2.1 Dagritme kinderdagverblijfgroep

Hieronder de dagindeling van de groep, dit is een richtlijn. Soms komt het voor bijvoorbeeld door het weer of een uitje dat de dagindeling iets anders zal zijn. Baby's en jonge kinderen die meerdere keren op een dag slapen hebben hun eigen ritme.

7.30-9.00 uur: kinderen kunnen gebracht worden en wordt vrij gespeeld.. Bij het brengen, bespreken ouders en leidsters de bijzonderheden rondom het kind. Bij baby's is het belangrijk dat de leidsters op de hoogte zijn van wijzigingen in het voedings- en slaapschema, aangezien dit nog veelvuldig wijzigt en soms per dag verschilt. Vanaf de peuterleeftijd komt het kind zelf binnen, hangt zijn jas op en trekt (zoveel mogelijk) zelf zijn schoenen uit en doet zijn sloffen aan. Het kind

loopt zelf naar binnen. Dit is goed voor het ervaren van de ruimte en eigenwaarde. De leidster gaat naar het kind en de ouder toe om hen te begroeten en om eventuele bijzonderheden te horen van de ouder. Om de kinderen die al aan het spelen zijn niet te storen, willen we graag dat de ouders zich terughoudend opstellen als zij de groep betreden. Wij vragen ouders daarom om alleen in het eerste stuk van de ruimte te blijven. De meeste kinderen willen bij het weggaan van de ouder graag nog even zwaaien.

9.00-9.20 uur: kringmoment.

Rond 9.00 uur wordt er een kring gemaakt. De kinderen praten met de leidster over leuke of bijzondere gebeurtenissen of er wordt aandacht besteed aan het thema waarop dat moment mee gewerkt wordt. Er worden ook andere activiteiten met de kinderen gedaan zoals: voorlezen, zingen, een kringspelletje, het geven van een 'lesje',

9.20- 9.45: fruit/groente moment voorbereiden. Met de peuters bereiden we het eetmoment voor. Ze mogen vooraf meehelpen om het fruit klaar te maken.

9.45-10.15 uur: eetmoment (fruit/groente)

We gaan aan tafel om fruit en/of groente te eten. Eerst worden de handen (samen) schoongemaakt en krijgen jongere kinderen/oudere baby's een slab voor. Voordat de kinderen gaan drinken, worden er meerdere liedjes gezongen of soms een boekje voorgelezen. Peuters gaan zelf aan tafel zitten en pakken zelf een schaal, een vork en een glas. Ze schenken zelf hun drinken in en scheppen fruit op hun bord. Meestal kunnen de kinderen kiezen tussen twee soorten drinken. Als we klaar zijn gaan de peuters hun bord, vork en glas zelf voorspoelen en in de vaatwasser zetten en ook samen met de leidster ook de borden en glazen van de jongere kinderen. Na het fruit eten worden de handen en gezichten schoongemaakt. Ze wassen hun handen en mond en maken hun tafel schoon alvorens weer verder te spelen/werken. Kinderen worden uitgenodigd om hierbij te helpen en peuters proberen dit zelf.

10.30-10.45 uur: verschoenen

Kinderen die nog een luier om hebben, worden na het fruit verschoond. Kinderen die zindelijk zijn, geven zoveel mogelijk zelf aan als ze naar de wc moeten. Oudste peuters gaan veelal zelfstandig naar het toilet. Luiers worden altijd staand verschoond. Als een kind staat en de leidster zit op gelijke hoogte met het kind dan is er sprake van gelijkwaardigheid. Een kind dat op de commode ligt, geeft zich eigenlijk over aan de volwassene en ondergaat de handelingen van de verschooning. Staand kan een kind veel beter meewerken met de handelingen van de leidster. Het kind is dan een actief, gelijkwaardig participant.

Tijdens de verschoonronde stimuleren wij de peuters om zelf hun broek en onderbroek naar beneden te doen, hun luier los te maken en even op het potje of op de wc te gaan zitten. Wij vragen ouders om de kinderen een broekje en hemdje aan te doen i.p.v. een romper.

10.45-11.30 uur: vrij spel buiten

Tussen 10.45 en 11.30 uur wordt er buiten gespeeld. Kinderen doen zoveel mogelijk zelf, sloffen uit doen, jas en schoenen aan. Een enkele keer (bijvoorbeeld als het erg warm is of als het motregent) kunnen kinderen kiezen of ze buiten of binnen willen spelen. Dit kan alleen als er twee of meer leidsters op de groep staan. Eén leidster gaat dan naar buiten met een aantal kinderen en de andere leidster blijft binnen.

11.30-11.45: verschonen

11.45-12.30 uur:

Rond 11.45 uur gaan de kinderen brood eten. De kinderen worden gestimuleerd om zoveel mogelijk zelfstandig te eten en drinken. De peuters pakken zelf bord, glas en bestek van de trolley en dekken zelf de tafel. Na een stilte moment, smeren ze hun eigen boterham met behulp van het “smeren liedje” en schenken ze hun eigen drinken (melk of thee) in. Na het brood eten ruimen kinderen hun gebruikte spullen op door ze naar de trolley te brengen. Voor de jongere kinderen wordt het brood gesmeerd.

12.30- 15.30 uur

Na de maaltijd gaan de kinderen die moeten slapen naar bed. Ze proberen zich met hulp van de leidsters zoveel mogelijk zelf uit- en aan te kleden en worden vervolgens naar bed gebracht. Elk kind dat gaat slapen heeft zijn eigen hydrofiele doek waar zijn of haar hoofd op ligt, dit in verband met de hygiëne. Deze worden regelmatig verschoond.

Kinderen die ‘s middags naar huis gaan, worden verschoond. Peuters die niet gaan slapen, spelen samen in de groep. Kinderen mogen de leidster ook helpen of iets anders gaan doen. De leidster kan als alle kinderen slapen samen met de oudste peuters nog iets samen doen, zoals bijvoorbeeld knutselen, voorlezen etc.

15.15/15.30 De kinderen slapen vaak tot maximaal 15.00 uur. Een kind dat wakker is, wordt uit bed gehaald. Het kind wordt eventueel verschoond en kleedt zich vervolgens aan onder begeleiding van de leidster. Als iedereen is aangekleed – het is dan meestal 15.15/15.30 uur – gaan ze aan tafel. Eerst wordt gezongen, voorgelezen of iets anders gedaan en vervolgens wordt er begonnen aan een glas thee. Bij het drinken krijgen de kinderen iets te eten, bijvoorbeeld een crackertje, rijstwafel of soepstengel.

15.45/16.00 vrij spel buiten/binnen (bij slecht weer)

Na het drinken ‘s middags, maken de kinderen die dat al zelf kunnen hun handen en gezichten schoon. Daarna kunnen kinderen weer lekker spelen en ontdekken. Met mooi weer gaan ze vaak nogmaals buiten spelen. Voordat de kinderen worden opgehaald worden ze verschoond.

17.00-18.30 ophaalmoment ouders

De luiers van alle kinderen worden vlak voor 17 uur nog eens gecontroleerd en indien nodig verschoond. Vanaf 17 uur komen de eerste ouders dan binnen om hun kind op te halen en vindt er overdracht plaats tussen ouders en begeleiding.

4.2.2 Dagritme BSO

Een dag op de BSO ziet er als volgt uit (BSO dag na schooltijd)

- Kinderen worden opgehaald van school om 15.00 uur in de hal van de school. Als alle kinderen er zijn verzamelen we en lopen de kinderen samen met begeleiding over het schoolplein en wachten bij het hek. Daarna lopen de kinderen naar de entree van de BSO onder begeleiding. Bij het naar buiten gaan de kinderen ook weer door het hekje naar het schoolplein. Hierover zijn afspraken gemaakt (zie RIE en beleidsplan veiligheid en gezondheid).

- Bij binnenkomst trekken zij hun schoenen uit en hun pantoffels aan.
 - Kinderen kiezen zelf waar zij mee gaan spelen; vrij spel.
 - Rond 15.30 eten we crackers of brood en thee/water. Kinderen pakken zelf bord, mes en glas en ruimen ook eigen spullen en beleg weer op. Een aantal kinderen helpt met tafel dekken.
 - Vanaf 16.00 vrij spel (binnen of buiten) of activiteit. We gebruiken als buitenruimte gebruiken wij het schoolplein van de school, tegenover het gebouw gelegen. De buitenruimte van de BSO is te bereiken via hekje vanaf het schoolplein
 - Rond 16.45 is er fruit en/of groente; kinderen hebben hier zelf een keuze in of ze dit nemen.
 - Vanaf 17.00 worden de kinderen opgehaald.
-
- Op woensdag en vrijdag eten we een boterham met de kinderen. Op andere dagen zorgen wij voor crackers, rijstwafels, beschuit en brood.

Activiteiten die met de kinderen gedaan worden, gaan altijd uit van een keuze. Een kind mag hieraan mee doen maar het hoeft niet. Wij maken gebruik van een jaarplanning (zie bijlage) waarbij zo veel mogelijk verschillende activiteiten zullen worden aangeboden.

Tijdens de vakantie komen de BSO kinderen de gehele dag naar de BSO.

Kinderen kunnen tot 9.30 uur gebracht worden. Vaak wordt er een externe activiteit gepland in de vakantie, afhankelijk hiervan stemmen we dagindeling daarop af. De globale dagindeling is als volgt:

- Kinderen trekken bij binnenkomst hun schoenen uit en sloffen aan en kunnen zelf gaan spelen
- Rond 9.30 fruitmoment
- 10.00 vrij spel of activiteit. Activiteit kan op de groep zijn of daarbuiten.
- 12.00 uur lunch. We weten samen boterhammen met zoet en hartig beleg.
- 15.00/15.30 uur nog iets te eten, bijvoorbeeld cracker, fruit of groente.
- Vanaf 17 uur kunnen de kinderen worden opgehaald.

4.3 Werkvormen

Binnen het Montessoriconcept worden verschillende werkvormen en activiteiten gehanteerd.

Hieronder worden de verschillende werkvormen en activiteiten kort uitgewerkt. Deze werkvormen zijn vooral van toepassing bij de oudste dreumesen en peuters. Op de BSO zullen bepaalde dingen wel terugkomen, zoals bijvoorbeeld kringgesprekken. Wat vooral naar voren komt bij de BSO is: hoe om te gaan met het materiaal en met iemand anders? Dit komt dan niet meer in een les maar we bespreken dit in een gesprek met elkaar.

4.3.1 Activiteiten

Onder activiteiten verstaan we bijna alles wat de kinderen doen. Leidsters bieden regelmatig een activiteit aan, bijvoorbeeld: een kringgesprek, een *materiaallesje* – bijvoorbeeld hoe draag ik de blokken van de roze toren –, een *wellevendheidlesje* – bijvoorbeeld ‘Hoe geef je iemand een hand’ of ‘Hoe draag je je stoel’ –, samen dansen, een verhaal voorlezen, een nieuw liedje leren en een individuele les etc. Kinderen worden hiervoor uitgenodigd, maar niet gedwongen. Leidsters bieden om verschillende redenen uiteenlopende activiteiten aan. Zo zijn er activiteiten die de zelfstandigheid van het kind bevorderen, de materiaalkennis vergroten of de sociale omgang stimuleren. Regels en grenzen kunnen zodoende duidelijk worden. Het gevoel van eigenwaarde kan worden versterkt en ontwikkeld. De concentratie van een kind kan worden gestimuleerd evenals de taalontwikkeling en de cognitieve ontwikkeling. Tevens kan een gevoel van saamhorigheid en

veiligheid worden versterkt. Ook wordt de grote en kleine motoriek gestimuleerd bij bepaalde activiteiten. Voor actiever spel en actiever bewegen, spelen de peuters ook in de gang waar diverse materialen geplaatst worden om de peuters uit te dagen.

Andere activiteiten (= werkjes) worden door de kinderen zelf gekozen tijdens het vrije spel.

De peutergroepen werken met thema's die per maand wisselen. Tijdens deze themaweken komen telkens alle verschillende ontwikkelingsgebieden aan bod. Kinderen leren hierdoor al spelend en ervarend. Zie hiervoor de bijlage.

4.3.2 Individuele les

Om het materiaal aan te bieden worden er individuele lessen gegeven. Deze lesjes zijn vaak zo kort dat een kind nauwelijks door heeft dat het een les is. Er wordt weinig tijdens het lesje gesproken en soms zelfs helemaal niet. Montessori zegt het volgende:

“Welnu, wij geven toe, dat iedere les de vrijheid van het kind schendt en daarom laten wij haar maar enige seconden duren; juist zolang als nodig is om de twee woordjes: warm! Koud! Uit te spreken; maar de uitwerking wordt verkregen door de voorbereiding, waardoor eerst het zintuig wordt geïsoleerd en bijna het gehele bewustzijn in schemer gehuld, waarin slechts twee beelden worden belicht.”

De fasen

In de eerste fase van een individuele les gaat het kind het materiaal verkennen. Het kind moet weten hoe je met het materiaal omgaat.

Het lesje is kort. De begeleidster laat zien hoe het materiaal gebruikt wordt en laat heel duidelijk zien hoe de handelingen moeten worden uitgevoerd. Het gaat om de handeling, vandaar dat er geen woorden nodig zijn en als er wel woorden nodig zijn, moeten er zo weinig mogelijk gebruikt worden. De woorden die gebruikt worden zijn eenvoudig.

“De aandacht van het kind moet geïsoleerd worden van alles, behalve het onderwerp van de les.”

De begeleidster treedt op de achtergrond, het gaat om het werk en niet om haar. Zij moet het werk voor het kind boeiend en interessant maken. Alle aandacht gaat naar het materiaal. Daarom is het ook belangrijk dat de tafel van het kind leeg is en er geen dingen zijn die het kind kunnen afleiden. Het is belangrijk dat de begeleidster het kind motiveert door haar eigen enthousiasme te tonen. De begeleidster doet er alles aan om het kind voor het materiaal te interesseren. Het kind moet zich concentreren bij de aanbieding.

De begeleidster biedt het materiaal aan en het kind mag beslissen of hij er mee wil werken. Als blijkt dat het materiaal niet begrepen wordt door het kind, dringt de begeleidster niet aan. Als het kind een fout heeft gemaakt, of het niet heeft begrepen, mag de begeleidster dat niet laten merken. Volgens Montessori heeft het geen zin om de kinderen op hun fouten te wijzen. Het heeft veel meer effect als je laat zien hoe iets wel kan op een andere manier. Het werkt voor een kind demotiverend als de leidster altijd met adviezen komt en alles beter weet. We laten het kind zelf ontdekken. Het kind kan zelfstandig gaan werken met het materiaal na de aanbieding.

Als de begeleidster ziet dat:

“ze het materiaal zo gebruiken dat het waardeloos wordt voor het doel, dat wil zeggen dat het geen nut heeft voor de ontwikkeling van het kind, dan moet zij een eind aan dit werk maken; echter met de grootste zachtheid, als het kind rustig is en prettig gestemd.”

Als het kind het materiaal gebruikt: *“met variaties, die een intelligente gedachte verraden, dan laat de begeleider het kind doorgaan met het herhalen van dezelfde oefening, of het voortzetten van zijn eigen probeersels en ervaringen”*

Het belangrijkste is dat het kind door het materiaal is geboeid. Als het kind veel met het materiaal heeft geoefend volgt de tweede fase.

In de tweede fase komt de leidster tussen het materiaal en het kind. Zij helpt het kind om een vastere vorm te geven aan begrippen. Dit doet zij met behulp van een namenlesje. Het namenlesje bestaat uit drie trappen. Het is de bedoeling dat de begeleider laat zien hoe je met het materiaal omgaat, het is niet de bedoeling dat zij dit dwingend voordoet. De kinderen moeten de handeling vanzelf overnemen en niet geforceerd nadoen. Hieronder volgt een voorbeeld van een namenlesje met de roze toren:

Namenlesje met de roze toren: groot - klein

Eerste trap: Associatie van de zintuiglijke waarneming met de naam.

De begeleider neemt de grootste en de kleinste kubus en legt de andere kubussen zo neer, dat het kind ze niet kan zien. De begeleider voelt de grootste kubus, laat het kind hem voelen en zegt duidelijk “groot”.

Daarna doet ze hetzelfde met de kleinste kubus en zegt duidelijk “klein”. Het kind kan de namen nazeggen.

Tweede trap: De herkenning van het voorwerp door de overeenkomstige naam.

De begeleider vraagt het kind het juiste aan te geven. Zij zegt steeds: geef eens groot - klein enz. Zij probeert zoveel mogelijk variaties in het lesje te brengen (voel - leg enz.). Ook het tempo en haar intonatie kan ze veranderen. Voor de begeleider door gaat naar de derde trap moet het kind zonder aarzeling de juiste kubus aangeven.

Derde trap: Het onthouden van de naam door de overeenkomstige naam

De begeleider zet de twee kubussen naast elkaar en vraagt het kind de namen te benoemen en laat deze enige malen herhalen.

Wanneer de lesjes goed aangeboden worden, is het net een spel. Het kind leert op die manier allerlei begrippen als groot, klein, dik, dun, ruw, glad, licht, donker, hard, zacht, enzovoorts.

Het is belangrijk dat het kind leert om zijn geest zo te organiseren dat het steeds meer kan en wil leren. Als kinderen hun kennis goed kunnen verwerken, hebben ze belangstelling voor meer kennis. Door kinderen van jongs af aan systematisch de kennis geordend aan te bieden, gaan ze niet alleen scherper waarnemen, maar krijgen ze ook geordende en heldere indrukken van hun omgeving.

4.3.3 Oefening dagelijks leven/ wellevendheidslesje

Doel van deze de lessen is dat de zelfstandigheid wordt bevorderd. De les wordt in drie perioden aangeboden. De kinderen leren de regels die (later) in de klas gehanteerd worden. Deze lessen zijn belangrijk voor de gewoontevorming. De kinderen wennen aan vaste regels die nodig zijn om in een gemeenschap te leven. Deze lesjes bevorderen de aanpassing aan en oriëntering in de omgeving en het dagelijks leven van de groep. De kinderen krijgen een gevoel van veiligheid omdat ze weten wat er van hen wordt verwacht. Dat bevordert hun zelfstandigheid en verantwoordelijkheidsgevoel.

We onderscheiden hierin:

Zorg voor de omgeving

De kinderen leren hoe ze voorwerpen uit hun directe omgeving moeten verplaatsen en/of schoonmaken.

De kinderen leren hoe ze handelingen uit het dagelijkse leven moeten uitvoeren, bijvoorbeeld hoe ze een plant water moeten geven, een tafel moeten schoonmaken, een stoel moeten dragen, omgaan met verf, omgaan met een schaar en dergelijke. De kinderen versterken hun gevoel van eigenwaarde door de dagelijkse handelingen zelfstandig te doen.

Zorg voor jezelf

Kinderen leren bij deze lessen hoe ze zichzelf moeten verzorgen, zoals het poetsen van je tanden, het gebruiken van de wc, het snuiten van je neus.

De begeleidster moet rekening houden met kinderen met een andere culturele achtergrond. Voor hen gelden wellicht andere gewoonten. Het kan leuk zijn om, als een kind dat durft, een dergelijk gewoonte in een les in drie perioden te laten zien.

Zorg voor de ander

Bij deze lessen leren de kinderen bepaalde omgangsvormen die gebruikelijk zijn. De regels hebben betrekking op de gewoontes van de Nederlandse cultuur. Het gaat hier bijvoorbeeld om iemand groeten, iets afwijzen, jezelf of een ander voorstellen, iemand voor laten gaan. Als er kinderen zijn uit andere culturen moet hier rekening mee gehouden worden. Deze kinderen kunnen ook een omgangsvorm laten zien uit hun eigen cultuur.

Lesvorm

Eerste periode:

De begeleidster doet de handelingen duidelijk en nadrukkelijk voor met precies genoeg woorden. Al het overbodige wordt achterwege gelaten omdat de aandacht van de kinderen gericht moet zijn op de handelingen waar het om gaat.

Tweede periode:

Enkele kinderen herhalen de handelingen van de leidster. Meestal kiest de begeleidsters hiervoor kinderen die 'baat' hebben bij de oefening en van wie kan worden verwacht dat ze de handeling goed overnemen. De begeleidster zorgt ervoor dat het laatste kind de handeling in ieder geval 'goed' overneemt.

Derde periode:

De begeleidster brengt de handelingen kort onder woorden. De handelingen worden daarbij achterwege gelaten (isolatie). Het is voor jonge kinderen lang niet altijd noodzakelijk om uit te leggen waarom een bepaalde handeling of gewoonte is zoals die wordt aangeleerd. Oudere kinderen kunnen hier wel behoefte aan hebben.

Bij een les in drie periode zijn een aantal zaken belangrijk:

- De opstelling van de kinderen (kan iedereen het goed zien?);
- Het klaar leggen/zetten van materiaal (het lesje begint pas als alles klaar staat/licht);
- De manier van aanbieden (maak er een spannend toneelstukje van);
- De aandacht van groep;

- Observeer het gedrag van de kinderen tijdens en na de les.

De begeleidster kijkt of de kinderen de regels later goed toepassen. Als dit niet (meer) het geval is wordt het lesje herhaald. De begeleidster kan ervoor kiezen om de les aan de gehele groep, een kleine groep of als individuele les aan te bieden.

Lijst van mogelijke lesjes

In bovenstaande tekst worden al wat voorbeelden genoemd. Zie verder de complete lijst in de Montessori materialen map

4.3.4 Materiaalspel

Doel

Het materiaalspel wordt aangeboden:

- aansluitend bij de belangstelling van de groep (activiteit golf)
- om een bepaalde oefening gezamenlijk te herhalen;
- om bepaald materiaal (opnieuw) in de belangstelling te brengen;
- om bepaalde begrippen te herhalen.

Het meeste (ontwikkelings-)materiaal leent zich voor materiaalspelen. Materiaalspelen hoeven niet uitsluitend met Montessori materialen te worden gegeven.

Vorm

Meestal wordt het materiaalspel aangeboden aan de gehele groep, soms aan een kleine groep ('op uitnodiging').

De begeleidster geeft een korte duidelijke uitleg, indien nodig in gedeelten, waarna de kinderen het spel zo zelfstandig mogelijk uitvoeren. Het spel wordt twee of drie keer achter elkaar gedaan als daar belangstelling voor is.

Aandachtspunten zijn:

- Opstelling kinderen
- Klaar leggen/zetten van materiaal
- Manier van aanbieden
- Zelfstandigheid van de kinderen (zelf doen)
- Aandacht van groep (is herhaling zinvol?)
- Gedrag van kinderen
- Opruimen
- Toepassen

4.3.5 Vrij spelen

Bij het vrij spelen, mogen kinderen zelf een keuze maken wat ze doen. Soms worden kinderen even op weg geholpen als dat nodig blijkt. Sommige kinderen weten direct waarmee ze willen spelen; sommige kinderen kijken een tijdje rond of willen even bij de leidster zitten. Ieder kind heeft hierin zijn eigen ritme en voorkeuren en dit respecteren we. Tijdens het vrije spel moeten kinderen zich wel aan bepaalde regels houden, zoals: speelgoed heel laten, respectvol met materiaal omgaan (niet gooien met materialen etc.), materialen (zoveel mogelijk) daarvoor gebruiken waarvoor ze zijn bedoeld. Een stoel is in de eerste plaats bedoeld om op te zitten; een trein van een paar stoelen

maken mag ook, maar er voortdurend op staan niet, tenzij dit even nodig is om bijvoorbeeld iets te pakken.

Als kinderen een klein conflict met elkaar hebben, laten we hen dit in eerste instantie zelf proberen op te lossen. Lukt dit niet, dan helpt de leidster door er o.a. met de kinderen over te praten. Een leidster probeert veelal samen met het kind of enkele kinderen een oplossing voor een conflict te bedenken.

Als een kind met speelgoed wil spelen waar een ander kind mee speelt, dan kan het daar om vragen. Indien het andere kind het stuk speelgoed niet wil afstaan, dan zal het kind op zijn beurt moeten wachten of samen spelen als het andere kind dit goed vindt.

De groepsruimtes – hier hoort ook de gang bij – en buiten-speelplaats zijn zo ingericht dat kinderen op verschillende plaatsen en in diverse hoeken kunnen spelen.

Door het vrije spel leren kinderen om eigen keuzes te maken. Ze bepalen voor een groot deel met welk materiaal ze graag spelen, waar, wanneer, hoe lang en met wie.

Voor leidsters is het vrij spelen een goed moment om kinderen te observeren en notities te maken.

4.3.6 Buiten spelen

Als het weer het toelaat, gaan de kinderen 2x per dag buiten spelen. Soms kan het ook leuk zijn om even met een paraplu en/of met regenlaarzen naar buiten te gaan. Leidsters gaan geregeld wandelen met de kinderen. Qua buitenmateriaal, bieden we net als binnen, een breed aanbod aan materialen aan, zodat kinderen volop keuze hebben en zich ook buiten spelenderwijs op meerdere ontwikkelingsgebieden ontplooien en tal van ervaringen opdoen.

4.3.7 De ontwikkelingsgebieden

Doordat kinderen bij het Montessorihuis een diversiteit aan activiteiten krijgen aangeboden, worden hebben een jaarplanning gemaakt waarbij alles aan bod komt. Deze is als bijlage is bijgevoegd.

Voor de BSO is eveneens een jaarplanning, deze staat ook in de bijlage.

4.4 Afspraken bij ons op de kinderopvang

Vrijheid houdt op wanneer men een ander of zichzelf belemmerd. Montessori spreekt van ‘vrijheid in gebondenheid’. De kinderen leren respect voor zichzelf, de omgeving en de ander te hebben.

Daarom proberen wij een kind te leren dat:

- het soms op zijn beurt moet wachten als een ander kind met een werkje bezig is;
- je dingen soms moet delen, bijvoorbeeld speelgoed;
- je kunt vragen of je mee mag spelen en leren zeggen dat je liever alleen speelt;
- het niet fijn is een ander te plagen of pijn te doen;
- je boosheid op een andere manier kan uiten dan bijvoorbeeld slaan;
- je in plaats van gillen en schreeuwen ook met een normale stem kunt praten;
- je niet overal toegang toe hebt;
- je een heleboel dingen ook al zelf kunt doen, bijvoorbeeld opruimen;
- je eerbied moet hebben voor mensen, dieren en dingen in je omgeving
- je na het toiletgebruik, buitenspelen en voor het eten je handen wast;
- je op een hygiënische manier om moet gaan met voeding. Bijvoorbeeld brood dat op de grond is gevallen wordt niet meer op gegeten.

4.4.1 Afspraken en regels op de BSO

Daarnaast hebben we nog specifieke regels voor op de groep, deze hebben we gemaakt met de groep. Deze zijn hieronder te vinden:

- Bij het ophalen, we wachten in de hal en wandelen dan gezamenlijk naar het hek, daar wachten we tot de begeleider er voordat we naar de BSO ruimte lopen.
- Als we binnenkomen doen we schoenen en jas uit en onze sloffen aan.
- We lopen in de ruimte van de BSO
- We spelen in de BSO ruimte of buiten
- Rennen mag buiten.
- Op de bank zitten of liggen.
- 1 kind tegelijk naar de wc en bij de kraan.
- In de BSO ruimte praten we met een gewone stem.
- We zijn in de BSO ruimte rustig, omdat we met elkaar in één ruimte zijn.
- Het keukentje na gebruik opruimen, ook indien er ander kinderen gaan spelen.
- Je bent verantwoordelijk voor je eigen werkje, opruimen en terugzetten als je er mee klaar bent.
- Meegenomen speelgoed blijft in de tas.
- Wil een ander kind meespelen, dan wordt dat gevraagd, het antwoord mag/kan ook “nee” zijn.
- Water drinken mag op elk moment, pak zelf een glas en loop naar de kraan.
- We ‘winkelen’ niet in de kasten, wil je een werkje doen dan neem je het mee naar een tafel of kleedje.
- Op de billen zitten op de stoel/bank.
- Onder het eten gaan we niet naar de wc. (tenzij het een noodgeval is)
- Bij de 1^e cracker/boterham praten we rustig.
- De kast met de mappen/knutsel spullen is voor de begeleiders, kinderen mogen hier niet bij.
- Fietsen met eigen fietsen doen we niet op het schoolplein tijdens BSO tijd, we gebruiken alleen de fietsen uit het schuurtje.
- We wassen de handen na het buiten spelen, als je dieren hebt aangeraakt, of bij niezen, hoesten of neus snuiten
- Bij het tafeldekken neem je 2 dingen tegelijk mee naar de tafel
- Afruimen; ieder kind ruimt zijn eigen bord/bestek/glad af doet deze in de vaatwasser. Ieder kind neemt verder 2 dingen qua beleg mee om op te ruimen.

4.5 Inrichting van de groepen

4.5.1 Inrichting kinderdagverblijf groep

De kinderdagverblijfgroep bevindt zich op de begane grond aan de straatkant. De ruimte bestaat uit een lang gerekte ruimte met deuren en ramen die naar de tuin leiden. De tuin is in het verlengde van de groep. Voordat je de groep binnenkomt is er eerst een hal, waar ouders met kinderen binnenkomen en de jassen en schoenen neergezet worden. Daarna volgt een deur die toegang geeft tot de groep. Overal zitten ramen, dus alles is zichtbaar.

De groep bestaat uit meerdere “zones”. Bij binnenkomst is eerst de baby/dreumes zone en achterin bevindt zich het peutergedeelte. Aan de linkerkant bevinden zich de deuren die naar de slaapkamers en kinderwc's leiden.

Baby/dreumes

Hier is een zone gemaakt waar ontwikkeling en materialen gericht zijn op de baby's en dreumesen. We vinden er: een matras, diverse kastjes met materialen, boeken die passen bij de leeftijd tot 2 jaar, toddler materiaal, een poef, vloerkleed en verschillende knuffels/rammelaars.

Bij binnenkomst is ook bank waar ouders nog even een boek kunnen lezen met hun kind en afscheid kunnen nemen. Een stukje verder is de aankleed tafel. Daarna vinden we de tafel waar alle kinderen van de groep eten en drinken.

Leidsters creëren een omgeving met speelmateriaal passend bij de ontwikkelingsfase en de behoeften en interesses van het kind. Voorbeelden van uitdagend spelmateriaal zijn: bakjes van diverse materialen, bekers, blokken, klim- en klautermateriaal, ballen van verschillende structuren. Baby's worden bij voorkeur op de grond, op een grote speelmat/matras in de groep gelegd waarbij ze ruimschoots de gelegenheid hebben om zich vrij te bewegen. Hierdoor leren ze hun eigen lichaam kennen en de mogelijkheden om zelf (zonder inbreng van een volwassene) tot rollen, tijgeren, zitten, kruipen, staan en lopen te komen. Een kind ontwikkelt hierdoor veel balans en lichaamsbeheersing wat het kind zelfvertrouwen geeft. Een kind dat zich veilig en vertrouwd voelt zal nieuwsgierig zijn naar zijn omgeving en op onderzoek uitgaan. De leidster stimuleert spelenderwijs de taalontwikkeling van het kind door talige activiteiten aan te bieden, zoals: voorlezen, liedjes zingen en het benoemen van objecten uit de omgeving. Ze herhaalt regelmatig bepaalde woorden en praat veel met de baby.

De dreumes krijgt de gelegenheid om zelf iets te kiezen om mee te spelen. In de groepsruimte is er divers huishoudelijk materiaal. Ze kunnen hier zelf mee experimenteren en onderzoeken. Bakjes kunnen in en op elkaar gezet worden, maar je kunt er ook iets in doen. En als je ze tegen elkaar slaat, maakt het geluid. Hoe voelt het eigenlijk en hoe zien de details eruit?

De dreumes oefent zich o.a. in het lopen, over dingen heen kruipen en in zijn evenwicht. Daarom zijn er in de dreumesgroep meerdere materialen voor deze grof-motorische ontwikkeling aanwezig.

Peuter

In dit gedeelte van de groep kunnen kinderen met verschillende soorten werkjes en materialen werken. De ruimte heeft verschillende kasten. Er is een kast met zintuiglijke (montessori)materialen; deels standaard montessorimaterialen voor peuters en deels zelfgemaakte of zelf samengestelde zintuiglijke werkjes. Met deze materialen doen kinderen verschillende ervaringen op met hun zintuigen: waarnemen, voelen, horen, proeven en ruiken. Door deze materialen wordt ook de woordenschat van het kind vergroot. Leidsters introduceren woorden passend bij de materialen, bijvoorbeeld eenvoudige begrippen als *groot* en *klein* en *dik* en *dun*, maar ook moeilijkere begrippen zoals: *groter – grootst*, *licht – donker*, *ruw – glad* et cetera. Daarnaast is er een kast met huishoudelijke werkjes. Met deze werkjes kunnen peuters de volwassene imiteren en diverse ervaringen opdoen met motorische handelingen zoals: scheppen, schenken, zeven, trechteren, vegen, afstoffen en dergelijke.

Tevens is er een kast voor creatieve activiteiten. Kinderen die dat willen, kunnen bij ons prikken, plakken, verven, knippen, tekenen en kleien. Daarnaast is er een kast met constructiemateriaal zoals een treinbaan, auto's en een automat en duplo. Ook hebben we diverse puzzels en ander materiaal, zoals bijvoorbeeld kralen rijgen.

Alle kasten zijn zo ingericht dat kinderen zelf de materialen en werkjes kunnen pakken. In deze ruimte zijn lage tafels aanwezig. We vinden het belangrijk dat kinderen op hun eigen hoogte kunnen werken. In deze ruimte is ook een schilderhoek, bouwhoek en poppenhoek. In dit gedeelte is tevens het keukengedeelte voor de leidsters en voor de kinderen

4.5.2 Inrichting BSO groep

De BSO groep bevindt zich op de begane grond aan achterkant van het gebouw en kijkt uit op het schoolplein. Er is directe toegang tot het plein, de buitenruimte van de BSO. De ruimte bestaat uit een lichte ruimte met ramen die uitkijken op het schoolplein. We gebruiken zoveel mogelijk lichte kleuren en natuurlijke materialen. Materialen en meubels waarbij de kinderen zelf materiaal kunnen pakken (laag en open), zodat kinderen zelfstandig kunnen spelen en werken. We creëren daarbij zones, zoals de huishoek, verkleedhoek, ontdekhoek, natte hoek etc.

Je komt de groep binnen via het halletje dat aan de ruimte grenst. Hier komen ouders met kinderen binnen en hier kunnen de jassen en schoenen neergezet worden. Daarna volgt een deur die toegang geeft tot de groep. Overal zitten ramen, dus alles is zichtbaar. Aan de rechterkant bevindt zich een deur, hier zijn de wc's en wastafels.

Als buitenruimte gebruiken wij het schoolplein van de school, tegenover het gebouw gelegen. De buitenruimte van de BSO is te bereiken via hekje vanaf het schoolplein. Wanneer de leidster de kinderen ophaalt van school lopen de kinderen over het schoolplein en wachten bij het hek. Daarna lopen de kinderen naar de entree van de BSO onder begeleiding. Bij het naar buiten gaan de kinderen ook weer door het hekje naar het schoolplein.

Verschillende zones

We hebben verschillende zones gemaakt om aan alle leeftijden tegemoet te komen.

Bij binnenkomst is eerst links een keuken, waar wij als leidsters gebruik van maken. Maar hier hebben we ook bakactiviteiten. Achter de keuken komt de tafel waar de kinderen kunnen eten en drinken.

Verder is er een schilderhoek, een bank om lekker op te lezen, een bouwhoek, poppenhoek, winkel en een kosmische hoek.

Verder heeft de ruimte diverse kasten waarbij de kinderen zelf materialen kunnen pakken.

Er is een kast met (montessori)materialen; deels standaard montessorimaterialen voor leeftijd 4-12 jaar en deels zelfgemaakte of zelf samengestelde zintuiglijke werkjes. Met deze materialen doen kinderen verschillende ervaringen op met hun zintuigen: waarnemen, voelen, horen, proeven en ruiken.

Daarnaast is er een kast met huishoudelijke werkjes. Met deze werkjes kunnen de kinderen de volwassene imiteren en diverse ervaringen opdoen met motorische handelingen zoals: scheppen, schenken, zeven, trechters, vegen, afstoffen, ramen wassen en dergelijke.

Tevens is er een kast voor creatieve activiteiten. Kinderen die dat willen, kunnen bij ons prikken, plakken, verven, knippen, tekenen en kleien. Daarnaast is er een kast met constructiemateriaal zoals een treinbaan, auto's en een automat, lego, knex en kapla. Ook hebben we diverse puzzels en andere gezelschapsspelletjes, zoals dammen en "wie is het" ed.

In deze ruimte zijn zowel lage als hoge tafels aanwezig en kleedjes. We vinden het belangrijk dat kinderen op hun eigen hoogte kunnen werken en ook op de grond op een kleedje kunnen spelen/werken. In deze ruimte is ook een schilderhoek, leeshoek en poppenhoek.

4.6 Het eten en drinken

Het eet- en drinkmoment biedt kinderen bij het Montessorihuis bij uitstek gelegenheid om te oefenen in zelfstandige handelingen. Door te oefenen verfijnen kinderen hun motoriek oog-hand-coördinatie en kunnen ze steeds meer zelf. Kinderen geven zelf aan wat ze wel en (nog) niet zelf kunnen. De leidster sluit hierbij aan in haar begeleiding. Wat kinderen zelf kúnnen, mógen ze ook zelf doen. Uiteraard gaat oefenen gepaard met 'fouten' maken. Door deze ervaringen leren kinderen.

Tijdens het eten en drinken worden zoveel mogelijk 'echte' materialen gebruikt. Vanaf circa anderhalf jaar drinken de kinderen uit een glas en vanaf de peutergroep eten ze van een stenen bord. Al vanaf de babyleeftijd maken kinderen kennis met deze materialen, alleen houdt de leidster deze dan nog vaak vast. Ook oudere baby's drinken regelmatig enkele slokken drinken uit een glas en de fruithap wordt uit een glas gegeven. Doordat een glas tabs toeloopt, kan de leidster het glas goed vasthouden. Baby's en dreumesen eten van een vorkje van echt metaal en kinderen eten van metalen lepels of van een smalle, platte kunststof lepel.

Totdat kinderen uit zichzelf kunnen gaan zitten, krijgen zij eten en drinken op schoot. Dit heeft als voordeel dat de leidster directe ondersteuning kan bieden aan het kind waardoor het al meerdere handelingen (deels) zelf kan doen. Tevens bevorderen deze eet- en drinkmomenten het contact tussen leidster en kind omdat het kind tijdens deze momenten onverdeelde aandacht krijgt.

Voorbeeld van de opbouw van drinken uit een glas:

1. Baby drinkt uit een glas waarbij de leidster het glas hanteert
2. Baby drinkt uit een glas en ondersteunt met zijn handen het glas
3. Dreumes drinkt zelfstandig uit een glas; de leidster ondersteunt indien nodig en is in de buurt
4. Dreumes drinkt zelfstandig uit een glas
5. Leidster schenkt hoeveelheid in kleine glazen kan. Jonge peuter schenkt drinken in zijn glas en drinkt zelfstandig.

De dreumesen en peuters maken voordat ze gaan eten zelf hun handen schoon. Ook na het eten gebeurt dit. Na het eten en drinken zetten kinderen hun gebruikte spullen op een daarvoor bestemde plaats.

Leidsters smeren meestal de eerste boterham van de kinderen. Peuters leren zelf hun boterham te smeren. Peuters die dit kunnen, smeren zoveel mogelijk zelf hun volgende boterham(men) en/of hun cracker of beschuit. Uiteraard biedt de leidster begeleiding waar nodig. Begeleiding kan ook bestaan uit het bieden van ondersteuning door taal.

De peuters ruimen zelf hun gebruikte spullen af. Met een doekje maken ze hun tafel schoon en ze wassen hun gezicht en handen.

Op onze opvang hebben wij zoveel mogelijk biologische en gezonde voeding. Op onze opvang krijgen de kinderen : fruit, brood, rijstwafels, crackers, soepstengel, groente zoals komkommer, paprika, wortels, tomaatjes etc. Op het brood verschillende soorten beleg; vleeswaren, kaas, appelstroop, geitenkaas,

hummus, pindakaas, smeerkaas, af en toe jam. Qua drinken: water (ook met smaakjes), thee, en melk. Ouders nemen zelf melk mee voor baby. Bij traktaties (afscheid of verjaardag) vragen wij de ouders zoveel mogelijk gezonde traktaties te maken.

4.7 Het slapen

Wat betreft het eten en slapen, wordt geprobeerd zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de wensen van de ouders en het eigen ritme van de kinderen.

De baby's, dreumesen en peuters, slapen onder een dekentje (met laken) of als het erg warm weer is alleen onder een laken. Elk kind dat gaat slapen heeft zijn eigen hydrofiele doek waar zijn of haar hoofd op ligt, dit in verband met de hygiëne. Deze worden regelmatig verschoond.

Naarmate de kinderen ouder worden, gaan hun slaap- en eetritmes meer op elkaar lijken en worden er vaste momenten voor ingepland.

Er zijn twee aparte slaapkamer die toegankelijk zijn vanaf de groep. In het begin zullen we alleen de linker slaapkamer gebruiken. We proberen de kinderen zoveel mogelijk in dezelfde slaapkamer en bedje te leggen.

Lang niet alle peuters slapen meer tussen de middag. Een groot deel van de driejarige peuters slaapt niet meer tussen de middag.

Regelmatig zitten leidsters tussen de middag korte tijd in de slaapkamers van de dreumesen en/of peuters. De kinderen slapen dan eerder omdat er toezicht is.

In alle slaapkamers staat een babyfoon, zodat de kinderen in de groepsruimte te horen zijn.

Tussendoor gaan leidsters ook regelmatig even kijken bij de kinderen die slapen.

4.8 Het brengen en ophalen

Ook bij het halen en brengen van de kinderen worden bepaalde rituelen en regels gehanteerd.

Als kinderen bij het Montessorihuis binnen komen, worden ze eerst persoonlijk begroet (evenals de ouders), zodat ze zich welkom voelen. Ouders kunnen een kopje koffie of thee nemen en even met de kinderen een boek lezen op de bank. Ouders blijven in het voorste gedeelte op de groep, zodat andere kinderen niet gestoord worden in hun spel. Daarna vindt de overdracht plaats tussen de leidster(s) en de ouder(s). Vervolgens krijgt de ouder de ruimte om afscheid te nemen van het kind. In de dreumesgroep en peutergroep worden de ouders nagezwaaid door de kinderen; dit wordt meestal samen met een leidster gedaan.

Bij het halen van de kinderen vinden wij het van belang dat de leidsters de tijd nemen om afscheid te nemen van het kind en de overdracht te verzorgen.

Om de orde en de rust in de groep te bewaken zijn er bepaalde tijden waarop de kinderen gehaald en gebracht kunnen worden. Op deze manier willen we voorkomen dat kinderen gehaald en gebracht kunnen worden op momenten dat we gezamenlijk bezig zijn, zoals tijdens het eten of bij het doen van activiteiten.

Kinderen kunnen tussen 7.30 en 9.00 uur worden gebracht. Tussen de middag kunnen kinderen tussen 12.45 en 13.00 uur worden opgehaald. Brengen kan tussen 12.45 en 13.30 uur. Aan het eind van de middag kunnen de kinderen tussen 17.00 en 18.30 uur worden opgehaald. Ouders kunnen van deze tijden afwijken in overleg met een leidster.

Leidsters dienen er altijd van op de hoogte te zijn als een kind door iemand anders dan zijn eigen ouders wordt opgehaald; het kind wordt niet zomaar meegegeven. Als het onbekend is dan belt de leidster een van de ouders op om dit te checken.

Bij de BSO kunnen de kinderen tussen 17.00 en 18.30 uur worden opgehaald. Dit is ook in verband met uitje. Bij uitje houden we er rekening mee dat we uiterlijk 17 uur terug zijn bij de locatie. Het brengen van de kinderen is alleen bij een hele dag opvang. De kinderen kunnen dan tot 9.30 uur gebracht worden. Bij het ophalen van de kinderen vindt overdracht plaats en het kind neemt afscheid van de leidster.

Tevens geven we bij alle kinderen bij onze opvang een hand bij binnenkomst en als kinderen weer naar huis gaan.

4.9 Rituelen

Binnen het kinderdagverblijf zijn er een aantal vaste rituelen. Er zijn dagelijks terugkerende rituelen en rituelen die bij een bepaalde gelegenheid horen. Dagelijkse rituelen bieden een kind duidelijkheid en zekerheid. Het is fijn om te ervaren dat meerdere dingen per dag voorspelbaar zijn. Voorspelbaarheid geeft een kind zelfvertrouwen en veiligheid.

Er zijn bijvoorbeeld dagelijkse rituelen bij het halen en brengen, het eten en drinken en het naar bed gaan. Elk kind krijgt bijvoorbeeld de gelegenheid om duidelijk afscheid te nemen van zijn ouder, door te zwaaien bij het raam. Elke ouder heeft ook zo weer zijn eigen ritueel met zijn kind. Bij alle groepen wordt er eerst gezongen alvorens te gaan eten of drinken. Bij de peuters is een vast ritueel dat kinderen zelf hun schaalpje of bord, bestek en glas pakken, dat ze zelf hun drinken inschenken en dat de oudere peuter zelf zijn boterham smeert. Na het eten wordt het gebruikte materiaal zelf door het kind opgeruimd. Tevens zijn er vaste rituelen rond het toiletbezoek, handen schoonmaken en naar bed gaan. Het voert te ver om alle rituelen van elke groep tot in detail te beschrijven. Ouders die geïnteresseerd zijn in details van bepaalde rituelen kunnen hier naar vragen bij de leidster(s) van hun kind. Voorbeelden van rituelen die regelmatig, maar niet dagelijks, voorkomen zijn het wennen van nieuwe kinderen, het vieren van verjaardagen van leidsters en kinderen en het afscheid nemen van kinderen die het kinderdagverblijf verlaten.

Tot slot zijn er jaarlijks terugkerende rituelen zoals het vieren van Sinterklaas, kerst, carnaval et cetera.

4.10 Vrijheid, regels en grenzen

Binnen de kinderopvang geldt een aantal regels om het functioneren binnen de groepen zo soepel mogelijk te laten verlopen en duidelijkheid te bieden aan de ouders en kinderen. Zie voor afspraken en regels paragraaf 4.4.

Wij bieden kinderen een ruime mate van vrijheid, maar dit is absoluut geen ongelimiteerde vrijheid zoals mensen soms doen vermoeden. We noemen deze vrijheid ook wel vrijheid in gebondenheid, ofwel vrijheid met duidelijke kaders – regels en grenzen. Zoals als eerder vermeld, bieden regels en grenzen een kind duidelijkheid en veiligheid. Kinderen hebben hier behoefte aan.

Door kinderen vrijheid te bieden ontwikkelen ze zelfstandigheid, zelfvertrouwen, leren ze keuzes te maken en kunnen ze hun eigen behoeften en interesses volgen. Ze doen dingen uit een intrinsieke motivatie en niet omdat het 'moet'. Door kinderen deze ruimte te geven, maken ze spelenderwijs kennis met sociale aspecten, met wat ze wel of niet zelf kunnen, waar ze goed of minder goed in zijn, wat ze enorm leuk vinden en wat niet of minder hun interesse heeft. Uiteraard krijgen kinderen geregeld ook dingen aangeboden door de leidster. Om te kunnen kiezen moet een kind ten eerste weten dat het er is en ten tweede wat je ermee kunt doen. De ene activiteit leent zich beter voor het voordoen door de leidster, een ander voor een korte instructie en weer iets anders om juist zelf te ontdekken wat je ermee kunt en je eigen fantasie erop toepassen. Als alles wordt

voorgedaan of uitgelegd is dat vaak eenzijdig en bekeken door de bril van de volwassenen. Misschien bedenkt een kind wel iets heel anders; iets wat de volwassene niet had kunnen bedenken. Belangrijk is dat dus niet alles gekaderd is.

4.11 Omgaan met conflicten

We vinden het van belang dat de kinderen zelf leren problemen op te lossen. Kinderen kunnen letterlijk leren van kleine conflicten. Leidsters grijpen niet onnodig in bij kleine conflicten tussen kinderen. Hierdoor ontwikkelen kinderen een zekere mate van assertiviteit en het vermogen om zelfstandig problemen op te lossen. Indien de situatie echter uit de hand dreigt te lopen, of de veiligheid van de kinderen in gevaar komt, zullen de leidsters sturend en begeleidend optreden. Leidsters betrekken de kinderen als dat kan bij het oplossen van een probleem.

4.12 Observatie en vroegsignalering

4.12.1 Observatie

Leidsters observeren kinderen iedere dag tijdens het spel en tijdens overige momenten gedurende de dag, zowel individueel als de gehele groep. De leidster maakt zelf de overweging of ze een meer algemene observatie doet of een meer gerichte. Bij een gerichte observatie gaat de leidster voor een bepaalde tijd – die vooraf is bepaald – op een bepaalde plek in de ruimte zitten om een specifiek aspect te observeren van een specifiek kind. Voorbeelden van onderwerpen voor een gerichte observatie zijn: de taalontwikkeling van een kind in de omgang met andere kinderen, de grote motoriek tijdens het bewegen en het gedrag van een kind tijdens het vrije spel.

Bij een specifieke observatie wil de leidster meer informatie over een specifiek aspect in de ontwikkeling van een kind. Bij een ruimere, meer algemene observatie wil de leidster algemeenheden van een kind in kaart brengen. Na deze algemene observatie kan de leidster besluiten om meer specifiek te observeren.

Het doel van observeren is voor ons om zo goed mogelijk qua begeleiding en materialen aan te sluiten bij de ontwikkeling, behoeften en interesses van kinderen. Ieder kind is uniek. We willen zo min mogelijk etiketteren. De basis is dat een kind zich prettig voelt. Vanuit een gevoel van zich prettig voelen kan een kind zich verder ontwikkelen op zijn eigen tijd en in zijn eigen tempo. Onze ervaring is dat als je de ontwikkeling van een kind goed in de gaten houdt, de juiste begeleiding biedt zonder het kind te pushen, dat in de meeste gevallen de ontwikkeling prima verloopt. Hoe meer druk je op een (jong) kind legt, hoe meer het dit voelt, hoe minder het zich ontspannen kan ontwikkelen van uit zijn eigen, pure zijn.

4.12.2 Rapportage

Zoals in de inleiding van de paragraaf ‘Koppeling leidster-kind’ al staat beschreven, bespreken leidsters elke teamvergadering de ontwikkelingen van alle kinderen met elkaar. Ook heeft elk kind zijn eigen mentor. (= mentorleidster) Deze leidster verzorgt, begeleidt en observeert het kind het meest en doet bij voorkeur de dagelijkse overdracht naar de ouder en verzorgt de oudergesprekken en vult de observatieformulieren in en maakt mentorverslagen. Voor ouders is zij het belangrijkste aanspreekpunt.

Bij het Montessorihuis wordt gebruik gemaakt van diverse observatiemethodes, o.a. zelf ontwikkelde observatielijsten die goed/beter aansluiten bij onze montessori werkwijze. Per levensjaar wordt een observatielijst gemaakt en daarbij een mentorverslag gemaakt. Voor een indruk van onze observatielijst zie een voorbeeld in de bijlage.

Er wordt gekeken naar werkhouding van het kind, gedrag van het kind, de ontwikkeling van de motoriek van het kind en de taalontwikkeling van het kind.

Bij werkhouding denken we ‘het jonge kind’ aan begrippen zoals: *interesse, gevoelige perioden, richting van de activiteit, mate van concentratie, zelfwerkzaamheid en creativiteit*.

Bij gedrag aan begrippen als: *normalisatie, gehoorzaamheid, samenwerking en houding ten opzichte van andere kinderen, houding ten opzichte van volwassenen en houding ten opzichte van de omgeving*.

Bij ontwikkeling van de motoriek zullen begrippen als: *grove motoriek, fijne motoriek, en hand-oog-coördinatie* een rol spelen.

Bij taalontwikkeling denken we aan aspecten van de ontwikkeling van de luister- en spreekvaardigheid van het kind, zoals: *begripsvorming, passieve woordenschat, actieve woordenschat, uitspraak, en zinsbouw*.

Ouders krijgen één keer per jaar een verslag van hun kind en er vindt 2x per jaar een mentoravond plaats. Ouders hebben dan een gesprek met de mentor van hun kind en de mentor vertelt over het kind.

Bij de BSO verloopt dit iets anders. De leidsters zien het kind minder uren op een dag dan op het kinderdagverblijf. Er wordt wel geobserveerd, maar niet met een observatie formulier. Ieder kind krijgt een mentor toegewezen. De ouder weet wie de mentor van zijn/haar kind is. Op het prikbord op de BSO hangt een lijst met de leidsters en daarbij behorende mentorkinderen. Deze mentor is aanspreekpunt voor het kind en de ouders. De mentor van het kind houdt ontwikkelingen en bijzonderheden per maand bij in de map (zie daarvoor map “Kinderen”, per tabblad het kind met info) Ouders mogen dit altijd in zien. Er zijn geen mentorgesprekken, maar op verzoek is dit altijd mogelijk.

Om onze leidsters zo goed mogelijk voor te bereiden op deze observaties worden leidsters begeleidt door de hoofdbegeleidster. Zij kunnen casussen inbrengen of vragen stellen en ervaringen uitwisselen. Daarnaast kan een begeleidster een casus inbrengen in de team vergadering.

4.12.3 Vroegsignalering

Alle kinderdagverblijven, dus wij ook, hebben een (vroeg)signaleringsfunctie. Door vroegsignalering kunnen problemen van kinderen vroegtijdig worden aangepakt en opgelost wat de ontwikkeling van een kind erg kan bevorderen waardoor het gemakkelijker de basisschool doorloopt.

Vroegsignalering houdt bij het Montessorihuis concreet in dat leidsters de ontwikkeling van de kinderen observeren en bijhouden. Als leidsters twijfelen of de doorgaande ontwikkelingslijn van een bepaald kind wel continueert, dan zal zij dit in eerste instantie met een collega bespreken en vervolgens met het locatiehoofd. Het gaat hierbij voornamelijk over gedrag en cognitieve ontwikkelingsaspecten, zoals: een taal- of spraakachterstand, gedrag dat op negatieve wijze de groep beïnvloedt, gedrag dat lastig is voor leidsters, een kind dat nauwelijks contact maakt met leidster of met andere kinderen, een kind dat niet goed lijkt te horen et cetera. Meestal zal het locatiehoofd vervolgens het kind gaan observeren.

Samen met de leidster(s) bespreekt zij of er volgens hen verdere stappen dienen te worden ondernomen. De leidster van het kind maakt vervolgens een gesprek met de ouders. In dit gesprek wordt er naar de ervaringen van de ouders gevraagd aangaande de waargenomen kwestie en wordt eventueel gecheckt of ouders openstaan voor eventuele verdere professionele begeleiding zoals:

logopedie, naar een huisarts of oorarts, observatie door een orthopedagoog etc. Het kan uiteraard ook zijn dat de locatiehoofd in overleg met de ouders en leidster(s) een stappenplan opstelt dat na enkele weken wordt geëvalueerd alvorens er andere stappen worden ondernomen.

Belangrijk is in ieder geval dat het Montessorihuis observaties en zorgen deelt met ouders en dat hier in openheid over wordt gecommuniceerd.

Ouders die zich zorgen maken over hun kind, kunnen dit eveneens delen met de leidster(s) van het kind opdat een leidster het kind nog beter observeert en er eerder gepaste hulp geboden kan worden mocht dit nodig zijn.

Daarnaast hebben kinderdagverblijven de plicht om te signaleren op vermoedens van kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Zie hiervoor onze protocollen in onze beleidsmap.

4.13 Voorbereiding op de basisschool

De oudste peuters worden bij het Montessorihuis spelenderwijs voorbereid op de basisschool. Door kinderen zelfstandigheid bij te brengen, zoals zelf naar het toilet gaan, (gedeeltelijk) zelf aan- en uitkleden etc., zal de overgang naar de basisschool soepeler verlopen. Kinderen leren bij ons om zich korte tijd te concentreren, door bijvoorbeeld een tijdje aan een gekozen werkje te werken of naar een verhaal te luisteren etc. Tevens krijgt het kind een soort basiskennis aangereikt waarbij het aan het kind zelf ligt of het dit oppikt of niet. Deze basiskennis wordt enerzijds aangeboden door activiteiten en lesjes van leidsters en anderzijds bieden de materialen die wij bij het Montessorihuis bieden volop mogelijkheden voor kinderen om zich op alle vlakken van hun ontwikkeling te ontplooien. Kinderen doen spelenderwijs heel veel ervaringen op. Al spelend en ontdekkend maken zij kennis met cognitieve begrippen zoals kleuren, vormen, cijfers en letters maar ook met diverse andere begrippen zoals groot-klein, groter- grootst, kort-lang, dik-dun, licht-donker, zwaar-licht, zacht-hard, blij-boos-verdrietig, in-uit, vooraanachteraan, op-onder en aan-uit.

Wat wij belangrijk vinden is dat kinderen niet slechts abstract begrippen aangeleerd krijgen, maar dat zij de verschillende begrippen aan den lijve kunnen ervaren. Niets komt in de geest wat niet eerst in de handen of de zintuigen is geweest zei Montessori. Door dit ervarend leren beklijft het geleerde of het ervarene meestal veel beter en dieper

We vinden het belangrijk dat er voor het kind een goede overdracht is naar het onderwijs. Ieder kind van 0-4 jaar ontwikkelt zich op een andere manier en snelheid. Wanneer een kind het kinderdagverblijf verlaat stroomt het meestal door naar de kleuterklas van de Montessorischool waarmee wij samenwerken. De afsluitende observatie die wij uitvoeren wanneer een kind 4 jaar wordt is ons uitgangspunt van de overdracht naar de basisschool. We hebben bij een kind dat bijna 4 jaar is een overdrachtsgesprek met school. Dit is een gesprek tussen de mentorleidster van het kind en de leerkracht bij wie het kind in de klas komt. Hierbij wordt het kind besproken en het laatste mentorverslag doorgenomen, indien ouders hiervoor toestemming geven.

HOOFDSTUK 5: OUDERS

5.1 Hoe wij de rol van de ouder zien

Als Montessori kinderdagopvang beseffen wij heel goed dat de eerste levensjaren van een kind heel belangrijk zijn voor de rest van zijn ontwikkeling. Daarom willen wij de kinderen die bij ons komen een plek bieden waar zij zich zelf kunnen zijn en waar zij zich in hun eigen tempo kunnen ontwikkelen. Wij aanvaarden en respecteren het kind zoals het is en geven het de gelegenheid om door middel van ervaringen te leren. Aansluitend hierop is het voor een ouder belangrijk om te weten dat als je ons kinderdagverblijf binnen loopt, je de wereld van het kind binnen treedt. De dag begint in de gang waar de kinderen hun sloffen aantrekken, hun schoenen weg zetten en hun jas op hangen. In het kader van *“help mij het zelf te doen”*, verzoeken wij ouders om:

Kleding en pantoffels die de kinderen zoveel mogelijk zelf aan en uit kunnen doen aan te schaffen;

Lusjes in de jas, zodat het kind zelf zijn jas kan ophangen;

Namen in kleding, schoenen en pantoffels;

Het liefst geen rompers meer voor kinderen van de peutergroep (2 à 2,5 jaar), maar een onderbroek, wat gemakkelijker is bij het plassen op de pot of op de wc. Tevens bevordert dit de zelfstandigheid.

Voor de motorische ontwikkeling en de zelfredzaamheid van het kind is het belangrijk dat kinderen die al kunnen lopen, ook lopend binnen komen. Rust tijdens het binnen komen vinden wij een belangrijk aspect. Ouders van kinderen kunnen bij binnenkomst met hun kind nog even samen op de bank zitten. Hier vind tevens ook de overdracht plaats. Er staat koffie en thee, er liggen voorleesboeken, spelletjes of een puzzel.

Geen plastic zakken of medicijnen in de mandjes en liever niet te veel spullen. Ouders nemen afscheid en het kind betreedt zelfstandig, of als dit nog moeilijk is samen met de begeleidster de ruimte waarin al door de andere kinderen gespeeld en gewerkt wordt. Bij het raam kan dan nog even gezwaaid worden.

Aan het einde van de dag, bij het ophalen van het kind, nemen de ouders op dat moment de verantwoording over van de begeleidster en de overdracht vind plaats. Tekeningen, plakwerkjes, knipwerkjes etc. gaan in een mand die aan het eind van de dag op de kast wordt gezet. Hierin kunnen ouders kijken of hun kind die dag een knutselwerk heeft gemaakt en dit mee nemen.

Als Montessori kinderdagverblijf en BSO bieden wij een ander milieu naast en als aanvulling op de thuissituatie, waardoor een bijdrage wordt geleverd aan de verschillende aspecten van de opvoeding en ontwikkeling van het kind. Wij vinden het belangrijk om op de hoogte te zijn van de situatie thuis.

5.2 Betrokkenheid van de ouders

Wij willen een zodanige relatie met de ouders opbouwen dat in wederzijds overleg wordt gestreefd naar een zo optimaal mogelijke ontwikkeling van het kind, zowel in het dagverblijf als thuis. Het is ook van belang dat ouders zich bij ons thuis voelen en inspraak hebben. Dit willen wij bereiken op de volgende manieren:

- Een jaarlijkse feest;
- De nationale voorleesweek. Ouders kunnen zich opgeven om een verhaal voor te lezen;
- Info avonden; over beleid en visie.
- Mogelijkheid voor het aanvragen van een tien minuten gesprek. Dit kan een verzoek van zowel ouders als begeleidsters zijn;

- Mentoravond (2x per jaar)
- Instroomavond (voor ouders van baby's die instromen)
- Informatieavond voor kinderen die twee jaar worden.
- Mogelijkheid om bij binnenkomst nog even een kop koffie of thee te drinken;
- De nieuwsbrief en oudermemo;
- Ons dagverblijf is lid van de onafhankelijke stichting Klachtenloket Kinderopvang; klachten kunnen worden ingediend bij de Geschillencommissie
- De oudercommissie.

Ouders informeren wij (naast) de website via onze maandelijkse nieuwsbrief en ons prikbord. In deze nieuwsbrieven staan nieuwtjes over de opvang, visie, activiteiten, info/mentoravonden, maar ook (gewijzigde) wetgeving, beleidszaken, klachtenregeling, tevredenheid en inspectierapporten.

In september/oktober 2018 gaan wij werken met een ouderportaal. Ouders kunnen via een app dan ook op de hoogte blijven van beleidszaken, ruildagen en extra dagen aanvragen, nieuwtjes en meekijken hoe het gaat op de groep. Ook willen we graag via deze weg ouder betrokkenheid creëren, zodat ouders betrokken worden in ons beleid.

5.3 De oudercommissie

De belangrijkste taak van de oudercommissie is het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van kinderen en ouders, door mee te praten over het beleid van het kinderdagverblijf/BSO. De oudercommissie fungeert daarbij als aanspreekpunt voor de ouders en voert regelmatig overleg met de hoofdbegeleidster van de opvang. Ook biedt de oudercommissie ondersteuning bij diverse jaarlijkse ouderbijeenkomsten en andere activiteiten. Alle ouders hebben de mogelijkheid om vergaderingen van de oudercommissie bij te wonen. Zo zijn ook notulen openbaar.

Op dit moment heeft het Montessorihuis nog geen oudercommissie. Zodra er voldoende ouders zich hebben aangemeld, zal er een oudercommissie gestart worden.

AFSLUITING

We hopen dat dit uitgebreide pedagogisch beleid u een concreet beeld geeft van het pedagogisch handelen bij het Montessorihuis en onze visie. Voor vragen of suggesties over de inhoud van ons pedagogisch beleid kunt u ons altijd benaderen.

BRONVERMELDING

Joosten, A.M. (1953) *Maria Montessori. Door het kind naar een nieuwe wereld*. Uitgeverij: Kinheim

Seldin, T. (2008) *Wat een geweldig kind!* Becht's Uitgevers-Maatschappij

Montessori, Dr. M. (2008) *The Absorbent Mind*. Wilder Publications, Limited

Montessori, Dr. M. (2009) *The Montessori Method*. Snowballpublishing

Gettman, D. (1988) *Basic Montessori (learning activities for under-fives)*. St. Martin's Press

Moorman, A. (1998) *Montessori Concreet*.

Montessori, Dr. M. (1986) *The discovery of the Child*. Ballantine Books

Nederlandse Montessori Vereniging.

BIJLAGEN

- Bijlage 1: Criterium voorbereide omgeving
- Bijlage 2: Observatie formulier (voorbeeld)
- Bijlage 3: Jaarplanning peuters
- Bijlage 4: Jaarplanning BSO

Bijlage 1: Criterium voorbereide omgeving

De voorbereide omgeving

Onze opvang bezit de navolgende aspecten. Onderstaande lijst geeft een verzameling weer van alle aspecten, elke locatie heeft een aantal van deze aspecten verwerkt binnen de groepsruimten.

criterium:	toelichting:
- De ruimte² is onderverdeeld in verschillende gemakkelijk toegankelijke zones³ met elk een eigen functie. - In elk geval zijn zones aanwezig voor de oefeningen voor: - de ontwikkeling van de motoriek, waaronder die voor het dagelijkse leven; - de ontwikkeling van de zintuigen; - de taalontwikkeling; - kosmische opvoeding en kosmisch onderwijs; - de ontwikkeling van het tellen en het rekenen; - kunstzinnige vorming (zie hiernaast); - het plat en ruimtelijk bouwen en construeren.	- Voorbeelden van andere zones zijn: - keuken of natte hoek; - aandachtstafel; - natuurtafel; - ontdekhoek; - leeshoek; - hoek voor illusiespel (poppen). Ontwikkelingsgebieden binnen de kunstzinnige vorming (kunnen) zijn: • beeldende vorming; • muzikale vorming; • dansante vorming; • dramatische vorming; • audiovisuele vorming.
Er is een rusthoek aanwezig.	
- Verder zijn in de ruimte aanwezig: • opbergruimte; • vloerkleedjes in rek of kist (voor activiteiten op de grond);	
- De voorbereide omgeving is veilig, aangenaam, rustig en esthetisch verzorgd. - Uitsluitend die materialen en middelen zijn zichtbaar aanwezig, die op dat moment in de belangstelling van de kinderen staan of binnen afzienbare tijd kunnen komen.	
Er is voldoende ruimte voor de kinderen om in vrijheid te bewegen; afgestemd op het (maximaal mogelijke) aantal kinderen van elke groep.	
De ruimte is zo ingericht dat elk kind een plek	Bijvoorbeeld op een kleedje of aan een

² Onder *ruimte* wordt verstaan: het totaal van alle faciliteiten van de groep(en).

³ Onder *zone* wordt verstaan: een hoek, een plank of een kast.

criterium:	toelichting:
heeft, of kan vinden, om te werken.	tafeltje.
- In de ruimte is voldoende plaats voor montessori-specifieke activiteiten: - vloerkleedjes om op de grond te werken, kunnen worden neergelegd;	
- De accommodatie en het meubilair zijn afgestemd op de maten van de aanwezige kinderen: - tafels en stoelen/krukjes (voor ieder kind op maat); - lage, open kasten of planken; - toiletten op kindhoogte; - kapstokken op kindhoogte (met ordenings- en opruim mogelijkheden).	
- Het materiaal voor de kinderen staat niet hoger dan op ooghoogte. - De middelen moeten daarbij zodanig zijn opgesteld, dat de kinderen: - zicht hebben op de inhoud; - de middelen gemakkelijk kunnen verplaatsen.	
De voorbereide omgeving is verder afgestemd op de leeftijdsgroep.	
De materialen staan in de kast per ontwikkelingsgebied gegroepeerd.	Zintuigmateriaal bij zintuigmateriaal, enzovoorts.
Het materiaal is per activiteit (werkje) bij elkaar geplaatst.	Zo veel mogelijk in (bij voorbeeld) een mandje of op een dienblaadje.
- De oefeningen voor het dagelijkse leven nemen in de omgeving een belangrijke plaats in. - Binnen elke hier onderstaande categorie is van de daar genoemde oefeningen tenminste aanwezig: - voor de <u>zorg voor de eigen persoon de helft</u> van de volgende oefeningen: (n.v.t.) - openen en sluiten van: - ritssluitingen; - knopen; - drukknopen; - haken en ogen; - gespen;	

criterium:	toelichting:
• strikken; • veiligheidsspelden; • schoenknopen; • veters met rijghaakjes; • veters; • klittenband; • tuinbroekclip; • vlechten. • Voor de <u>zorg voor de eigen persoon twee derde deel</u> van de volgende oefeningen: • schoenen poetsen; • handen wassen; • jas aan en uit doen; • schoenen aan en uit doen; • toiletgebruik; • tanden poetsen; • haren kammen; • neus snuiten. • Voor de <u>zorg voor de omgeving ten minste de helft</u> van de volgende oefeningen: • vouwen; kledjes, tafellaken; • afstoffen; • kruimeldief gebruik; • tafelschuijer en blik; • vegen; • stoffer en blik; • dweilen; • kledje kloppen; • afwassen; • afdrogen; • schrijfborden wassen; • tafels wassen; • ramen wassen; • wassen (tafelkledjes en dergelijke); • strijken; • plant(en) verzorgen; • bloemen in vaas schikken; • spiegel schoonmaken; • koper poetsen. • Voor de volgende <u>overige oefeningen</u> zijn van <u>tenminste twee derde deel</u> de middelen aanwezig: • scheppen; • schenken; • zeven; • klutsen; • knijperwerk; • tafel dekken; • serveren;	• Zo mogelijk ook buiten.

criterium:	toelichting:
• smeren; • schroeven en moeren hanteren; • raspen; • snijden; • wringen; • gebruik van pincet, suikertang, en dergelijke; • openen en sluiten van: • doosjes; • flesjes.	
• Van elk aanwezig materiaal is slechts één exemplaar aanwezig.	
• Al het materiaal is compleet en in goede conditie.	
• Het montessorimateriaal neemt in de omgeving een belangrijke plaats in. • Van onderstaand materiaal is <u>ten minste tweederde deel</u> aanwezig: • cilinderblokken: • blok A; • blok B; • blok C; • blok D; • gekleurde cilinders: • gele serie; • rode serie; • groene serie; • blauwe serie; • roze toren; • bruine trap; • rode stokken; • kleurspoelen: • drie-parendoos; • elf-parendoos; • materiaal voor het gevoelig maken van de vingers; • ruw-gladmateriaal: • eerste plank; • tweede plank; • stoffendoos; • geheimzinnig tasje met inhoud; • sorteerwerkjes; • geleidingsplaatjes; • gehoorzoekers (ten minste 3 paren); • reukzoekers, reukzakjes, o.i.d. (ten minste 3 geuren);	• Wordt door de begeleider zelf samengesteld

criterium:	toelichting:
• smaakflesjes (ten minste 3 smaken); • geometrische lichamen; • grondvlakken; • aanbiedingsraam of kastje met geometrische figuren; • schuurpapieren letters; • schuurpapieren cijfers; • rekenstokken met cijferplankjes of telbakjes of alternatief telmateriaal.	• De begeleidster begeleidt de oudere kinderen bij het aanbieden van letters en/of cijfers als ze daar belangstelling voor hebben.
• Van elk aanwezig montessorimateriaal is slechts één exemplaar aanwezig.	
• Al het materiaal is compleet en in goede conditie.	
• De begeleidster geeft regelmatig ontwikkelingslessen.	
• De begeleidster besteedt regelmatig aandacht aan de volgende wellevendheidslesjes: • hand geven; • deur openen en sluiten; • stoel aanschuiven; • stoel dragen; • op je beurt wachten; • hulp vragen; • kleeftje uit- en oprollen; • vragen of je ergens langs of bij mag.	
• De begeleidster besteedt regelmatig aandacht aan streeplopen.	• Bijvoorbeeld in het lokaal, buiten of in de gymzaal.
• In de groep is aanvullend (door de begeleidster gemaakt) materiaal aanwezig.	• Dat materiaal moet uiteraard voldoen aan zo veel mogelijk eisen die aan het materiaal te stellen zijn.
• Voor de volgende oefeningen zijn voor <u>tenminste de helft</u> van de activiteiten de middelen aanwezig, zodanig dat de kinderen naar behoefte individueel ermee kunnen werken: • tekenen: • met krijt; • met potlood; • met stift; • verven:	• Verder kan in de groep aandacht worden besteed aan de volgende oefeningen: • klimmen en klauteren; • springen; • gooien en vangen; • evenwichtsoefeningen; • puzzelen; • bouwen; • construeren.

criterium:	toelichting:
• met vingers; • met kwast; • kleien; • plakken; • scheuren; • knippen; • borduren; • prikken; • rijgen; • kleuren mengen; • stempelen; • sjabloneren; • weven; • puzzelen.	
• De kinderen hebben de mogelijkheid om planten en dieren: • te verzorgen; • te observeren; • te bestuderen.	• Rekening houdend met eventuele allergieën. • Te denken valt aan: • terrarium of aquarium (bijvoorbeeld kikkervisjes, vlinders); • planten en zaaigoed (binnen en buiten); • Konijnen verzorgen.
• De middelen voor werk en spel buiten (voor zover aanwezig) kunnen daar waar mogelijk door de kinderen zelf worden: • gepakt; • gebruikt; • opgeruimd.	• Aanwezig kunnen zijn: • tuingereedschap op peuterformaat; • buitenspeelmaterialen.

Bijlage 2: Observatieformulier voorbeeld

Observatieformulier Montessorihuis

Naam kind	
Geboortedatum	
Dagen opvang	
Mentor	

Observatie verslag bij 2 jaar

Het kind zegt ; "Ik geef er niet om wat jij weet, ik wil zelf weten. Ik heb ervaring nodig van de wereld, en ik moet door eigen moeite ondervinden: behoudt jij uw eigen kennis, laat mij de mijne veroveren".

(Maria Montessori, Aan de basis van het leven, 1949)

Algemeen

1. Hoe verloopt de binnenkomst?

Gaat meteen spelen

Zit nog even bij papa of mama

Zit nog even bij de begeleidster

Afscheid nemen is nog lastig

Opmerking:

2. Hoe verloopt het spelen op de groep?

Zoekt zelf materiaal uit om mee te spelen

Zoekt een ander kind om mee te spelen

Speelt graag bij de begeleidster

De begeleidster helpt met het komen tot spel

Opmerking:

3. Favoriete spelmateriaal binnen

4. Hoe verloopt het spelen in de tuin?

Zoekt zelf materiaal uit om mee te

Zoekt een ander kind om mee te spelen
Speelt graag bij de begeleider
De begeleider helpt met het komen tot spel

Opmerking:

--

5. Favoriete spel materiaal buiten

--

Eten, drinken en slapen

1. Hoe verloopt het eten en drinken op de groep?

--

2. Hoe verloopt het slapen op de groep?

--

Emotionele ontwikkeling

1. Hoe worden de verschillende emoties geuit? (Boos, verdriet, blijheid, trots, onzeker, tevreden)

2. Hoe verloopt het contact met de andere kinderen?

Neemt zelf de eerste stap bij het maken van
Wacht tot een ander kind de eerste stap maakt bij het maken van contact
Imiteert andere kinderen
Deelt speelgoed
Speelt in de buurt van andere kinderen
Is bezorgd om andere kinderen

Opmerking:

3. Hoe verloopt het contact met de begeleiders op de groep?

Neemt zelf de eerste stap bij het maken van contact
Wacht tot de leidster de eerste stap maakt bij het maken van contact
Maakt oogcontact met de begeleiders op de groep
Zit graag bij een van de begeleiders op schoot
Maakt onderscheid tussen vreemden en bekenden
Speelt in de buurt van de begeleider

Opmerking:

Taalontwikkeling

1. Hoe verloopt de taalontwikkeling?

Luistert enthousiast als er wordt voorgelezen
Doet actief mee met zingen
Maakt zinnetjes van 2 of meer woorden
Reageert op eigen naam
Kan eigen naam zeggen
Kent lichaamsdelen wanneer deze benoemt worden

Opmerking:

Fijne motoriek

1. Hoe verloopt de ontwikkeling van de fijne motoriek?

Kan voorwerpen vastpakken met pincetgreep
Houd glas en bestek op de juiste manier vast
Kan een eenvoudige puzzel maken
Probeert de roze toren te maken
Krijgt interesse voor zelf aan/uitkleden
Doet actief mee met vingerversjes

Opmerking:

Grove motoriek

1. Hoe verloopt de ontwikkeling van de grove motoriek?

Corrigeert zelf een struikelmoment
Kan beheerst klimmen
Kan trap lopen, ook buiten

Opmerking:

Overig

Kan voor zichzelf opkomen

Vermaakt zich prima op de baby/dreumes groep

Is toe aan meer uitdaging

Opmerking:

Tot slot

Bijlage 3: Jaarplanning peuters

Maand	Montessori materiaal	Kijktafel / Benny	Oefening dagelijks leven
Januari	Metalen omtrek figuren	Winter	Verzorgen van de omgeving
Februari	Bruine trap	Mijn lichaam	Wellevendheidslesje
Maart	Schuurpapier cijfers & Kist met cijfers/ fiches	Cijfers	Verzorgen van jezelf
April	Cilinderblokken	Lente	Verzorgen van de omgeving
Mei	Gekleurde cilinders	Dieren	Wellevendheidslesje
Juni	Kosmisch (eigen materiaal)	Huizen/ Wonen	Verzorgen van jezelf
Juli	Geometrische figuren	Zomer	Verzorgen van de omgeving
Augustus	Roze toren	Fruit	Wellevendheidslesje
September	Rode stokken	Bakken/ Koken	Verzorgen van jezelf
Oktober	Waarnemen en sorteren (eigen materiaal)	Herfst	Verzorgen van de omgeving
November	Kleurspoelen Primair en Nuances	Kleur	Wellevendheidslesje
December	Binomische kubus	Sint / Kerst	Verzorgen van jezelf

Bijlage 4: Jaarplanning BSO

Maand	Thema - Kijktafel	Oefening dagelijks leven
Januari Februari	Kunst: Zelf creatief bezig zijn. Diverse kunstvormen (schilderen, beeldhouwen, schrijven, film, toneel, dans, drama) Bekende kunstenaars en hun leven. Discussie, wat is kunst?	Verzorgen van de omgeving
Maart April	Natuur: Zelf zaaien. Determineren. Dieren Landschappen (bos, heide, weide, slootjes etc) Het weer. Natuurverschijnselen (eb-vloed, maanstanden, aardbeving, vallende sterren etc)	Wellevendheid / Omgangsvormen
Mei Juni	Sport, bewegen, spel: Buiten, binnen. Erop uit. Puzzeltocht bedenken en uitvoeren. Twee teams maken en tegen elkaar spelen. Welke sporten zijn er eigenlijk allemaal? En welke kampioenschappen worden er gespeeld?	Verzorgen van jezelf
Juli Augustus	Vakantie – vakantie – vakantie!!!	Verzorgen van de omgeving
September Oktober	Koken & bakken: Wat is gezond? Wat zit er allemaal in een pakje, wat zijn de ingrediënten? Boodschappen doen, aan de slag en lekker smullen! Maak een restaurant, kook voor de ouders aan het einde van de BSO middag	Wellevendheid / Omgangsvormen
November December	Cultuur: Continenten / Landen. Gebruiken en rituelen. Voeding. Klimaat. Dieren. Wonen Kleding. Muziek.	Verzorgen van jezelf